

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտերծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել սույա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

3178

3K 33

L-35

20 NOV 2009

21 JUN 2005

Պրովետարներ րոյր յերկրներ, միայն ք

3K33 *ար*
L-35

«ԲԱՆՎՈՐ»-Ի ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 10.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ Ն. Կ. Կ. Կ. Կ. ՀՐԱՏԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԲԱԺԻ.

Ի. ՍՏԱԼԻՆ

ԼԵՆԻՆԻ

Յ Ե Վ

ԼԵՆԻՆԻ ԶՄԻ ՄԱՍԻՆ

1003
14291

Թարգ. ՀԱՐ. ԹՈՒԿՅԱՆԻ

13

5 AUG 2013

3178

Լ Ե Ն Ի Ն Ի Մ Ա Ս Ի Ն *

Ընկերներ, ինձ ասացին, վոր ձեզ մտա աշատեղ կազմակերպված ե հիշողությունները յերեկո Լենինի մասին, իսկ յես ել հրավիրված եմ այդ յերեկոյին՝ վարպետ մեկը գեկուցողներից: Յես կարծում եմ, վոր Լենինի գործունեության մասին աշատեղ կապակցված գեկուցումներ կայցնելու կարիք չկա: Ինձ թվում ե, վոր լավագույնը կը լիներ սահմանափակվել մի շարք ախպիսի փաստերի հարցությամբ, վորոնք նիշում են Լենինի մի քանի ստանձնահատկությունները վարպետ մարզ ե վարպետ գործիչ: Այդ փաստերի մեջ կարող ե պատահել, վոր ներքին կառուցիչի, բայց դա չի խանգարի կազմելու Լենինի մասին մի ընդհանուր մտապատկեր: Հավենայն դեպս, յես հետաքրքրություն չունեմ վերև խոստացածիցս ավելին սուլուներկայումս:

Լ Ե Ռ Ն Ե Ր Ի Ա Ր Ծ Ի Վ Ը

Առաջին անգամ յես Լենինի հետ ծանոթացա 1903 թվականին: Ճիշտ ե, այդ ծանոթությունը վոչ թե անձնական եր, այլ հեռվից-հեռու, համակազրությամբ, բայց նա թողել ե ինձ վրա անջնջելի տպավորություն, վորը մնաց իմ մեջ իմ ամբողջ կուսակցական աշխատանքների ընթացքում: Յես այն ժամանակ աքսորված եյի Սիբիր: Իմ ծանոթությունը Լենինի հեղափոխական գործունեության հետ 90-ական թվականների վերջերքից ե հատկապես 1901 թվականից հետո, յերբ սկսեց հրատարակվել «Իսկրան», ինձ այն համոզմանը բերեց, վոր մենք հանձինս Լենինի ունենք մի արտաքո կարգի մարզ: Նա իմ աչքում այն ժամանակ կուսակցության մի սոսկական գեկավար չեք: Նա այդ կուսակցության փաստական ստեղծ

*) Ճառ, արտասանված Կրեմլի ուսանողների յերեկոյթին, 1924 թ. 28 հունվարի:

ծագործողն եր, վորովհետև միայն նա հասկացավ մեր կուսակցութեան ներքին եյութունն ու նրա անհետաձգելի կարիքները: Յերբ յես նրան համեմատում եյի մեր կուսակցութեան մյուս ղեկավարների հետ, ինձ շարունակ թվում եր, թե Լենինի զինակիցները—Պլեխանովը, Մարտովը, Ակսելրոզը և մյուսները—ամբողջ գլխով ցած են կանգնած Լենինից, վոր վերջինս նրանց համեմատութեամբ, վոչ թե սովորական, այլ վեհագույն տիպի մի ղեկավար է, լեռների արծիվ, վոր պայքարի մեջ չզրկուի ինչ ասելի յերկյուղ և համարձակ տանում է կուսակցութեանն առաջ, Ռուսաստանի հեղափոխական շարժման անձանոթ ուղիներով: Այդ ապավորութեանը այնպես խոր զըրոշմից իմ հոգում, վոր յես անհրաժեշտութեան զգացի զբեւ նրա մասին այն ժամանակ տարազրութեան մեջ գտնվող իմ մտտիկ բարեկամներից մեկին, խնդրելով նրանից հայտնել իր կարծիքը: Քիչ ժամանակ անց,—դա 1903 թվականի վերջին եր,—յես ստացա մի խանդավառ պատասխան իմ բարեկամից և Լենինից մի հասարակ, բայց բովանդակալից նամակ: Ինչպես պարզվեց, բարեկամս Լենինին ծանոթացրել եր իմ նամակի բովանդակութեանը: Լենինի նամակը համեմատաբար փոքր եր, բայց նա համարձակ և անվախ կերպով քննադատում եր մեր կուսակցութեան պրակտիկան և տալիս զարմանալիորեն պարզ ու սեղմ ձևով կուսակցութեան մտտակա աշխատանքի ծրագիրը: Միայն Լենինը կարող եր գրել ամենախրթին բաների մասին այնպես հասարակ և պարզ, սեղմ և համարձակ ձևով, վորի յուրաքանչյուր զարձկածքը վոչ թե խոսում, այլ ճայթում է: Այդ հասարակ և համարձակ նամակը իմ մեջ ավելի ամբապնդեց այն համոզումը, վոր հանձնես Լենինի մենք ունենք մեր կուսակցութեան լեռների արծիվը: Յես ինձ ամենևին չեմ կարողանում ներել, վոր Լենինի այդ նամակը ուրիշ շատ նամակների պես մասնեցի կրակի, ինչպես անում եյին հին անլեզալ գործիչները: Այդ ժամանակվանից սկսվեց իմ ծանոթութեանը Լենինի հետ:

Հ Ա Ս Ե Ս Տ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն Ը

Առաջին անգամ յես հանդիպեցի Լենինին 1905 թ. դեկտեմբերին, Տամբերֆորսում (Ֆինլանդիա) տեղի ունեցած բոլշևիկների կոնֆերանսին: Յես հույս ունեյի տեսնել մեր կուսակցութեան լեռների արծիվին, մեծ մարդուն, մեծ՝ վոչ միայն քաղաքականապես, այլ յեթե կուզեք, նաև ֆիզիքապես, վորովհետև Լենինը իմ յերևակայութեան մեջ պատկերանում եր վորպես վայելչակազմ և պարթև հասակով մի հսկա: Վորչափ մեծ յեղավ իմ հրասթափութեանը, յերբ յես տեսա ամենասովորական մի մարդ, միջակից ցած հասակով, վոր վոչնչով, բառացիորեն վոչնչով չէր տարբերվում սովորական ժահանաջուկներից...

Ընդունված բան է, վոր «մեծ մարդը» սովորաբար պետք է ուշանա ժողովից, վորպեսզի ժողովի անդամները սրտատրուփ սպասեն նրա յերևալուն, իսկ յերբ մեծ մարդն արդեն յերևացել է՝ ժողովի անդամները իմաց են անում. «Մա... հանդիստ... նա գալիս է»: Այս ծիսակատարութեանն ինձ ավելորդ չէր թվում, վորովհետև նա ակամա հարգանք է առաջ բերում, պատկառանք ներշնչում: Բայց վորչափ մեծ յեղավ իմ հրասթափութեանը, յերբ իմացա, վոր Լենինը ներկայացուցիչներից շուտ է յեկել ժողովի և խցկված մի անկյուն, հասարակ ձևով զրույց է անում, սովորական մի զրույց, կոնֆերանսի սովորական ներկայացուցիչների հետ: Չեմ թագցնում, վոր այդ հանգամանքն այն ժամանակ ինձ փոքր ինչ շեղում թվաց վորոշ անհրաժեշտ կանոններից:

Միայն հետագայում յես հասկացա, վոր Լենինի այդ պարզութեանն ու համեստութեանը, այդ աննկատելի մնալու կամ համենայն դեպս աչքի չընկնելու և իր բարձր դիրքը չցուցադրելու ձգտումը մի գիծ է, վոր ցույց է տալիս նոր մաստաների նոր առաջնորդի, մարդկութեան «ամենաստորին» իրավերի առաջնորդի—Լենինի ամենաուժեղ կողմերից մեկը:

ՏՐԱՍՄԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒԺԸ

Այդ կոնֆերանսին Լենինի արտասանած յերկու ճառերը՝ ընթացիկ մոմենտի և հողային խնդրի մասին՝ հրաշալի ելին: Նոքա դժբաղդաբար չեն պահվել: Կրակոտ ճառեր ելին նոքա, վորոնք ամբողջ կոնֆերանսի բուռն հիացմունքը առաջ բերին: Համոզմունքի արտասովոր ուժը, պատճառաբանության պարզությունն ու անկեղծությունը, կարճ և ամենքին հասկանալի գարձվածքները, ցուցամուրթյան, տպավորություն թողնող շժմեցուցիչ ժեստերի և եֆֆեկտավոր ֆրագներրի բացակայությունը — այս ամենը շահավետ կերպով տարբերում էլին Լենինի ճառերը սովորական «պարլամենտական» հռետորների ճառերից:

Բայց ինձ հիայել եր այն ժամանակ Լենինի ճառերի վոչ այդ կողմը: Ինձ հիայել եր արամաբանության անխորտակելի ուժը նրա ճառերի մեջ, վորը թեպետ և մի քիչ չոր ու ցամաք, բայց և այդպես ամբողջովին իշխում և լտարանի վրա, աստիճանաբար ելեքարականացնում և և ապա բոլորովին գերում նրան: Յես հիշում եմ, թե ինչպես այն ժամանակ պատգամավորներից շատերն ասում էլին. «Տրամաբանությունը Լենինի ճառերում ամենահզոր շոշափուկների յե նման; վորոնք բռնում են քեզ բոլոր կողմերից ազցանների պես և վորոնցից ազատվելու հնար չկա. կամ անձնատուր յեղիր, կամ կրիր լիակատար պարտություն»:

Յես կարծում եմ, վոր Լենինի ճառերի այս առանձնահատկությունը նրա հետտորական արվեստի ամենատուժեղ կողմն եր հանդիսանում:

ՏՐՏՆՉԱԼ ՉԳԻՏԵՐ

Յերկրորդ անգամ յես հանդիպեցի Լենինին 1906 թվականին, մեր կուսակցության Ստոկհոլմի համագումարի ժամանակ: Հայտնի յե, վոր այս համագումարում բոլշևիկները փոքրամասնություն կազմեցին, պարավեցին: Յես այն ժամանակ տեսա Լենինին պարտվածի դերում:

Նա ամենաչնչին չափով իսկ չեր նմանում այն դեկավարներին, վորոնք տրանջում են, լքվում պարտվելուց հետո: Ընդհակառակը, պարտությունը Լենինին դարձրել եր խտացած յեռանդ: Նա քաջալերում եր իր կողմնակիցներին և մղում նրանց դեպի նոր պայքար, նոր հաղթանակներ: Յես խոսում եմ Լենինի պարտության մասին: Բայց ինչ պարտություն եր այդ Պետք եր տեսնել Լենինին հաղթող հակառակորդներին Ստոկհոլմի համագումարում — Պլեխանովին, Ակսելրոդին, Մարտովին և մյուսներին. նոքա իսկական հաղթողի շատ քիչ էլին նմանում, վորովհետև Լենինը իր անողոք քննադատությամբ, ինչպես ասում են՝ նրանց վրա առողջ տեղ չեր թողել: Յես հիշում եմ, թե ինչպես մենք, բոլշևիկ պատգամավորներս, մոլորված խմբվել էլինք միասին, նայում էլինք Լենինին և նրանից խորհուրդ հարցնում: Պատգամավորներից մի քանիսի ճառերը հոգնածություն և հուսահատություն էլին արտահայտում: Հիշում եմ, թե ինչպես Լենինը այդպիսի ճառերից հետո դառնությամբ մրմնջում եր. «Միք տրանջա, ընկերներ, մենք անշուշա կըհաղթենք, վորովհետև ճշմարտությունը մեր կողմն է»: Ատելություն դեպի հուսալքվող մտավորականները, վստահություն և հավատ դեպի սեփական ուժերն ու ապագա հաղթանակը, — ահա ինչի մասին եր խոսում այն ժամանակ մեզ հետ Լենինը: Զգում էլինք, վոր բոլշևիկների պարտությունը ժամանակավոր է, վոր նոքա պետք և հաղթանակեն մոտ ապագայում:

«Զարանջալ պարտություն կրելուց հետո», — սա Լենինի զործունեության մեջ այն առանձնահատկությունն եր, վոր ոգնում եր նրան խմբելու իր շուրջը գլխովին նվիրված և իր ուժերին վստահացող բանակ:

ՉԵՐ ՀՊԱՐՏԱՆՈՒՄ

1907 թ. Լոնդոնում տեղի ունեցած հաջորդ համագումարին բոլշևիկները հաղթող դուրս յեկան: Յես առաջին անգամ տեսա Լենինին հաղթանակողի դերում: Սով-

ըստ Բաղրամի հաղթութիւնը պատեցնում է ուրիշ ղեկավարներին զլուխը, դարձնում է նրանց գոռոզ և մեծամիտ: Նման գեպքերում ամենից հաճախ սկսում են տոնել հաղթանակը, հանգչել գալինիների վրա: Բայց Լենինն ամենափոքր չափով իսկ նման չէր այդպիսի ղեկավարի: Ընդհակառակը, հատկապես հաղթանակից հետո նա գտնում էր առանձնապես աչալուրջ և զգույշ: Հիշում եմ, ինչպես այն ժամանակ Լենինը համառ կերպով ներշնչում էր պատգամավորներին՝ «առաջին գործը պետք է լինի չհափշտակվել հաղթանակով և չհպարտանալ, յերկրորդ գործը — ամրապնդել հաղթանակը, յերրորդը — բոլորովին փոշնչացնել հակառակորդին, փորձհետև նա կարող է ջախջախված լինել, բայց տակավին չփոշնչացած»: Նա կծու կերպով ծագրում էր այն պատգամավորներին, փորոնք թեթևամտորեն հավատացնում էյին, թե «հիմիկանից մենշևիկների բանը վերջացած է»: Նրա համար ղժվար չէր ապացուցել, փոր մենշևիկները տակավին արմատներ ունեն բանվորական շարժման մեջ, փոր նրանց հետ պետք է պայքարել գիտե՛նալ, ամենևին չգերազնահատելով սեփական ուժերը և առանձնապես չթերազնահատելով հակառակորդին: «Ձը հպարտանալ հաղթութեամբ», — սա Լենինի բնավորութեան հենց այն առանձնահատկութիւնն էր, փոր ոգնում էր նրան լրջորեն չափելու հակառակորդի ուժերը և ապահովելու կուսակցութիւնը հնարավոր անակնկալներից:

Ս Կ Ջ Բ ՈՒ Ն Ք Ա Յ Ն ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն Ը

Կուսակցութեան ղեկավարները չեն կարող թանկ չը գնահատել սեփական կուսակցութեան մեծամասնութեան կարծիքը: Մեծամասնութիւնը մի ուժ է, փորին չի կարող հաշիւ չառնել ղեկավարը: Լենինը այդ նույնչափ լավ էր հասկանում, փորչափ և ամեն մի այլ կուսակցական ղեկավար: Բայց Լենինը յերբեք մեծամասնութեան գերին չէր դառնում, մանավանդ, յերբ այդ մեծամասնու-

թիւնն իր վտերի տակ չունէր սկզբունքային հիմքեր: Մեր կուսակցութեան պատմութեան մեջ յեղել են վայրկյաններ, յերբ մեծամասնութեան կարծիքը կամ կուսակցութեան բոլորական շահերը ընդհարվում էյին պրոլետարիատի արմատական շահերի հետ: Նման գեպքերում Լենինը առանց յերկար ու բարակ մտածելու, վճռականապես կանգնում էր սկզբունքայնութեան կողմը, ընդդեմ կուսակցութեան մեծամասնութեան: Այնպէս նման գեպքերում նա չէր վախենում հանգես զալ մեն-մենակ ամենքի դեմ, հաշիւ տոնելով այն, — ինչպես նա այդ ատում էր հաճախ, — փոր «սկզբունքային քաղաքականութիւնը ամենաճշմարիտ քաղաքականութիւնն է»:

Այդ տեսակետից առանձնապես բնորոշ են հետևյալ յերկու փաստերը:

ԱՌԱՋԻՆ ՓԱՍՏ. — 1909 — 1911 թվականների շրջանը, յերբ կուսակցութիւնը պարտված հակահեղափոխութիւնից, կատարյալ քայքայման վիճակ էր սպրում: Դա կուսակցութեան հանդեպ գոյութիւն ունեցող անհավատութեան շրջանն էր, յերբ կուսակցութիւնից փախչում էյին փոշ միայն մտավորականները, այլ մասամբ նաև բանվորները, յերբ ժխտվում էր գաղտնի աշխատանքը, դա շրջանն էր լիկվիդատորութեան և կազմալուծման: Վոշ միայն մենշևիկները, այլ և բոլշևիկները ներկայացնում էյին այն ժամանակ ֆրակցիաների և հոսանքների մի ամբողջ շարան, փորոնցից մեծ մասը կտրված էր բանվորական շարժումից: Հայանի յե, փոր հենց այդ շրջանում միտք ծագեց միանգամայն վերացնելու գաղտնի աշխատանքը և կազմակերպելու բանվորներին լիզայ, լիբերալ ստորլպինյան կուսակցութեան շրջանակում: Լենինը այդ ժամանակ միակն էր, փորը չենթարկվեց ընդհանուր հոսանքին և բարձր պահեց կուսակցականութեան գրոշը, հավաքելով կուսակցութեան ցրված և ջարդված ուժերը դարմանալի համբերութեամբ և շտեմնված հաստատակամութեամբ, կովելով բոլոր և ամեն ձևի հակակուսակցական

հոտանքների դեմ բանվորական շարժման մեջ, պաշտպանելով կուսակցականութունը անյերևակայելի արիությամբ և աննախընթաց համառությամբ:

Հայասնի յե, վոր կուսակցականության շուրջը տեղի ունեցող այս վիճաբանություններում Լենինը վերջը հաղթող հանդիսացավ:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՓԱՍՏ.— 1914—1917 թվականների շրջանն իմպերիալիստական պատերազմի ամենայնուհեմ շրջանն էր, յերբ բոլոր, կամ զրեթե բոլոր սոցիալ-դեմոկրատական և սոցիալիստական կուսակցությունները, յենթարկվելով ընդհանուր հայրենասիրական ուզարի, նվիրվեցին իրենց հայրենական իմպերիալիզմի սոցիալիստության գործին: Դա այն շրջանն էր, յերբ [1 Խնտերնացիոնալը իր զրոշակները խոնարհեց կապիտալի առաջ, յերբ շափնիստական հորձանքին չզիմացան անգամ այնպիսի մարզիկ ինչպես էյին Պելեանովը, Կուուցկին, Ժյուլ Գեզը և մյուսները: Լենինն միակն էր, կամ զրեթե միակը այն ժամանակ, վոր վճռական պայքար սկսեց սոցիալ-շովինիզմի և սոցիալ-պանցիֆիզմի դեմ, մերկացրեց Գեզերի և Կուուցկիների դավաճանությունը և խարանեց անմաքուր «ճեղագիտականների» յերկերեսանիությունը: Լենինը հասկանում էր, վոր նրան հետևում է չնչին փոքրամասնություն, բայց զա նրա համար վճռողական նըշանակություն շուներ, վորովհետև նա գիտեր, վոր միակ ապագա ունեցող ստույգ քաղաքականությունը հետևողական ինտերնացիոնալիզմի քաղաքականությունն է, վորովհետև նա գիտեր, վոր սկզբունքային քաղաքականությունն ամենաշիտակ քաղաքականությունն է:

Հայասնի չե, վոր նոր Խնտերնացիոնալի շուրջն յեղած և այս բանավիճում Լենինը հաղթող դուրս յեկավ:

«Սկզբունքային քաղաքականությունն ամենաշիտակ քաղաքականությունն է», — սա այն ձևակերպությունն է, վորի ոգնությամբ Լենինը զրոհով վերցրեց նոր «անառիկ» զիրքերը, հեղափոխական մարքսիզմի կողմը քաշելով պրոլետարիատի բավազույն տարրերին:

ՀԱՎԱՏ ԴԵՊԻ ՄԱՍՍԱՆԵՐԸ

Կուսակցությունների տեսաբաններն ու ղեկավարները, վորոնք գիտեն ժողովուրդների պատմությունը, ուսանել են հեղափոխությունների պատմությունը սկզբից մինչև վերջ, յերբեմն տառապում են մի անվայելուչ հիվանդությամբ: Այդ հիվանդությունը մասսաների հանդեպ ունեցած յերկյուզն է, անհավատությունը ղեպի մասսաների ստեղծագործական ընդունակությունները: Այս հողի վրա յերբեմն առաջ էր գալիս ղեկավարների մեջ արխատկրատականության պես մի բան այն մասսաների վերաբերմամբ, վորոնք հեղափոխությունների պատմության մեջ չէյին փորձվել, բայց կոչված էյին վոչնչացնել հինը և կառուցել նրա տեղ նորը: Այն յերկյուզը, թե տարբեր կարող է մոլեգնիլ, թե մասսաները կարող են «ջարդել շատ ավելորդ բաներ», ցանկությունը կատարելու այն մայրիկի դերը, վորը ձգտում է ուսուցանել մասսաներին զրքերով, բայց ինքը չի կամենում մասսաներից բան սովորել, — այսպիսին է այդ տեսակի արխատկրատականության հիմունքը: Լենինը նման ղեկավարների հակապատկերն էր: Յես չգիտեմ մի այլ հեղափոխական, վոր այնքան խոր հավատար պրոլետարիատի ստեղծագործական ուժերին և նրա դասակարգային բնազդի հեղափոխական նպատակահարմարությանը՝ ինչպես Լենինը: Յես չգիտեմ մի այլ հեղափոխական, վոր կարողանար այնպես անողորմարար հարվածել «ճեղագիտության քառոխ» և «մասսաների անխիստական գործողությունների վակիտանայիայի» ինքնագոհ ըննադատներին, ինչպես Լենինը: Հիշում եմ, թե ինչպես մի զրույցի ժամանակ ի պատասխան ընկերներից մեկի նկատողության թե՛ «հեղափոխությունից հետո պետք է բնականան կարգ սահմանվի», Լենինը հեզնանքով պատասխանեց՝ «զժբողությունն է, յերբ հեղափոխական լինել ցանկացող մարզիկ մոռացության են ապիս, վոր պատմության մեջ ա-

«Լենինը կարողանում էր լսող հեղափոխութեան հորձանքներում, ինչպես ձուկը ջրում»:

Այստեղից է բխում Լենինի տակախակաւ լողունների «ապշեցուցիչ» պարզութեանը և հեղափոխական գիտավորութեանների համարձակութեանը:

Հիշում եմ հատկապես յերկու բնորոշ փաստեր, վորոնք նիշում են Լենինի այդ առանձնահատկութեանը:

Մ.Ռ.Ա.ՋԻՆ ՓԱՍՏ. — Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան նախաշրջանում, յերբ միլիոնավոր բանվորները, գյուղացիները և զինվորները ստեղծված ճգնաժամի ազդեցութեան տակ, թե թիկունքում և թե ճակատում պահանջում էին խաղաղութեան և ազատութեան. յերբ գեներալիտեարը և բուրժուազիան զինվորական զիկտատուրա էին նախապատրաստում «պատերազմը մինչև վերջ» վարելու համար. յերբ ամբողջ այսպես կոչված հասարակական կարծիքը, բոլոր այսպես կոչված սոցիալիստական կուսակցութեանները կանգնած էին բուլշեիկների դեմ, անվանելով նրանց գերմանական լրտեսներ. յերբ կերենսկին հարկադրում էր անցնելու նկուղային գործունեութեան և մասամբ հաջողել էր այդպես անել ստիպելու բուլշեիկական կուսակցութեան. յերբ տակավին ավտորագերմանական կոալիցիայի հզոր և կարգապահ բանակները կանգնած էին մեր հոգնած և կազմալուծված բանակների դեմ, իսկ Արևմտյան Յեւրոպայի «սոցիալիստները» շարունակում էին միացյալ գործունեութեան տանել կառավարութեանների հետ՝ հանուն «պատերազմի մինչև նրա կատարյալ հաղթանակը»...

Ինչ կնշանակէր այդ վայրկյանին ապստամբութեան բարձրացնել: Այդպիսի հանգամանքներում ապստամբութեան բարձրացնելը կնշանակէր ամեն ինչ թողնալ մեջ դնել: Բայց Լենինը չէր վախենում ուսկ անել, վորովհետև նա զիտեր, տեսել էր իր սրատես հայացքով, վոր ապստամբութեանը անխուսափելի յէ, վոր ապստամբութեանը կհաղթանակի, վոր ապստամբութեանը Ռուսաստանում

մենաբնականոն կարգը — դա հեղափոխութեան կարգն է»:

Սրանից էր բխում Լենինի արհամարհական վերաբերմունքը դեպի այն մարդիկ, վորոնք ձգտում էին վերևից նայել մասսաների վրա և սովորեցնել նրանց — գրքերով: Սրանից էր բխում Լենինի անխոնջ քարոզը՝ սովորել մասսաներից, հասկանալ նրանց գործողութեանների նշանակութեանը և խնամքով ուսումնասիրել մասսաների պայքարի գործնական փորձը:

Հավատը դեպի մասսաների ստեղծագործական ուժերը — դա այն առանձնահատկութեանն էր Լենինի գործունեութեան մեջ, վորը հնարավորութեան էր տալիս նրան հասկանալու տարերքի նշանակութեանը և ուղղելու նրա շարժումը դեպի հեղափոխութեան հունը:

ՀԵՂԱՓՈՒՄԻՅԱՆ ՀԱՆՃԱՐԸ

Լենինը ծնվել էր հեղափոխութեան համար:

Նա հեղափոխական բունկուսների իսկական հանձարն էր և մեծագույն վարպետը հեղափոխական ղեկավարութեան: Վոչ մի անգամ նա իրեն այնպես ազատ և ուրախ չէր զգացել, ինչպես հեղափոխական ցնցումների շրջանում: Յես սրանով ամենևին չէի ուզում ասել, թե Լենինը հավասարապես քաջալերում էր ամեն տեսակի հեղափոխական ցնցումները կամ թե նա մշտապես և ամեն պարագայում հեղափոխական բունկուսների կողմնակից էր: Ամենևին: Սրանով յես միայն կամենում եմ ասել, թե վոչ մի անգամ Լենինի հանձարեղ հայեցողութեանը այնպես կատարյալ և վորոշակի ձևով չէր զրսեւորվում, ինչպես այդ տեղի յեր ունենում հեղափոխական բունկուսների ժամանակ: Հեղափոխական իրադարձութեանների որերին նա բառացիորեն փթթում էր, դառնում էր սրատես, նախագուշակում էր դասակարգերի շարժումները և հեղափոխութեան հավանական զիգրագները, կարծես իր բոլի մեջ տեսնելով այդ ամենը: Իզուր չեն ասում մեր կուսակցական շնչաններում, թե

տանում կրնախաղատրաստի իմպերիալիստական պատե-
րագմի վախճանը, կըցնցի Արեւմուտքի տանջված մասսա-
ներին, կըփոխի իմպերիալիստական պատերազմը քաղա-
քացիական պատերազմի, վոր ապստամբությունը կըտա
խորհուրդների հանրապետություն, վոր խորհուրդների
հանրապետությունը կըզանա ամբողջ աշխարհի հեղափո-
խական շարժման պատվարը:

Հայտնի յե, վոր Լենինի այս հեղափոխական նախա-
տեսությունը հետագայում իրականություն դարձավ չը-
տեսնված ճշտությամբ:

ՃՅԵՐԿՐՈՐԴ ՓՍՍՏ. - Առաջին որերը Հոկտեմբերյան
հեղափոխությունից հետո, յերբ ժողովրդական Կոմիսար-
ների Խորհուրդը փորձում եր ստիպել ապստամբ գլխավոր
հրամանատարին, գեներալ Դուխոնինին, զազարեցնել սագ-
մական գործողություններն ու սկսել գերմանացիներէ հետ
խաղաղության բանակցություններ: Հիշում եմ, թե ինչ-
պես Լենինը, Կրիլենկոն (ապագա գլխավոր հրամանատա-
րը) և յես ուղևորվեցինք Պետրոգրադ — Գլխավոր շտաբը
Դուխոնինի հետ բանակցություններ վարելու համար: Բո-
պեն յերկյուզալի յեր: Դուխոնինը և Գլխավոր կայանը
վճռականապես հրաժարվում եյին կատարել ժողկոմխորհի
հրամանը: Բռնակի հրամանատարական կազմը գտնվում
եր ամբողջապես Գլխավոր կայանի ձեռքում: Ինչ վերա-
բերում ե զինվորներին՝ մեզ համար անհայտ եր, թե ինչ
կասի 12 միլիոնանոց բանակը, վոր հպատակվում եր այս-
պես կոչված գորական կազմակերպություններին, վորոնք
Խորհրդային իշխանության հակառակ եյին արամադրված:
Հենց իր՝ Պետրոգրադի մեջ, ինչպես հայտնի յե, հասու-
նանում եր այդ ժամանակ յունիկները ապստամբու-
թյունը: Բացի զբոմից, Կերենսկին շարժվում եր Պետրո-
գրադի վրա: Հիշում եմ, թե ինչպես կարճ պաուզայից
հետո, հեռախոսի մոտ, Լենինի գեմքը հանկարծ պայծա-
ռացավ մի ինչ-վոր արտասովոր փայլով: Պարզ եր, վոր
նա արգեն վորոշում կայացրել ե: «Գնանք բաղիո-կայան,

—ասաց Լենինը,—նա մեզ կոգնի. մենք մի հատուկ հրա-
մանով կըհեռացնենք գեներալ Դուխոնինին, կընշանակենք
նրա սեղը գլխավոր հրամանատար ընկեր Կրիլենկոյին և
հրամանատարական կազմի գլխի վրայից կըգիմենք զինվոր-
ներին՝ կոչ անելով ձերբակալել գեներալներին, զազարե-
ցնել սագմական գործողությունները, միանալ ավստրո-
գերմանական զինվորների հետ և սեփական ձեռքերի մեջ
առնել հաշտության գործը:

Սա մի թուխք եր գեպի անհայտություն: Բայց Լե-
նինը չեր վախենում այդ «թուխքից», ընդհակառակը, նա
նրան ընդառաջ եր գնում, վորովհետև գիտեր, վոր բանակը
խաղաղություն ե կամենում և նա այդ խաղաղությունը
ձեռք կըբերի վոչնչացնելով խաղաղության ճանապարհին
ընկած բոլոր խոչընդոտները, վորովհետև նա գիտեր, վոր
խաղաղության հաստատման այդպիսի յեղանակը ի զուր
չի անցնի ավստրո-գերմանական զինվորների համար, վոր
նա բոլոր ճակատներում, առանց բացառության, զարկ կը
տա խաղաղության ձգտումներին:

Հայտնի յե, վոր Լենինի այս հեղափոխական նախա-
տեսությունն ևս իրականացավ հետագայում լիակատար
ճշտությամբ:

Հանձարեղ հայեցողությունը, մոտեցող գեպքերի ներ-
քին իմաստն արագ ըմբռնելու և զուշակելու ընդունա-
կությունը Լենինի այն հատկություններն եյին, վորոնք
ոգնում եյին նրան գծելու ճիշտ սարքանգիտ և վորոշ
վարքադիժ հեղափոխական շարժման իրադարձությունների
ըջմանում:

Մյուսեր
հունիս 190 / XII
Գրոցով

յունիկները -

ԼԵՆԻՆԻԶՄԻ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

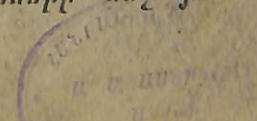
Դասախոսութիւններ, կարգացված Սվերդլովի համալսարանում:

ԼԵՆԻՆԻԶՄԻ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Լենինիզմի հիմունքները — դա մեծ նյութ է, վարդ սպառելու համար անհրաժեշտ է մի ամբողջ գիրք: Ավելի ճիշտը՝ դրքերի մի ամբողջ շարան: Ուստի բնական է, վարդ իմ դասախոսութիւնները չեն կարող լինել լենինիզմի վերջնական մեկնութիւններ: Լավագույն դեպքում նոքա կարող են լինել սոսկ լենինիզմի հիմունքների սեղմ համառոտագրութիւններ: Այնուամենայնիվ յետ ոգտակար եմ համարում մեկնել այդ համառոտագրութիւնը, նպատակ ունենալով մի քանի անհրաժեշտ հիմնական յերակետներ տալ լենինիզմը հաջող կերպով ուսումնասիրելու համար:

Մեկնել լենինիզմի հիմունքները՝ դա տակավին չի նշանակում մեկնել Լենինի աշխարհահայացքի հիմունքները: Լենինի աշխարհահայացքը և լենինիզմի հիմունքները — դուքա իրենց ծավալով միևնույն բաները չեն: Լենինը մարքոսիստ է և նրա աշխարհահայացքի հիմունքն էլ իհարկե մարքոսիզմն է: Սակայն սրանից ամենևին չի կարելի յիզրակացնել, թե լենինիզմի մեկնութիւնն էլ պետք և սկսվի մարքոսիզմի հիմունքների մեկնութիւնից: Մեկնել լենինիզմը այդ նշանակում է մեկնել Լենինի աշխատութիւնների մեջ այն առանձնահատուկը և նորը, վար մուծել է Լենինը մարքոսիզմի բնզհանուր դանձարանը և բնականորեն կապված է նրա անվան հետ: Լենինիզմի հիմունքների մասին իմ դասախոսութիւնների մեջ յետ այս ուղղութիւնով ել պետք և խոսեմ:

1003
14991
434

Այժմ ի՞նչ բան է լենինիզմը:

Վոմանք ասում են, թե լենինիզմը մարքսիզմի գործադրությունն է Ռուսաստանի առանձնահատուկ պայմաններում: Այս բացատրության մեջ կա ճշմարտության վորոշ բաժին, սակայն նա չի սպառում ամբողջ ճշմարտությունը: Լենինը իրոք գործադրել է մարքսիզմը Ռուսաստանի իրականությունից մեջ և գործադրել է չափազանց վարպետորեն: Սակայն յեթե լենինիզմը լիներ սոսկ մարքսիզմի գործադրությունը Ռուսաստանի առանձնահատուկ պայմաններում, այդ դեպքում նա կըլիներ զուտ ազգային և միայն ազգային, զուտ ռուսական և միայն ռուսական յերևույթ: Մինչդեռ մենք գիտենք, վոր լենինիզմը ինտերնացիոնալիստական, միջազգային յերևույթ է, չե թե միայն ռուսական: Ահա թե ինչու յես համարում եմ այդ բացատրությունը միակողմանի:

Որիչնեքն էլ ասում են, վոր լենինիզմը մարքսիզմի XIX-րդ դարի 40-ական թվականների հեղափոխական տարբերի վերածնությունն է, տարբերելով այդ ժամանակվա մարքսիզմը հետագա տարիների մարքսիզմից, յերբ նա իբր թե դարձել էր չափավոր և վոչ հեղափոխական: Յեթե մի կողմ դնելու լինենք Մարքսի ուսմունքի այս ախտար և զուհիի բաժանումը հեղափոխական և չափավոր մարքսիզմների, ապա պետք է խոստովանենք, վոր մինչև իսկ այս միանգամայն անբավարար և պակասավոր բացատրության մեջ կա ճշմարտության վորոշ բաժին: Ճշմարտության այդ բաժինը կայանում է նրանում, վոր Լենինը իրոք վերականգնել է մարքսիզմի հեղափոխական բովանդակությունը, վոր պարտակել է յին և Ինտերնացիոնալի սպորտյունիստները: Բայց դա ճշմարտության միայն մի մասն է: Ամբողջ ճշմարտությունը լենինիզմի մասին կայանում է նրանում, վոր լենինիզմը վոչ միայն վերականգնել է մարքսիզմը, այլ և մի քայլ էլ դեռ առաջ է անցնել, շարունակելով զարգացնել մարքսիզմը կապիտալիզմի և պրոլետարիատի դասակարգային պայքարի նոր պայմաններում:

Handwritten signatures and the number 19.

Վերջապես ի՞նչ բան է լենինիզմը:

Ք Լենինիզմը ի մպերիալիզմի և պրոլետարական հեղափոխության դարաշրջանի մարքսիզմն է: Ավելի ճիշտ՝ լենինիզմը — դա ընդհանրապես պրոլետարական հեղափոխության և առանձնապես պրոլետարական դիկտատուրայի տեսությունն է սուտակտիկանս: Մարքսն ու Ենգելսը գործում է յին նախահեղափոխական ժամանակաշրջանում (մենք նկատի ունենք այստեղ պրոլետարական հեղափոխությունը), այն ժամանակ, յերբ տակավին զարգացած չէր իմպերիալիզմը, յերբ պրոլետարիատը նախապարաստվում էր հեղափոխության և յերբ պրոլետարական հեղափոխությունը դեռ ևս ուղղակի գործնական անհրաժեշտություն չէր սեպվում: Իսկ Լենինը, Մարքսի և Ենգելսի աշակերտը, գործում էր զարգացած իմպերիալիզմի, ծավալվող պրոլետարական հեղափոխություն ժամանակաշրջանում, յերբ պրոլետարական հեղափոխությունը արդեն հաղթանակել էր մի յերկրում, ջախջախել բուրժուական դեմոկրատիան և բաց արել պրոլետարական դեմոկրատիայի դարագուխը, խորհուրդների գարազուխը:

Ահա ինչու լենինիզմը հանդիսանում է մարքսիզմի հետագա զարգացումը:

Մասնանշում են սովորաբար լենինիզմի բացառիկ ուղղական և բացառիկ հեղափոխական բնույթը: Դա միանգամայն ճիշտ է: Բայց լենինիզմի այդ առանձնահատկությունը բացատրվում է հետևյալ յերկու պատճառներով, նախ՝ նրանով, վոր լենինիզմը զուրս է յեկել պրոլետարական հեղափոխությունից, վորի թուզած հետքը նոչի կարող իր վրա չկրել, ապա նրանով, վոր նա աճել է և ամբացել և Ինտերնացիոնալի սպորտյունիզմի հետ ունեցած գոտեմարտում, պայքարը վորի դեմ յեղել է և և կապիտալիզմի հետ մղվող կռվի հաջողության անհրաժեշտ նախապայմանը: Չզուտապես, վոր մի կողմից Մարքսի և Ենգելսի, իսկ մյուս կողմից Լենինի միջև բնկած է

II Ինտերնացիոնալի ոպորտյունիցմի ինքնազուլի տիրապետութեան մի ամբողջ շերտ, անողոք պայքարը վորի դեմ չեք կարող չկազմել լենինիցմի կարևորագույն խնդիրներից մեկը:

Կենտրոն

Համալսարան

I. ԼԵՆԻՆԻՉՄԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՐՄԱՏՆԵՐԸ.

Լենինիցմը աճել է և կերպարանավորվել իմպերիալիզմի պայմաններում, յերբ կապիտալիզմի ներհակությունները հասել էյին ծայրահեղ կեաի, յերբ պրոլետարական հեղափոխությունը դարձել էր անմիջական գործունեութեան խնդիր, յերբ բանվոր դասակարգի հեղափոխական նախապատրաստութեան հին շրջանը դարգացել էր և դարձել կապիտալիզմի դեմ ուղղակիորեն պրոհելու մի նոր շրջան:

Լենինը իմպերիալիզմը «մեռնող կապիտալիզմ» էր անվանում: Ինչո՞ւ: Վորովհետև իմպերիալիզմը կապիտալիզմի ներհակությունները հասցնում է իրենց վախճանական կեաին, իրենց ծայրահեղ սահմաններին, վորից դենը սկսվում է հեղափոխությունը: Այս ներհակություններից յերեքը պեաք է համարել ամենից կարևորը:

Ա.Ռ.Ա.ՋԻՆՆ ԵՆԲՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ. — Սա կապիտալի և աշխատանքի մեջ գոյութեան ունեցող ներհակութեանն է: Իմպերիալիզմը՝ արդյունաբերական յերկրներում գոյութեան ունեցող մոնոպոլիստական արեստների և սինդիկատների, բանկերի և Ֆինանսական ոլիգարխիայի ամենագոր լինելը կընշանակե: Այս ամենագոր ույթի դեմ բանվոր դասակարգի կողմից գործադրվող կովի սովորական յեղանակները — արհեստակցական միութեաններն ու կոոպերատիվները, պարլամենտական կուսակցութեաններն ու պարլամենտական պայքարը — միանգամայն անբավարար դուրս յեկան: Կամ քեզ հանձնիր կապիտալի վողորմածութեան, սաաիր առաջվա նման և բնկղմվիր

ցած կամ թե գիմիր նոր զենքի Այսպես և հարցը զընում իմպերիալիզմը պրոլետարիատի միլիոնավոր մասսաների առաջ: Իմպերիալիզմը մտածեցնում և բանվոր դասակարգին հեղափոխութեան:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՆԵՐՉԱԿՈՒԹՅՈՒՆ. — Սա զանազան ֆինանսական խմբակցութեանների և իմպերիալիստական պետութեանների մեջ տեղի ունեցող պայքարի ստեղծած ներհակութեանն է՝ հում նյութերի աղբյուրներ և սուր հողամասեր գրավելու համար: Իմպերիալիզմը — գաղափարային արտածումն և գեպի հում նյութերի աղբյուրները, կատաղի պայքարը այդ աղբյուրներին միանձնձան իշխելու, պայքարը մի անգամ արդեն բաժանված աշխարհը վերարժանելու համար, պայքարը, վոր մղվում և կատարարար նոր ֆինանսական խմբակցութեանների և պետութեանների կողմից «արեգակի ապի» տեղ ունենալու համար, ընդդեմ հին խմբակցութեանների և պետութեանների, վորոնք ամուր պահում են իրենց հափշտակածը: Այս կատաղի պայքարը, վոր տեղի ունի կապիտալիստների զանազան խմբակցութեանների մեջ, նշանակալից և այն տեսակետից, վոր նա վորպես անխուսափելի տարր իր մեջ կրում և իմպերիալիստական պատերազմները, պատերազմներ՝ գրավելու համար ուրիշների տերրիտորիաները: Այս հանգամանքն էլ իր հերթին նշանակալից և այն տեսակետից, վոր նա փոխադարձաբար թուլացնում և իմպերիալիստներին, թուլացնում և ընդհանրապես կապիտալիզմի գիւրքերը, մտածեցնում և պրոլետարական հեղափոխութեան վայրկյանը և տանում գեպի այդ հեղափոխութեան գործնական անհրաժեշտութեանը:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՆԵՐՉԱԿՈՒԹՅՈՒՆ. — Սա «քաղաքակրթված» մի բուրդ տիրապետող ազգերի և աշխարհիս հարյուրավոր միլիոն գաղութային և հպատակ ժողովուրդների մեջ գոյութեան ունեցող ներհակութեանն է: Իմպերիալիզմը — գաղտնալիտի շահագործումն և, ամենատրամարդի կեղեքումը լայնածավալ գաղութների և հպատակ

յերկրների բազմամիլիոն ազգաբնակչության: Քամել վերջին հյութերը — ահա այդ շահագործման, այդ բռնութեան նպատակը: Բայց շահագործելով հանդերձ այդ յերկրներին, իմպերիալիզմը հարկադրված է շինել նույն տեղերում յերկաթուղագծեր, իմնել ֆաբրիկաներ և գործարաններ, արդյունարբերական և սուտորական կենտրոններ: Պրոլետարական դասակարգի և տեղական մտավորականութեան հրապարակ գալը, ազգային կնքնագիտակցութեան արթնացումն ու ազատագրական շարժման ուժեղացումը — սոքա յեն այդ «քաղաքականութեան» անխուսափելի հետևանքները: Հեղափոխական շարժման ուժեղացումը բոլոր գաղութներում և հպատակ յերկրներում, սուանց բացառութեան, ակնհեր կերպով այդ և վկայում: Այդ հանգամանքը պրոլետարիատի համար կարևոր և այն տեսակետից, վոր նա հիմնովին քայքայում և կապիտալիզմի գիւրքերը՝ իմպերիալիզմին սեղերվ ծառայող գաղութները և հպատակ յերկրները պրոլետարական հեղափոխութեան սեղերվը գարձնելով:

Սոքա յեն ընդհանրապես իմպերիալիզմի գլխավոր ներհակութեանները, վորոնք հին «ծաղկյալ» կապիտալիզմը գարձնում են մահացող կապիտալիզմ:

Սրանից 10 տարի առաջ տեղի ունեցած իմպերիալիստական պատերազմի նշանակութեանն ի միջի այլոց նրա մեջ և կայանում, վոր նա ամփոփեց այս բոլոր ներհակութեանները մի հանգույցի մեջ ու ձգեց կշռի նրժուրը, այդպիսով արագացնելով և հեշտացնելով պրոլետարիատի հեղափոխական կռիվը:

Այլ կերպ ասած, իմպերիալիզմը վոչ միայն գործնական անխուսափելիութեան գարձրեց հեղափոխութեանը, այլ և ստեղծեց նպատակավոր պայմաններ կապիտալիզմի ամբուլթեաններն անմիջական գրոհի յենթարկելու համար:

Սոքա յեն այն միջազգային պայմանները, վորոնք ստեղծեցին լենինիզմը:

Այդ ամենը շատ լավ, կարող են ասել մեզ, ինչ գործ ունի սակայն այստեղ Ռուսաստանը, վորը չէ վոր չի յեղել և չէր ել կարող լինել իմպերիալիզմի կլասիքական յերկիր. ինչ գործ ունի այստեղ Լենինը, վորը աշխատել և ամենից առաջ Ռուսաստանում և Ռուսաստանի համար: Ինչո՞ւ յե հատկապես Ռուսաստանը դարձել լենինիզմի ոջալը, պրոլետարական հեղափոխության տեսության և տակտիկայի ծննդավայրը:

Վորովհետև Ռուսաստանն է յեղել իմպերիալիզմի այդ բոլոր ներհակությունների հանգույցավայրը:

Վորովհետև Ռուսաստանն էր միայն, վոր հղի յե յեղել հեղափոխությամբ ամէլի, քան վոր և է այլ յերկիր և այդ պատճառով միայն նա ի վիճակի յեր լուծելու այս ներհակությունները հեղափոխական ճանապարհով:

Սկսել նրանից, վոր ցարական Ռուսաստանը ոջախն էր ամեն տեսակի հարստահարությունների — և կապիտալիստական, և գաղութային, և գինվորական, — իրենց ամենատարրի և բարբարոսական յեղանակներով վերցրած:

Ո՞ւմ հայտնի չէ, վոր Ռուսաստանում ամենագոր կապիտալիզմը ձուլված էր ցարական բանապետության հետ, ուսական նացիոնալիզմի ագրեսիվությունը՝ ցարիզմի դահձության հետ, հանդեպ վոչ ուս ժողովուրդների. ամբողջ շրջանների — Տաճկաստանի, Պարսկաստանի, Չինաստանի — կեղեքումը ցարիզմի ձեռքով՝ այս շրջանների հափրշտակության և նվաճողական պատերազմների հետ: Լենինը իրավացի յեր ասելով, թե ցարիզմը «ոսպմա-Ֆեդալական իմպերիալիզմն է»: Յարիզմը իմպերիալիզմի ամենաբացասական կողմերի կենտրոնացումն էր իր վրա բազմապատկած:

Հետո: Յարական Ռուսաստանը արևմտյան իմպերիալիզմի մեծագույն ռեզերվն էր վոչ միայն այն մտքով, վոր նա ազատ մտք էր տալիս արտասահմանյան կապիտալին, վորը պահում էր իր ձեռքում Ռուսաստանի ժողովրդական անտեսության այնպիսի վճռողական ճյու-

ղեր, ինչպես վառելանյութի և մետաղադործության ճյուղերն էյին, այլ և այն մտքով, վոր նա կարողանում էր հագուստ արևմտյան իմպերիալիստների գինվորներ տրամադրել: Հիշեցեք 12 միլյոնանոց ուսական բանակը, վոր թափեց իր արյունը իմպերիալիստական պատերազմի ճակատներում, անգլո-Ֆրանսական կապիտալիստների կատաղի շահերը ապահովելու համար:

Յարիզմը վոչ միայն իմպերիալիզմի պահապան զամբռն էր Յեվրոպայի արևելքում, այլ և հանգիստանում էր արևմտյան իմպերիալիզմի ագենտուրան, ազգաբնակչությունից կորզելու համար Փարիզում, Լոնդոնում, Բերլինում և Բրյուսելում նրան արված փոխառությունների հարյուրավոր միլյոն տոկոսները:

Վերջապես ցարիզմը արևմտյան իմպերիալիզմի ամենահավատարիմ դաշնակիցն էր բաժանելու համար Տաճկաստանը, Պարսկաստանը, Չինաստանը և այլն: Ո՞ւմ հայտնի չէ, վոր ցարիզմը իմպերիալիստական պատերազմը վարում էր միացած Անտանտայի իմպերիալիստներին, վոր Ռուսաստանը այդ պատերազմի էյական տարրն էր կազմում:

Ահա ինչու ցարիզմի և արևմտյան իմպերիալիզմի շահերը հյուսվեցին իրար հետ և վերջ ի վերջո ձուլվեցին ու դարձան իմպերիալիզմի միասնական շահերի մի կծիկ: Կարո՞ղ էր արևմտյան իմպերիալիզմը հաշտվել այնպիսի հզոր նեցուկի, ուժերի և միջոցների այնպիսի հարուստ շտեմարանի կորստյան հետ, վորպիսին հին, ցարական, բուրժուական Ռուսաստանն էր, չփորձելով իր բովանդակ ուժերը մահացու կոիվ սկսելու Ռուսաստանի հեղափոխության դեմ ցարիզմի պաշտպանության և պահպանության համար: Իհարկե չէր կարող:

Բայց դա նշանակում է, վոր ով կամենում էր հարվածել ցարիզմը, նա անխուսափելիորեն պետք է ձեռք բարձրացներ նաև իմպերիալիզմի վրա, ով ապստամբում էր ցարիզմի դեմ նա պետք է ապստամբեր նաև իմպերիալիզմի

գեմ, վորովհետև ով ա ս զ ս է; եր ցարիզմը՝ նա պետք է տա պալեր նաև իմպերիալիզմը. յեթե նա իսկապես մտածում էր վոչ միայն ջախջախել ցարիզմը, այլ և վոչնչացնել նրան, չթողնելով նրանցից և վոչ մի հետք: Հեղափոխությունը ցարիզմի գեմ աջապիսով մտանուում էր և պետք է զարգանար ու գառնար հեղափոխություն բնդդեմ իմպերիալիզմի, դառնար պրոլետարական հեղափոխություն:

Ռուսաստանում բարձրացել էր մեծագույն ժողովրդագական հեղափոխությունը, վորին պիտի եր կանգնած աշխարհիս ամենահեղափոխական պրոլետարիատը, ունենալով իր արամագրության տակ այնպիսի լուրջ դաշնակից, վորպիսին Ռուսաստանի հեղափոխական պրոլետարիատը թյունն էր:

Կարիք կա ապացուցելու, վոր նման հեղափոխությունը չէր կարող կանգ առնել կիսաճամբին, վոր նա հաջողության գեպքում պետք է անցներ ավելի հեռուն, ապոսամբության դրոշ պարգելով իմպերիալիզմի գեմ:

Ահա թե ինչու Ռուսաստանը պետք է դառնար իմպերիալիզմի ներհակությունների հանդույցը վոչ միայն այն պատճառով, վոր այդ ներհակությունները հատկապես Ռուսաստանում ավելի հեշտությամբ հայտնաբերվեցին, շնորհիվ նրանց առանձնապես այլանդակ և անհանդուրժելի բնավորության, և վոչ միայն այն պատճառով, վոր Ռուսաստանը արևմտյան իմպերիալիզմի նարևորագույն նեցուկն էր հանդիսանում, միացնելով Արևմուտքի ֆինանսական կապիտալը Արևելքի գաղութների հետ, այլ և այն պատճառով, վոր միայն Ռուսաստանում գոյություն ունեւ այն սեպ ու յժը, վորը կարող էր լուծել իմպերիալիզմի ներհակությունները հեղափոխական ճանապարհով:

Բայց դա նշանակում է, վոր հեղափոխությունը Ռուսաստանում չէր կարող չգառնալ պրոլետարական, վոր նա իր զարգացման առաջին իսկ օրերից չէր կարող չբնդունել միջազգային բնույթ, վոր նա չէր կարող այդպի-

սով չցնցել համաշխարհային իմպերիալիզմի իսկական հիմունքները:

Կարող է յին ոուս կոմունիստները իրերի այս վիճակում սահմանափակվել իրենց աշխատանքների մեջ ուսական հեղափոխության նեղ-ազգային շրջանակներով: Ի հարկե, վոչ Լ՛նդհակառակը, թե ներքին (հեղափոխական ծանր ճգնաժամը) և թե արտաքին (պատերազմը) բոլոր հանգամանքները ստիպում է յին նրանց իրենց աշխատանքների այդ շրջանակից դուրս գալ, պայքարը տեղափոխել միջազգային ասպարեզ, բաց անել իմպերիալիզմի խոցերը, ապացուցել կապիտալիզմի անխուսափելի կրախը, ջարդ ու փշուր անել սոցիալ-շովինիզմը և սոցիալ-պացիֆիզմը, վերջապես տապալել սեփական յերկրում կապիտալիզմը և կուել պրոլետարիատի համար պայքարի նոր գեմը՝ պրոլետարական հեղափոխության տեսությունն ու տակաիկան, թեթևացնելու նպատակով լուրը յերկրների պրոլետարիատի համար կապիտալիզմը խորտակելու գործը: Ռուսաստանի կոմունիստները այլ կերպ չէ յին կարող վարվել, վորովհետև միայն այս ճանապարհով կարելի էր վորոշ վոփոխություններ առաջ բերել տիրող միջազգային պայմաններում, վորոնք կարողանային ապահովել Ռուսաստանը բուրժուական կարգերի վերահաստատումից (բեստավրացիայից):

Ահա ինչու Ռուսաստանը դարձավ լենինիզմի ոջախը, իսկ Ռուսաստանի կոմունիստների առաջնորդ Լենինը — նրա ստեղծագործողը:

Ռուսաստանի և Լենինի հետ այստեղ «պատահեց» մոտավորապես նոյն բանը, ինչ վոր Գերմանիայի և Մարքս — Ենգելսի հետ պատահել էր անցած դարի քառասնական թվականներին: Գերմանիան այդ ժամանակ, ինչպես և Ռուսաստանը XX դարի սկզբում, հղի էր բուրժուական հեղափոխությամբ: Մարքսը այդ ժամանակ «կոմունիստական Մանիֆեստում» գրում էր.

«կոմունիստները իրենց պիսավոր ուշադրությունը

դարձնում են Գերմանիայի վրա այն պատճառով, վոր նա գտնվում է բուրժուական հեղափոխութեան նախորդակին, վոր նա այդ հեղաշրջումը կիրադործի յեվրոպական քաղաքակրթութեան ավելի պրոգրեսսիվ պայտաններում և ավելի դարգացած պրոլետարիատի հետ, քան այդ տեղի ունեցավ Անգլիայում XVІ-րդ և Ֆրանսիայում XVІІ-րդ դարերում: Հետևապես գերմանական բուրժուական հեղափոխութեանը կարող է լինել միայն պրոլետարական հեղափոխութեան անմիջական նախերգանքը»:

Այլ կերպ ասած, հեղափոխական շարժման կենտրոնը տեղափոխվել էր Գերմանիա:

Անշուշտ, հենց այդ հանգամանքը, վորի վրա մատնանշում է Մարքսը մեր վերոհիշյալ մեջբերման մեջ, դարձել է հավանական պատճառը, վորպեսզի հատկապես Գերմանիան համարվի գիտական սոցիալիզմի հայրենիքը, իսկ գերմանական պրոլետարիատի առաջնորդներ Մարքսն ու Ենգելսը — նրա ստեղծագործողները:

Նույնը պետք է ասել, բայց ավելի մեծ չափով, XX-րդ դարի սկզբի Ռուսաստանի համար: Ռուսաստանը այս ժամանակաշրջանում գտնվում էր բուրժուական հեղափոխութեան նախորդակին: Նա պետք է կատարեր այդ հեղափոխութեանը Յեվրոպայում աիրող ալիլի պրոգրեսսիվ պայմաններում և ավելի դարգացած պրոլետարիատի հետ, քան Գերմանիան (չխոսելով դեռ Անգլիայի և Ֆրանսիայի մասին): Բոլոր ավյալներն ասում եյին, վոր Ռուսաստանի այս հեղափոխութեանը պետք է ծառայի պրոլետարական հեղափոխութեան թթիւորը և նախերգանքը: Պատահականութեան արդյունք չի կարելի համարել այն փաստը, վոր Լենինը դեռ ևս 1902 թվին, յերբ ուսական հեղափոխութեանը տակավին նոր էր սկսվում, իր «Ինչ անել» բրոշյուրի մեջ հետևյալ ծանրակշիւ տողերն էր գրում.

«Պատմութեանը ուսու ժարքսիստներին առաջադրել է մի ամենամոտիկ խնդիր, ավելի հեղափոխական, քան վորեւէ

մի այլ յերկրի պրոլետարիատի բոլոր ամենամոտիկ խնդիրները, վոր այդ խնդրի իրագործումը — վոչ միայն յեվրոպական, այլ և ասիական ուսակցիայի ամենահզոր պատնեշի խորակումը — կըդարձներ ուսական պրոլետարիատը միջազգային պրոլետարական հեղափոխութեան առաջապահը»:

Այլ կերպ ասած, հեղափոխական շարժման կենտրոնը պետք է տեղափոխվեր Ռուսաստան:

Հայտնի չէ, վոր Ռուսաստանի հեղափոխութեան ընթացքը արդարացրեց Լենինի գուշակութեանը լիովին:

Այս բոլորից հետո միթե դարմանալի չէ, վոր այդպիսի հեղափոխութեան կատարած և նման պրոլետարիատ ունեցող յերկրը դարձել է պրոլետարական հեղափոխութեան տեսութեան և տակտիկայի ծննդավայրը:

Չարմանալի՞ չէ միթե, վոր այդ պրոլետարիատի առաջնորդ Լենինը դարձել է միաժամանակ այդ տեսութեան և տակտիկայի ստեղծագործողն ու միջազգային պրոլետարիատի ղեկավարը:

✓

X II. Մ Ե Յ Ո Ղ Ը.

Վերև յես ասացի, վոր մի կողմից Մարքոսի և Լնգելոսի, իսկ մյուս կողմից Լենինի միջև ընկած և Մ Խնտերնացիոնալի ոպորտյունիզմի ախրապետության մի ամբողջ շերտ: Ծշտության համար յես պետք է ավելացնեմ, վոր խոսքը այստեղ ոպորտյունիզմի վոչ թե ձեական, այլ միայն նրա փաստական ախրապետության մասին է:

Ձեականորեն Մ Խնտերնացիոնալի գլուխ էլին կանգնած «ուղղափառ» մարքոսիսաներ, «որթոգոսկա» Կաուցիլին և ուրիշները: Իրականության մեջ սակայն Մ Խնտերնացիոնալի հիմնական աշխատանքը տարվում էր ոպորտյունիզմի գծով: Ոպորտյունիստները իրենց հարմարվողական, մանր բուրժվական բնության շնորհիվ հարմարվում էլին բուրժվազիային, իսկ «ուղղափառներն» էլ իրենց հերթին հարմարվում էլին ոպորտյունիստներին հանուն «ամբողջության պահպանության», հանուն «կուսակցության ներքին համերաշխության»: Հետևանքը լինում էր ոպորտյունիզմի ախրապետությունը, վարսվեալ բուրժվազիայի քաղաքականության և «ուղղափառների» քաղաքականության մեջ բնկնույ շղթան գուրս յեկավ վոր միացած է:

Սա կապիտալիզմի համեմատաբար խաղաղ զարգացման շրջանն էր, այսպես ասած նախառազմական շրջանը, յերբ իմպերիալիզմի ճակատագրական ներհակությունները իրենց լիակատար մերկությամբ տակավին յերևան չէլին յեկել, յերբ բանվորների անասական դորձադուլները և արհեստակցական միությունները զարգանում էլին ավելի

կամ սրկա «նորմալ», յերբ ընտրական պայքարը և պարլամենտական ֆրակցիաները «շշմեցնույ» հաջողություններ էլին ունենում, յերբ պայքարի լեզու յեզանակները փառաբանվում էլին մինչ յերկինք և լեզալությամբ «սպանել» էլին կամենում կապիտալիզմը, — մի խոսքով, յերբ Մ Խնտերնացիոնալի կուսակցությունները ճարպակալել էլին և ցանկություն չկար լուրջ մտածելու վոչ պրոլետարական դեկտատուրայի, վոչ հեղափոխության և վոչ էլ մասսաների հեղափոխական գաստիարակության մասին:

Մի ամբողջական հեղափոխական տեսության փոխարեն՝ իրար հակասող տեսական դոություններ և տեսության բեկորներ, վոր պոկվել էլին մասսաների հեղափոխական կենդանի պայքարից և դարձել հնացած գոգմաներ: Ասերես, ի հարկե, հիշում էլին Մարքոսի տեսությունը, բայց միայն նրա համար, վորպեսզի գուրս քաշեն նրանից կենդանի հեղափոխական վագին:

Հեղափոխական քաղաքականության փոխարեն՝ մեզկ ֆիլիստերություն, ճարպիկ պոլիտիկանություն, պարլամենտական դիվանագիտություն և պարլամենտական կոմբինացիաներ: Ասերես, ի հարկե, ընդունում էլին «հեղափոխական» վորտումներ և լոզունդներ, բայց նրա համար վորպեսզի ծածկեն նրանց մահուկի տակ:

Կուսակցություններին փոխանակ ճիշտ հեղափոխական տակտիկայի ուսուցանելու և գաստիարակելու, հենվելով սեփական սխալների վրա, — խնամքով աչքաթույ էլին անում ցավոտ խնդիրները, նսեմացնում և սքոլում էլին նրանց: Ասերես գեմ չէլին, ի հարկե, խոսելու այգպիսի ցավոտ խնդիրների մասին, բայց միայն նրա՝ համար, վորպեսզի փակեն նրանց վորե և «կաուչուկյա» բանաձեով:

Ահա ինչպիսին էր Մ Խնտերնացիոնալի դեմքը, նրա աշխատանքի մեթոդը, նրա արսենայը:

Արգեն մասենում էր իմպերիալիստական պատերազմ-

ների և պրոլետարիատի հեղափոխական ^{հնար} մարտի նոր շրջանը: Պայքարի հին յեղանակները ֆինանսական ամենազոր կապիտալի հանդեպ պարզապես անբավարար և անզոր դուրս եկան:

Անհրաժեշտ եր վերաքննել Ո Ինտերնացիոնալի բովանդակ աշխատանքը, նրա գործունեություն մեթոդը, դուրս վանելով նրանից ֆիլիստերությունը, հեղձակատությունը, պոլիտիկանությունը, հավատափոխությունը, սոցիալ-շովինիզմը և սոցիալ-պացիֆիզմը: Անհրաժեշտ եր ստուգել ^{վերջին} յենթարկել Ո Ինտերնացիոնալի ամբողջ արևնալը, դուրս նետելով բոլոր ժանգոտածը և հնացածը ու կռել զենքի նոր տեսակներ: Առանց այսպիսի նախապատրաստական աշխատանքի ավելորդ կը լինեք կապիտալիզմի դեմ պատերազմի դուրս գալ: Առանց որան պրոլետարիատը սիսկ եր անուժ նոր հեղափոխական կռիվների հանդեպ լինելու անբավարար զինված կամ մինչև իսկ բոլորովին անզեն: Ո Ինտերնացիոնալի ընդհանուր վերանորոգություն և նրա ավգիստյան ախոռների ընդհանուր մաքրման այս պատիվը լենինիզմին բաժին ընկավ:

Ահա ինչպիսի հանգամանքներում ծնվեց ու ամրացավ լենինիզմի մեթոդը:

Այս մեթոդի պահանջները փորձնք են: Առաջին՝ վերստուգել Ո Ինտերնացիոնալի տեսական գոգմաները մասսաների հեղափոխական կռիվի, կենդանի պրակտիկայի հնոցում. այսինքն վերականգնել տեսականի և գործնականի խանգարված միասնականությունը, նրանց միջի ձեղքվածքը վերացնել, փորովհետև միայն այդպիսով կարելի յե ստեղծել իսկական պրոլետարական կուսակցություն զինված հեղափոխական տեսությունը:

Յերկրորդ՝ վերստուգել Ո Ինտերնացիոնալի կուսակցությունների քաղաքականությունը փոշ թե հիմք ընդունելով նրանց լոզունգներն ու բանաձևերը (փորոնց չի կարելի հավատալ), այլ նրանց գործերն ու գործողությունները աչքի առաջ ունենալով, փորովհետև միայն

այդ միջոցով կարելի յե գրավել պրոլետարական մասսաներին և նրանց վստահությունը շահել:

Յերրորդ՝ վերակազմել կուսակցական ամբողջ աշխատանքը նոր հեղափոխական ձևով, մասսաներին հեղափոխական կռիվ համար դաստիարակելու և նախապատրաստելու փոցով, փորովհետև միայն այդպիսով կարելի յե մասսաներին պրոլետարական հեղափոխություն համար նախապատրաստել:

Չորրորդ՝ պրոլետարական կուսակցությունների ինքնաքննադատություն. հիմնվելով սեփական սխալների վրա դաստիարակել և կրթել նրանց, փորովհետև միայն այս միջոցով կարելի յե պատրաստել կուսակցություն իսկական կարգեր և իսկական առաջնորդներ:

Սոքա յին կազմում լենինիզմի մեթոդի հիմունքն ու կյանքը:

Գործնականում ինչպես եր կիրարկվում այս մեթոդը: Ո Ինտերնացիոնալի սպորայունիստները ունեն մի շարք տեսական գոգմաներ, փորոնցից նոքա մշտապես սգավում են: Վերցնենք դրանցից մի քանիսը:

Առաջին գոգմա. — Պրոլետարիատի ձեռքով իշխանությունը զրավելու պայմանները: Ոպորայունիստները հավատացնում են, թե պրոլետարիատը չի կարող և չպետք է վերցնի իշխանությունը, յեթե նա ինքը մեծամասնություն չի կազմում յերկրում: Ապացույցներ — ամենեին, փորովհետև անկարելի յե արդարացնել այս անհեթեթ գրությունը թե տեսականորեն և թե գործնականորեն: Ընդունենք, վոր այդպես է, պատասխանում է Լենինը Ո Ինտերնացիոնալի Հպարտներին: Բայց յեթե պատմական հանգամանքներն այնպես են դասավորվել (պատերազմ, ազրարային տաճնապ և այլն), վոր ազգաբնակչության փոքրամասնությունը կազմող պրոլետարիատը հնարափորություն ունի ժողովելու իր շուրջն աշխատավորական մասսաների խոշոր մեծամասնությունը — ինչու նա չվերցնի իշխանությունը, ինչու պրոլետարիատը չողտադործի մի-

ծաղուլի կողմնակիցները յե՛րբ և վճռակալ փորձեցին փոխա-
րինել պայքարի պարլամենտական յեղանակները արտա-
պարլամենտական պայքարի յեղանակներով: Չորրորդ՝
մի՞թե Ռուսաստանի հեղափոխությունը չապացուցեց, վոր
ընդհանուր քաղաքական գործադուլը մեծագույն դպրոցն է
պրոլետարական հեղափոխության և անփոխարինելի մի-
ջոցը պրոլետարական ընդարձակ մասսաների գորահավաքի
և կազմակերպման համար՝ կապիտալիզմի ամբուլթյուննե-
րը գրոհի յենթարկելու նախորդակին, - ել ինչի՞ համար եր
Ֆիլիստերական վողբը տնտեսական կյանքի սո-
վորական ընթացքի խանգարման և արհեստակցական մի-
ությունների գրամարկդների գատարկման մասին: Մի՞թե
պարզ չէ, վոր հեղափոխական կռվի պրակտիկան տակնու-
վրա յե անում ուղորդյունիսաների և այս գոգման:

Յեվ այն և այն: *U*

Ահա ինչու եր *Լենինն* ասում, թե «հեղափոխական
տեսությունը դողմա չէ», թե «նա ձևավորվում է վերջ-
նականապես միայն սերտ կերպով կապված լինելով իո-
կական մասսայական և իսկական հեղափոխական շարժ-
ման պրակտիկայի հետ» («Մանկական հիվանդությունը»),
վորովհետև տեսությունը պետք է ծառայի պրակտիկա-
յին, վորովհետև տեսությունը պետք է պատասխան տա
այն հարցերին, վորոնց հրապարակ է հանում պրակտի-
կան» («Ժողովրդի բարեկամները»), վորովհետև նա պետք
է սրբազրվի պրակտիկայի ավյախներով:

Ինչ վերաբերում է *Լ* Ինտերնացիոնալի կուսակցու-
թյուններին քաղաքական լոզունգներին և քաղաքական վր-
ճիւններին՝ այստեղ բավական է միայն հիշել «պատերազ-
մին պատերազմ» լոզունգի հետ տեղի ունեցած պատմու-
թյունը՝ հասկանալու համար այդ կուսակցությունների
քաղաքական պրակտիկայի ամբողջ կեղծիքը և բովանդակ
փտածությունը, կուսակցություններ՝ վորոնք քողարկում
են իրենց հակահեղափոխական գործը հակահեղափոխական
փրուն լոզունգներով և բանաձևերով: Ամենքը հիշում են

Բաղելի կոնգրեսում *Լ* Ինտերնացիոնալի փրուն ցույցը
ուղղված իմպերիալիստների հասցեյին, լի ապստամբու-
թյան բոլոր տեսակի սարսափների սպառնանքով (յեթե
իմպերիալիստները վճռեն սկսել պատերազմը) և «պատե-
րազմին պատերազմ» խրոխտ լոզունգով: Բայց ո՞վ չի հի-
շում, վոր կարճ ժամանակից հետո, հենց պատերազմի
սկզբին, Բաղելի բանաձևը դրին մահուղի տակ, իսկ բան-
վորներին նոր լոզունգ հրամայեին -- վոչնչացնել միմյանց
ի փառս կապիտալիստական հայրենիքի: Մի՞թե պարզ չէ,
վոր հեղափոխական լոզունգներն ու բանաձևերը մի գրոշ
չարժեն, յեթե նոքա չեն ամբապնդվում գործով: Բավա-
կան է միայն իմպերիալիստական պատերազմը քաղաքա-
ցիական պատերազմի փոխելու լենինյան քաղաքականու-
թյունը համեմատել *Լ* Ինտերնացիոնալի պատերազմի ո-
րերի գավաճանական քաղաքականության հետ՝ հասկանա-
լու համար ուղորդյունիզմի պոլիտիկաններին քաղաքակա-
նության ամբողջ ստորությունը և լենինիզմի մեթոդի
ամբողջ վեհությունը: Չեմ կարող չբերել այստեղ *Լենինի*
«Պրոլետարական հեղափոխությունը և հավատափոխ-
կառուցկին» գրքից մի տեղ, ուր *Լենինը* անողոք կերպով
ձայլում է *Լ* Ինտերնացիոնալի լիդեր *Կ. Կաուցկու*
ուղորդյունիստական փորձը՝ դատել կուսակցություններին
վոչ թե ըստ նրանց գործերի, այլ նրանց թղթե լոզունգ-
ների և փատաղբերի համաձայն:

«Կաուցկին վարում է տիպիկ մեղչանական ֆիլիստե-
րական քաղաքականություն, յերևակայելով, իբր թե լո-
զունգ հրապարակ հանելը կերպարանափոխում
է գործը: Բուրժվական զեմոկրատիայի ամբողջ պատմու-
թյունը մերկացնում է այդ ցնորքը: Ժողովրդին խաբելու
համար բուրժվական զեմոկրատները ամեն անգամ ա-
ռաջ են քաշել և միշտ առաջ են քաշում ուղածղ
«լոզունգները»: Հենց բանն էլ նրանումն է, վոր պետք է
ստուգել նրանց անկեղծությունը, վոր պետք է խոս-
քերի հետ համեմատել գործը, վոր պետք է չբավականա-

նալ իդեալիստական կամ շարլատանական Փրազով, այլ պետք է հասու լինել դասակարգային իրողությանը»...

Յես գեռ չեմ խոսում Վ Ինտերնացիոնալի կուսակցությունների ինքնաքննադատության վախի մասին, նրանց սովորության մասին՝ ծածկելու սեփական սխալները, նսեմացնելու ցավոտ հարցերը, քողարկելու իրենց պակասությունները կեղծ բարեկարգություն ցուցահանելով, վոր բխացնում է կենդանի միտքը և կաշկանդում կուսակցության հեղափոխական դաստիարակությունը հենված սեփական սխալների վրա, մի սովորություն, վորին ծագել է և խայտառակության սյունին գամել Լենինը:

Ահա ինչ էր գրում Լենինը պրոլետարական կուսակցությունների ինքնաքննադատության մասին իր «Մանկական հիվանդությունը» բրոշյուրի մեջ:

«Քաղաքական կուսակցության վերաբերմունքը գեպի իր սխալները կուսակցության լրջության և նրա կողմից սեփական դասակարգի ու աշխատավորական մասսաների հանդեպ իր պարտականությունները գործով կատարելու կարևորագույն և ամենատղիզ շափանչներից մեկն է: Իր սխալը բացահայտորեն խոստովանելը, նրա պատճառները յերևան բերելը, նրան ծնող հանդամանքները վերլուծելը, սխալը ուղղելու համար ուշադիր կերպով միջոցներ խորհելը, — ահա վորն է լուրջ կուսակցության հատկությունը, վորն է նրա պարտականությունների կատարումը, վորը դասակարգի և ապա մասսայի դաստիարակությունն ու կրթությունը»:

Վոմանք ասում են, թե սեփական սխալները յերևան հանելը և ինքնաքննադատությունը վտանգավոր են կուսակցության համար, վորովհետև նոցա կարող են ոգտապործել հակառակորդները պրոլետարիատի կուսակցության դեմ: Լենինը նման պատճառաբանությունները համարում էր անհիմն և միանգամայն սխալ: Ահա ինչ էր ասում նա այդ մասին գեռ ևս 1904 թվին իր «Մի քայլ առաջ»

բրոշյուրի մեջ, յերբ մեր կուսակցությունը տակավին թույլ էր և աննշան:

«Նոքա, այսինքն մարքսիզմի հակառակորդները, չարախնդում են ու ծամածություններ անում, տեսնելով մեր վեճերը. նոքա կըկամենան, ի հարկե, քաղել իրենց նպատակների համար մեր կուսակցության պակասություններին և թերություններին նվիրած իմ բրոշյուրից վորոշ տեղեր: Ռուսաստանի մարքսիստները բավականաչափ արդեն մարզվել են ճակատամարտում, չվրդովվելու համար նման կմշտոցներից, շարունակելու համար հակառակ նրանց իրենց ինքնաքննադատության և սեփական միևնույնները անխնա կերպով մերկացնելու աշխատանքը, միևնույններ՝ վորոնք անպայմանորեն և անխուսափելիորեն պետք է գերազանցեն բանվորական շարժման զարգացմամբ»...

Սոքա յեն րնդհանուր ասմամբ լենինիզմի մեթոդի բնորոշ գծերը:

Այն, ինչ տալիս է Լենինի մեթոդը, իր հիմնականում արդեն յեղել է Մարքսի ուսմունքի մեջ, վորը, Մարքսի խոսքերով, «իր եյությամբ քննադատական է և հեղափոխական»: Հենց այս քննադատական ու հեղափոխական վոգով էլ ներշնչված է Լենինի մեթոդը սկզբից մինչև վերջը:

Բայց սխալ կըլիներ կարծել, թե Լենինի մեթոդը ներկայացնում է իրենով հասարակ վերականգնումն այն բանի, ինչ ավել է Մարքսը: Հիրավի, Լենինի մեթոդը հանդիսանում է վոշ միայն վերականգնումն, այլ և Մարքսի քննադատական և հեղափոխական մեթոդի, նրա մատերիալիստական դիալեկտիկայի կոնկրետիզացիան և հետագա զարգացումը:

Handwritten signature and scribbles at the bottom of the page.

Handwritten signatures and notes at the top of the page.

III. Տ Ե Ս Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն Ը.

Այս նյութից յետ կը վերջնեն՝ յերեք խնդիր. ա) տեսութեան նշանակութեանը պրոլետարական շարժման համար, բ) տարերայնութեան «տեսութեան» քննադատութեանը և գ) պրոլետարական հեղափոխութեան տեսութեանը:

1. ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ. — Վտմանը կարծուած են, թե լենինիզմը պրակտիկայի գերակայութեանն և տեսութեան հանդեպ, այն մտքով, վոր զլխավորը նրա մեջ մարքսիստական գրութեանները գործ դարձնելն է, այդ գրութեանները «կատարելը», իսկ ինչ վերաբերում է տեսութեան՝ այդ հարցի նկատմամբ լենինիզմը իբր թե բավականին անտարբեր է: Հայտնի է, վոր Պլեխանովը հաճախ հեզնուած էր Լենինի «անտարբերութեանը» գեղի տեսութեանը և հատկապես փիլիսոփայութեանը: Հայտնի է նաև յնպէս, վոր ներկայիս գործնական լենինականներէրց շատերը այնքան էլ չեն գուրգուրում տեսութեանը, առանձնապէս նկատի ունենալով գործնական աշխատանքի այն անսահմանութեանը, վոր հանդամանքների բերումով ստիպուած են նորա տանել: Յետ պետք է հայտարարեն, վոր այս ավելի քան տարրինակ կարծիքը Լենինի և լենինիզմի մասին բոլորովին սխալ է և վոչ մի կերպ չի համապատասխանուած իրականութեան, վոր պրակտիկաների ձգտումը իսուսափել տեսութեանից՝ հակասուած է լենինիզմի ամբողջ վոզուան և հզի յետ մեծամեծ վտանգներով գործի համար:

Տեսութեանը բոլոր յերկրների բանվորական շարժ-

ման փորձն է, իր ընդհանուր ձևովը վերցրած: Տեսութեանը դառնում է անառարկայական, յեթե նա չի կապուած հեղափոխական պրակտիկայի հետ, ճիշտ այնպէս, ինչպէս վոր պրակտիկան դառնում է կույր, յեթե նա իր ճանապարհը չի լուսավորում տեսութեան միջոցով: Բայց տեսութեանը դառնում է բանվորական շարժման հզորագույն ուժը, յերբ նա ձևավորուած է կապուած լինելով անխզելիորեն հեղափոխական գործունեութեան հետ: Նման տեսութեանը միայն կարող է տալ շարժմանը վստահութեան, հասկանալու ուժ և շրջապատող դեպքերի ներքին կապի ըմբռնումն, նա և միայն նա կարող է ոգնել պրակտիկային հասկանալու վոչ միայն ինչպէս և ուր են շարժուած դասակարգերը ներկայումս, այլ և այն՝ թե ինչպէս և ուր պետք է շարժվեն նորա մերձավոր ապագայում: Միայն Լենինն է ասել ու կրկնել տասնյակ անգամ այն հայտնի գրութեանը, թե՛

«Առանց հեղափոխական տեսութեան չի կարող լինել նաև հեղափոխական շարժում» (տես՝ «Ի՞նչ անել»):

Լենինը ավելի քան վորեւէ մեկ ուրիշը հասկացավ տեսութեան կարևոր նշանակութեանը հատկապէս այնպիսի մի կուսակութեան համար, վորպիսին մերն է, նրկատի առնելով միջազգային պրոլետարիատի մարտիկի այն գեղավար դերը, վորպիսին բաժին է ընկել նրբան, այլև նկատի առնելով նրան շրջապատող ներքին և արտաքին հանգամանքների բարդութեանը: Նախագուշակելով մեր կուսակցութեան այս հատուկ դերը դեռ ևս 1902 թվականին, նա հարկ համարեց արդեն իսկ այն ժամանակ հիշեցնել, վոր՝

«Առաջնորդող մարտիկի դերը կարող է կատարել այն կուսակցութեանը, վորին գեղավարում է առաջնորդող տեսութեանը» (տես՝ «Ի՞նչ անել»):

Ապացուցելու պետք չկա, վոր ներկայումս, յերբ

արդեն Լենինի նախագուշակութունը մեր կուսակցութեան դերի մասին իրագործվել է կյանքի մեջ, Լենինի այս դրութիւնը ձեռք է բերում հատուկ ուժ և նշանակութիւն:

Թերևս ավելի ցայտուն արտահայտութիւնը այն բարձր նշանակութեան, վորպիսին տվել է Լենինը տեսութեան՝ պետք է վոր համարվի այն փաստը, վոր միայն Լենինը ձեռնարկեց իրագործելու մի ամենալուրջ խնդիր — ընդհանրացնել մատերիալիստական փրկիստփայութեան վերաբերյալ ամենակարևորը նրանից, ինչ տվել է գիտութիւնը Ենգելսից Լենինին բաժանող ժամանակամիջոցում, և բազմակողմանիորեն քննադատելու մարքսիստների շրջանում գոյութիւն ունեցող հակամատերիալիստական հոսանքները: Ենգելսն ասում էր թե՛ «Մատերիալիզմը ստիպված կլինի ընդունել նոր տեսք յուրաքանչյուր նոր մեծ գյուտից հետո»: Հայտնի է, վոր այս խնդիրը իրագործեց իր ժամանակի համար միայն Լենինը, իր «Մատերիալիզմը և եմպիրիոկրիտիցիզմը» նշանավոր գրքով: Պեխանովը, վոր սիրում էր հեգնել Լենինի «անտարբերութիւնը» փրկիստփայութեան հանդէպ՝ չէր համարձակվում անգամ լուրջ կերպով ձեռնարկել այդպիսի մի խնդրի:

2. ՏԱՐԵՐԱՅԻՆՈՒԹՅԱՆ «ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ» ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԿԱՄ ԱՌԱՋԱՊԱՀԻ ԴԵՐԸ ՇԱՐԺՄԱՆ ՄԵՋ. — Տարերայնութեան «տեսութիւնը» — գա ուղորայունիզմի տեսութիւնն է, բանվորական շարժման տարերայնութեան յերկրպագու տեսութիւնը, բանվոր դասակարգի առաջադասի (ավանգարդի), նրա կուսակցութեան ղեկավար դերը փաստորեն ժխտող տեսութիւնը:

Տարերայնութեան յերկրպագու տեսութիւնը վճռականապես դեմ է բանվորական շարժման հեղափոխական բնույթին, նա հակառակ է, վոր շարժումը ընթանա կապիտալիզմի հիմունքների դեմ ուղղված պայքարի գծով, —

նա կամենում է, վոր այդ շարժումը զնա կապիտալիզմի համար «իրագործելի» և «ընդունելի» պահանջների գծով, նա ամբողջապես «դիմադարձութեան ամենաթույլ գծի» կողմն է: Տարերայնութեան տեսութիւնը տրեղ-յունիոնների գաղափարախոսութիւնն է:

Տարերայնութեան յերկրպագու տեսութիւնը տարերային շարժմանը գիտակցական, պլանաչափ բնույթ տալուն վճռապես դեմ է, նա դեմ է, վոր կուսակցութիւնը գնա բանվոր դասակարգի առաջից, վոր կուսակցութիւնը վեր բարձրացնի մասսաներին մինչև գիտակցութեան աստիճանը, վոր կուսակցութիւնը իր յետևից տանի շարժումը: Նա կամենում է, վոր շարժման գիտակից տարրերը չխանդարեն շարժմանը ընթանալու իր ուղիով, նա կամենում է, վոր կուսակցութիւնը միայն հնազանդվի շարժման տարերայնութեանը և պոչի պես քարշ գա նրա յետևից: Տարերայնութեան տեսութիւնը շարժման գիտակցական տարրի դերը նվազագույն գարծնող տեսութիւնն է, «պոչականութեան» գաղափարախոսութիւնը, տրամաբանական հիմունքը ամեն տեսակի ուղորայունիզմի:

Այս տեսութիւնը, վոր հրձալարակ է յեկել դեռ ևս նախ քան Ռուսաստանի առաջին հեղափոխութիւնը, գործնականորեն այն տեղն էր հասցնում, վոր նրա հետևորդները, այսպես կոչված «անտեսագետները» ժխտում էին ինքնուրույն բանվորական կուսակցութեան անհրաժեշտութիւնը Ռուսաստանում, դեմ էին դուրս գալիս բանվոր դասակարգի հեղափոխական կովին, վոր նպատակ ուներ խորտակելու ցարիզմը, քարոզում էին տրեղ-յունիոնիստական քաղաքականութիւն վարել շարժման մեջ և ընդհանրապես մասնում էին բանվորական շարժումը լիբերալ բուրժուազիայի գերիշխանութեան:

Հին «Իսկրայի» («Կայծ») պայքարը և «պոչականութեան» տեսութեան փայլուն քննադատութիւնը, վոր կատարել էր Լենինը իր «Ինչ անել» բրոշյուրի մեջ, վոչ

միայն շախշախեցին այսպես կոչված «անտեսականությունը» այլ և ստեղծեցին Ռուսաստանի բանվոր դասակարգի իսկական հեղափոխական շարժման տեսական հիմունքները:

Առանց այս պայքարի իզուր եր անգամ մտածել Ռուսաստանում ինքնուրույն բանվորական կոչսակցություն հիմնելու և հեղափոխության մեջ նրա ունենալիք դեկավար դերի մասին:

Սակայն տարերայնության յերկրպագու տեսությունը միայն ուսական յերևութ չէ: Նա լայն չափերով տարածված է, ճիշտ է մի քիչ ավելի տարբեր ձևով, [1] Ինտերնացիոնալի բոլոր կուսակցությունների մեջ առանց բացառության: Յես նկատի ունեմ [1] Ինտերնացիոնալի առաջնորդների կողմից գուեհկացրած այսպես կոչված «արտադրողական ուժերի» տեսությունը, վորը արգարացնում է ամեն ինչ և հաշտեցնում ամենքին, վորը պարզաբանում է փաստերը և բացատրում նրանց այն ժամանակ, յերբ նոքա արդեն զգվեցրել են ամենքին, և պարզաբանելով հանգստանում են զբանով:

Մարքան ստում եր, թե մատերիալիստական տեսությունը չի կարող սահմանափակվել բացատրելով միայն աշխարհը, թե նա պետք է նաև փոփոխի նրան: Բայց կաուցկին և ընկերությունը գործ չունեն սրա հետ, նոքա գերադասում են Մարքսի ձևակերպության առաջին մասը: Ահա մեկը այդ «տեսության» կիրարկման բազմաթիվ որինակներից:

Ստում են թե՛ իմպերիալիստական պատերազմից առաջ [1] Ինտերնացիոնալի կուսակցությունները սպանում էին հայտարարել «պատերազմին պատերազմ», յեթե իմպերիալիստները պատերազմ սկսեն: Ստում են թե՛ պատերազմի ամենասկզբին այս կուսակցությունները մահուգի տակ ծածկեցին «պատերազմին պատերազմ» լողունգը և մտցրին կյանքի մեջ նրան հակառակ լողունգը՝ «պատերազմ իմպերիալիստական հայրենիքի համար»: Ա-

սում են թե՛ լողունգների այս փոփոխության նետանքով միլիոնավոր զոհեր յեղան բանվորներից: Բայց սրխալ կրլիներ կարծել, թե այստեղ կան մեղավորներ, թե վորև է մեկը դավաճանել է բանվոր դասակարգին և մասնել նրան: Բնավ, վոչ: Ամեն ինչ տեղի յե ունեցել այնպես, ինչպես և պետք է տեղի ունենար: Առաջին՝ վորովհետև Ինտերնացիոնալը «խաղաղության գործիք է» և վոչ թե պատերազմի: Յերկրորդ՝ վորովհետև այն ժամանակ յեղած «արտադրողական ուժերի մակարդակը» արիշ վոչ մի բան թույլ չեր տա ձեռնարկել: «Մեղավոր են» «արտադրողական ուժերը»: Այս բանը «մեզ» հեշտորեն բացատրում և պարսն կաուցկու «արտադրողական ուժերի տեսությունը»: Իսկ ով չի հավատում այդ «տեսության»՝ նա մաքսիստ չէ: Կուսակցությունների գեըը, ներանց նշանակությունը շարժման մեջ: Բայց ինչ կարող է անել կուսակցությունը այնպիսի վճռական գործոնի հանդեպ, վորպիսին «արտադրողական ուժերի մակարդակն է»...

Մարքսիզմի խեղաթյուրման այսպիսի որինակներ կարելի յեր մի ամբողջ կույա առաջ բերել:

Ապացուցելու պետք չկա, վոր այս խեղաթյուրված «մարքսիզմը», վորը կոչված է քողարկելու սպորտյունիզմի մերկությունը, հանդիսանում է լսկ կերպարանափոխությունն ըստ յեվրոպական ճաշակի նույն այն «պրոչականության» տեսության, վորի գեմ մարտնչել է Լենինը դեռ ևս մինչև Ռուսաստանի առաջին հեղափոխությունը:

Ապացուցելու հարկ չեմ տեսնում, վոր կործանումը այս տեսական խեղաթյուրման՝ Արևմուտքում իսկական հեղափոխական կուսակցությունների ստեղծման նախապայմանն է հանդիսանում:

3. ՊՐՈՒԵՏԱՐԱԿԱՆ ՀԵՂԱՓՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ. — Պրոլետարական հեղափոխության լենինյան տեսությունը բխում է յերեք հիմնական դրությունից:

ԱՌԱՋԻՆ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆ.—Ֆինանսական կապիտալի տիրապետութիւնը կապիտալիզմի առաջավոր յերկրներում. արժեթղթերի եմիսիան, վորպես ֆինանսական կապիտալի կարևորագույն ուղիքացիա. կապիտալի արտածութիւնը դեպի հում նյութերի աղբյուրները, վորպես մեկը իմպերիալիզմի հիմունքներից. ֆինանսական օլիգարխիայի ամենագոր լինելը, վորպես հետևանք ֆինանսական կապիտալի տիրապետութեան, — այս ամենը յերևան է հանում մոնոպոլիստական կապիտալիզմի գոհնիկ — մակարուծական բնավորութիւնը, դարձնում է հարյուր անգամ ալիքի զգալի կապիտալիստական տրեսանների և սինդիկատների ճնշումը, ուժեղացնում է բանվոր դասակարգի զայրույթը կապիտալիզմի հիմունքների դեմ, առաջնորդում մասսաներին դեպի պրոլետարական հեղափոխութիւն, վորպես միակ փրկութիւնը (տես՝ Լենինի «Իմպերիալիզմը»):

Այստեղից հանում ենք առաջին յեզրակացութիւնը — սրվում է կապիտալիստական յերկրների ներքին հեղափոխական տագնապը, մեծ չափով աճում են պայթուցիկ տարրերը «մայր յերկրների» ներքին պրոլետարական ճակատում:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆ.— կապիտալի ուժեղ արտածումն դեպի գաղութային և հպատակ յերկրները. ընդարձակումն «ազդեցութեան շրջանների» և գաղութային տիրապետութիւնների՝ մինչև բոլորողակ յերկրագնդի նշվածումն. աշխարհի բնակչութեան հակայական մեծամասնութեան վերաբերմամբ կապիտալիզմը ֆինանսական ըստարկացման և գաղութային ճնշման համաշխարհային սիստեմա դարձնելը մի բուռը «առաջավոր» յերկրների ձեռքով, — այս ամենը մի կողմից դարձրին առանձին ազգային տնտեսութիւնները և ազգային տերրիտորիաները այն միացյալ շղթայի ողակները, վոր կոչվում է համաշխարհային տնտեսութիւն, իսկ մյուս կողմից յերկրագնդի ազգաբնակչութիւնը բաժանեցին յերկու բանակի — մեկը՝ մի բուռը «առաջավոր» կապիտալիստական յերկր-

ները, վորոնք շահագործում են և ճնշում ընդարձակ գաղութային և հպատակ յերկրներին, իսկ մյուսը՝ գաղութային ու հպատակ յերկրների հակայական մեծամասնութիւնը, վոր հարկադրված է պայքար մղել ազատագրվելու համար իմպերիալիստական հարստահարութիւններից (Տես՝ «Իմպերիալիզմը»):

Այստեղից հանում ենք յերկրորդ յեզրակացութիւնը — սրվում են հեղափոխական տագնապները գաղութային յերկրներում, ուժանում են ազատամբական տարրերը իմպերիալիզմի դեմ՝ արտաքին գաղութային ճակատում:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆ.— «Ազդեցութեան շրջանների» և գաղութներին միահեծան իշխելը. գանազան կապիտալիստական յերկրների անհամաչափ դարգացումը, վոր առաջ է բերում կատաղի մի կռիվ աշխարհը վերաբաժանելու համար այն յերկրների միջև, վորոնք գրաված ունեն տերրիտորիաները և այն յերկրների միջև, վորոնք կամենում են ստանալ իրենց «բաժինը». իմպերիալիստական պատերազմները, վորպես միակ միջոցը վերականգնելու խանգարված «հավասարակշռութիւնը», — այս ամենը տանում է դեպի յերրորդ ճակատի ուժեղացումը, — միջկապիտալիստական ճակատի, վոր թուլացնում է իմպերիալիզմը և հեշտացնում յերկու առաջին ճակատների՝ հեղափոխական-պրոլետարական ճակատի և գաղութային-ազատագրական ճակատի միացումը իմպերիալիզմի դեմ (տես՝ «Իմպերիալիզմը»):

Այստեղից հանում ենք յերրորդ յեզրակացութիւնը — անխափանելի յեն պատերազմները իմպերիալիզմի ժամանակ և անխուսափելի Յեվրոպայի պրոլետարական հեղափոխութեան միութիւնն Արևելքի գաղութային հեղափոխութեան հետ, հեղափոխութեան մի միացյալ համաշխարհային ճակատ ստեղծելու համար՝ ընդդեմ իմպերիալիզմի համաշխարհային ճակատի:

Բոլոր այս յեզրակացութիւնները Լենինի մոտ միանում են մի ընդհանուր յեզրակացութեան մեջ այն մաս-

սին, թէ «խմբերիալիզմը սոցիալիստական նախահեղափոխութիւնն է» (տես՝ «Իմպերիալիզմը»):

Սրան համաձայն փոխում է և ինքը՝ պրոլետարական հեղափոխութեան խնդրին մոտենալու յեղանակը, հեղափոխութեան բնույթը, նրա ծավալը, խորութիւնը, սխեման ընդհանրապես: Ի

Առաջներում պրոլետարական հեղափոխութեան նախադրյալների վերլուծութեանը մոտենում էլին սովորաբար այս կամ այն առանձին յերկրի անտեսական վիճակի տեսակետից: Այժմ այդ տեսակետից մոտենալը այլևս անբավարար է համարվում: Այժմ դործին պետք է մոտենալ բոլոր յերկրների կամ նրանց մեծ մասի անտեսական վիճակի տեսակետից, համաշխարհային անտեսութեան վիճակի տեսակետից: փորովհետև առանձին յերկրները և առանձին ազգային անտեսութիւնները դադարել են ինքնամփոփ միափորներ լինելուց, նորա դարձել են այն միացյալ շղթայի ողակները, փոր համաշխարհային անտեսութիւն է կոչվում, փորովհետև հին «կուլտուրական» կապիտալիզմը դերածել, դարձել է իմպերիալիզմ, իսկ իմպերիալիզմը ֆինանսական ստրկութեան և մի բուռը «առաջավոր» յերկրների ձեռքով աշխարհիս բնակչութեան հսկայական մեծամասնութիւնը գաղութային ճընշման յենթարկելու համաշխարհային սխտեման է:

Առաջներում ընդունված էր խոսելու պրոլետարական հեղափոխութեան որեկտիվ պայմանների գոյութեան կամ բացակայութեան մասին առանձին յերկրներում, կամ ավելի ճիշտ այս կամ այն զարգացած յերկրում: Այժմ այս տեսակետն այլևս անբավարար է նկատվում: Այժմ պետք է խոսել հեղափոխութեան որեկտիվ պայմանների գոյութեան մասին մի միացյալ ամբողջութիւն ներկայացնող համաշխարհային իմպերիալիստական անտեսութեան բովանդակ սխտեմայի մեջ: Այս սխտեմայի կազմի մեջ արդյունաբերութեան տեսակետից անբավականաչափ զարգացած մի քանի յերկրների գոյութիւնը

չի կարող անխափանելի խոչընդոտ ծառայել հեղափոխութեան համար, յեթէ սխտեման ամբողջովին, կամ ավելի ճիշտ, — վորովհետև սխտեման ամբողջովին արդեն հասանացել է հեղափոխութեան համար:

Առաջներում ընդունված էր խոսելու այս կամ այն զարգացած յերկրի պրոլետարական հեղափոխութեան մասին, իրրև առանձին ինքնամփոփ մեծութեան, հակադրվելով կապիտալի առանձին ազգային ճակատին, վորպես նրա հակամոյան: Այժմ այդ տեսակետն արդեն անբավարար է նկատվում: Այժմ պետք է խոսել համաշխարհային պրոլետարական հեղափոխութեան մասին, փորովհետև կապիտալի առանձին ազգային ճակատները դարձել են այն միացյալ շղթայի ողակները, փոր կոչվում է իմպերիալիզմի համաշխարհային ճակատ և փորին պետք է հակադրվի բոլոր յերկրների հեղափոխական շարժման ընդհանուր ճակատը: *Сарма արմ.*

Առաջներում պրոլետարական հեղափոխութիւնը դիտում էլին, փորպես հետևանք տվյալ յերկրի բացառապես ներքին զարգացման: Այժմ այդ տեսակետը արդեն անբավարար է նկատվում: Այժմ պրոլետարական հեղափոխութիւնը պետք է զիտել նախ և առաջ, փորպես հետևանք իմպերիալիզմի համաշխարհային սխտեմայի մեջ գոյութիւն ունեցող ներձակութիւնների զարգացման, փորպես հետևանք համաշխարհային իմպերիալիստական ճակատի շղթայի պատուման այս կամ այն յերկրի մեջ:

Վորտեղ կրակովի հեղափոխութիւնը, փորտեղ, փոր յերկրում ամենից առաջ կարող է ճեղքվել կապիտալի ճակատը:

— Այնտեղ, ուր ամենից շատ է զարգացած արդյունաբերութիւնը, ուր պրոլետարիատը կազմում է մեծամասնութիւն, ուր ամենից շատ է կուլտուրականութիւնը, գեմոկրատիան, — պատասխանում էլին սովորաբար առաջներում:

— Վոչ, — առարկում է հեղափոխութեան լենինյան

տեսութիւնը, — վոչ անպատճառ այնտեղ, ուր արդունարեբութիւնը ավելի յե զարգացած և այլն: Կապիտալի ճակատը կըճեղքվի այնտեղ, ուր իմպերիալիզմի շրջթան ավելի թույլ և, վորովհետև պրոլետարական հեղափոխութիւնը հետևանք և համաշխարհային իմպերիալիստական ճակատի շղթայի պատուման նրա ամենից թույլ տեղում: Ուստի կարող և պատահել, վոր հեղափոխութիւն սկսող, կապիտալի ճակատը ճեղքող յերկիրը լինի կապիտալիստական տեսակետից ավելի պակաս զարգացած, քան մյուս, ավելի զարգացած յերկրները, վորոնք, չնայելով դրան, մնում են կապիտալիզմի շրջանակներում:

1917 թվին իմպերիալիստական համաշխարհային ճակատի շղթան դուրս յեկավ վոր Ռուսաստանում ավելի թույլ և, քան մնացած յերկրներում: Այնտեղ ել նա կըտարվեց, յելք տալով պրոլետարական հեղափոխութիւն: Ինչո՞ւ: Վորովհետև Ռուսաստանում ծավալվում եր մեծագույն ժողովրդական հեղափոխութիւնը, վորին առաջնորդում եր հեղափոխական պրոլետարիատը, իր հետ ունենալով այնպիսի լուրջ դաշնակից, վորպիսին կալվածատերերի ձեռքով կեղեքված և ճնշված բազմամիլիոն գյուղացիութիւնն եր: Վորովհետև հեղափոխութիւն ղեմ այնտեղ կանգնած եր իմպերիալիզմի մի այնպիսի զազրելի ներկայացուցիչ, վորպիսին ամեն տեսակի բարոյական կշիռ կորցրած և բնակչութիւն ընդհանուր ատելութիւն արժանացած ցարիզմն եր: Ռուսաստանում շղթան ավելի թույլ դուրս յեկավ, թեպէս և Ռուսաստանը կապիտալիստական տեսակետից ավելի պակաս զարգացած եր, քան ասենք՝ Ֆրանսիան և Գերմանիան, Անգլիան կամ Ամերիկան:

Վորտեղ կըպատուվի շղթան մոտավոր ապագայում: Դարձյալ այնտեղ, ուր նա ավելի թույլ և: Հնարավոր և, վոր շղթան պատուվի, ասենք՝ Հնդկաստանում: Ինչո՞ւ: Վորովհետև այնտեղ կա յերիտասարդ ազգական-հեղափոխական պրոլետարիատ, վորն ունի այնպիսի դաշնակից,

վորպիսին ազգային ազատագրական շարժումն և, — անկասկած մեծ և լուրջ մի դաշնակից: Վորովհետև հեղափոխութիւն հանդեպ այնտեղ կանգնած և մի այնպիսի հանրահայտ հակաուակորդ, վորպիսին ստարյերկրյա իմպերիալիզմն և, զուրկ բարոյական վարկից և արժանացած Հնդկաստանի կեղեքվող ու ճնշվող մասսաների ատելութիւն:

Միանգամայն հնարավոր և նույնպէս, վոր շղթան պատուվի Գերմանիայում: Ինչո՞ւ: Վորովհետև այն զործոնները, վորոնք դեր են խաղում, ասենք՝ Հնդկաստանում, սկսում են գործել նաև Գերմանիայում: Այստեղ, հասկանալի յե, վոր զարգացման մակարդակի այն անազին տարբերութիւնը, վոր գոյութիւն ունի Հնդկաստանի և Գերմանիայի միջև չի կարող իր դրոշմը չդնել Գերմանիայի հեղափոխութիւն ընթացքի և հետևանքի վրա:

Ահա ինչու Լենինն ասում և, թե՛

«Արևմտյան Յեվրոպայի կապիտալիստական յերկրները կը բոլորեն իրենց զարգացումը գեպի սոցիալիզմ վոչ թե նրանց մեջ սոցիալիզմի համաչափ «հասունացմամբ», այլ պետութիւնների մի մասը մյուս մասի կողմից շահագործվելու միջոցով, իմպերիալիստական պատերազմում առաջին պարտված պետութիւն շահագործման միջոցով, միացած բովանդակ Արևելքի շահագործման հետ, վոր Արևելքը մյուս կողմից վերջնականապէս հեղափոխական շարժման և անցել հենց այդ առաջին իմպերիալիստական պատերազմի հետևանքով և վերջնականապէս մտել և համաշխարհային հեղափոխական շարժման շրջանառութիւն մեջ» (տես՝ «Ավելի լավ և քիչ...»)

Կարճ՝ իմպերիալիստական ճակատի շղթան, վորպէս կարգ, պետք և պատուվի այնտեղ, ուր այդ շղթայի ողակներն ավելի թույլ են, և համեմայն դեպս վոչ անպայման այնտեղ, ուր կապիտալիզմն ավելի յե զարգացած, ուր պրոլետարներն այսքան սովոր և կազմում, իսկ գյուղացիներն այնքան և այսպէս շարունակ:

Անա ինչու վիճակագրական հաշվառումները բնակչութեան պրոլետարական կազմի տոկոսային թվերի մասին առանձին յերկրում, պրոլետարական հեղափոխութեան հարցը վճռելիս, կորցնում են այն բացառիկ նշանակութիւնը, վորպիսին հաճույքով ապրիս եյին նրանց [1] Ինտերնացիոնալից ելած փոխասացները, վորոնք չեն հասկանում իմպերիալիզմը և վախենում են հեղափոխութեանից ինչպես ժանդարտից:

Հետո: [1] Ինտերնացիոնալի հերոսները պնդում եյին (և շարունակում են պնդել), թե մի կողմից բուրժուական դեմոկրատական հեղափոխութեան և մյուս կողմից պրոլետարական հեղափոխութեան միջև դոյութեան ունի անդունդ, կամ համենայն դեպս չինական պատ, վոր բաժանում է մեկը մյուսից ավելի կամ պակաս անոց ժամանակամիջոցով, վորի ընթացքում իշխանութեան հասած բուրժուական գարգացում է կապիտալիզմը, իսկ պրոլետարիատը կուտակում է իր ուժերը և պատրաստվում «վճռական կռիւ» կապիտալիզմի դեմ: Այս ժամանակամիջոցը սովորաբար հաշվում են բազմաթիվ տասնամյակներ, յեթե վոչ ավելի: Հարկ չկա ապացուցելու, վոր չինական պարսպի այս անտութեանը դուրկ է ամեն դիտական իմաստից իմպերիալիզմի պայմաններում, վոր նա հանդիսանում է և չի կարող չհանդիսանալ սոսկ քողը, դարդարանքը բուրժուականի հակահեղափոխական նկրտումներին: Հարկ չկա ապացուցելու, վոր բախումներով և պատերազմներով հզի իմպերիալիզմի պայմաններում, «սոցիալիստական նախահեղափոխութեան» պայմաններում, յերբ «փթթող» կապիտալիզմը դառնում է «մեռնող» կապիտալիզմ, իսկ հեղափոխական շարժումը դարձանում է աշխարհիս բոլոր յերկրներում, յերբ իմպերիալիզմը միանում է առանց բացառութեան բոլոր հետադեմ ուժերի հետ, բացառութեան չանելով անգամ ցարիզմն ու ճորտատիրութեանը, նույն այդ միջոցով դարձնելով անհրաժեշտ բոլոր հեղափո-

խական ուժերի միացումը՝ սկսած Արևմուտքի պրոլետարական շարժումներից մինչև Արևելքի ազգային-ազատագրական շարժումները, յերբ ֆեոդալական-ճորտատիրական կարգերի մնացորդների վոչնչացումը դառնում է անհնար առանց իմպերիալիզմի դեմ պատերազմելու, — հարկ չկա ապացուցելու, վոր այդպիսի պայմաններում բուրժուական-դեմոկրատական հեղափոխութեանը ավելի կամ պակաս զարգացած յերկրում պետք է մոտենա պրոլետարական հեղափոխութեան, վոր առաջինը պետք է աճի և դառնա յերկրորդ: Ռուսաստանի հեղափոխութեան պատմութեանն ակներև կերպով ապացուցեց այս դրութեան ճշտութեանը և անվիճելիութեանը: Իզուր չէ Լենինը տակավին 1905 թ., ուսական հեղափոխութեան նախորդակին, իր «Յերկու տակտիկա» բրոշյուրի մեջ գծել բուրժուական-դեմոկրատական հեղափոխութեանը և սոցիալիստական հեղաշրջումը, վորպես միևնույն շրջթայի յերկու ողակը, վորպես ուսական հեղափոխութեան թափի միացյալ և ամբողջական պատկերը:

Պրոլետարիատը պետք է իր վախճանին հասցնի դեմոկրատական հեղաշրջումը, իրեն միացնելով գյուղացիական մասսան, վորպեսզի ուշժի միջոցով ջախջախի ինքնակալութեան դիմադարձութեանը և չեզոքացնի բուրժուականի անկայունութեանը: Պրոլետարիատը պետք է կատարի սոցիալիստական հեղաշրջում, միացնելով իրեն բնակչութեան կիսապրոլետարական տարրերի մասսան, վորպեսզի ուշժի միջոցով ջարդի բուրժուականի դիմադարձութեանը և չեզոքացնի գյուղացիութեան ու մանր բուրժուականի անկայունութեանը: Սոքա յեն պրոլետարիատի ինդիքները, վորոնց այնպես նեղ են պատկերացնում նոր իսկրայականները հեղափոխութեան թափի մասին իրենց ունեցած գատողութեանների և բանաձևերի մեջ»:

Յես այլևս չեմ խոսում Լենինի մյուս, ավելի ուշ ժամանակի աշխատանքների մասին, ուր բուրժուական հե-

դափոխութիւնը պրոլետարականի փոխելու գաղափարը յերևան է գալիս ավելի ցայտուն, քան «Յերկու տակտիկայի» մեջ, լինելով մեկը լենինյան հեղափոխական տեսութեան անկյունաքարերից:

Բանից դուրս է գալիս, վոր ընկերներից վամանր յենթադրում են, թէ Լենինը այս գաղափարը կազմել է միայն 1916 թվին, թէ մինչ այդ նա իբր թէ կարծում էր, վոր հեղափոխութիւնը Ռուսաստանում կրսահամանափակվի բուրժուական շրջանակներով, վոր իշխանութիւնը հետևապէս պրոլետարիատի և գյուղացիութեան դիկտատուրայի սրգանի ձեռքից կանցնի բուրժուազիայի և վոչ թէ պրոլետարիատի ձեռքը: Ասում են, թէ այս պրնցումը մուտք է գործել նաև մեր կոմունիստական մամուլի մեջ: Յես պետք է ասեմ, վոր այս պնդումը բոլորովին սխալ է, վոր նա ամենեկին չի համապատասխանում իրականութեան:

Յես կարող եյի փաստ բերել Լենինի հայտնի ճառը կուսակցութեան III համագումարում (1905 թ.), ուր նա պրոլետարիատի և գյուղացիութեան դիկտատուրան, այսինքն ղեմնկրատական հեղափոխութեան հաղթանակը, վորակեց վոչ վորպէս «կարգի կազմակերպութիւն», այլ վորպէս «պատերազմի կազմակերպութիւն» (տես՝ Լենինի աշխ. VI հատոր):

Յես այնուհետև կարող եյի փաստ բերել Լենինի հայտնի հոդվածները «Ժամանակավոր կառավարութեան» մասին (1905 թ.), ուր նա պարզելով ուսական հեղափոխութեան ծավալման հեռանկարը, կուսակցութեան առաջադրում է հետևյալ խնդիրը՝ «պետք է ձգտել, վոր ուսական հեղափոխութիւնը դառնա վոչ թէ մի քանի ամիսների շարժում, այլ բազում տարիների շարժում, վորպէսզի նրա հետևանքը միայն բարձրագոյն իշխանութիւնները չնչին զիջումները չլինեն, այլ լինի այդ իշխանութիւնների բովանդակ տապալումը», ուր նա այնուհետև պարզելով այդ հեռանկարը և կապելով նրան

Յեվրոպայի հեղափոխութեան հետ, շարունակում է.

«Իսկ յեթէ այդ հաջողվի՝ այն ժամանակ... այն ժամանակ Յեվրոպայում կըբռնկի հեղափոխութեան հրդեհը, բուրժուական ռեակցիայից ուժասպառ յեվրոպական բանվորը վտաքի կըկանգնի իր հերթին և ցույց կըտա մեզ, թէ «ինչպէս է կատարվում այդ», այն ժամանակ Յեվրոպայի հեղափոխական վոգեսութիւնը հակադարձ ներգործութիւն կունենա Ռուսաստանի վրա և հեղափոխութեան մի քանի տարիների շրջանը կըդարձնի մի քանի տասնամյակների դարաշրջան»... (տես՝ նույնը):

Յես կարող եյի ապա փաստ բերել Լենինի 1915 թ. նոյեմբերին հրատարակած հայտնի հոդվածը, ուր նա զրբում է.

«Պրոլետարիատը կովում է և պետք է կովի անձնրվիրութեամբ իշխանութիւնը նվաճելու, հանրապետութեան, հողերի բռնագրավման համար և «վոչ պրոլետարական ժողովրդական մաստաները» մամանակից դարձնելու բուրժուական Ռուսաստանի ազատագրութեանը-ազամաֆետողական «խմպերիալիզմից» (ցարիզմից): Յեվ ցարիզմից ու կալվածատերերի հողային իշխանութեանից բուրժուական Ռուսաստանի այս ազատագրութեամբ պրոլետարիատը կոզավի անմիջապէս, վոչ թէ ոգնելու հարուստ գյուղացիներին պայքար մղելու համար գյուղական բանվորների դեմ, այլ սոցիալիստական հեղափոխութիւն կատարելու՝ միացած Յեվրոպայի պրոլետարիատին» (տես՝ «Հոտանքի դեմ»):

Յես կարող եյի վերջապէս փաստ բերել Լենինի «Պրոլետարական հեղափոխութիւնը և հավատափոխ կառուցկին» բրոշյուրի մի հայտնի տեղը, ուր նա հենվելով «Յերկու տակտիկայից» բերած վերեվի մեջբերման վրա՝ ուսական հեղափոխութեան թավի մասին՝ գալիս է հետևյալ յեզրակացութեան:

«Իւրս յեկավ ճիշտ այնպէս, ինչպէս մենք ասել եյինք: Հեղափոխութեան բնթացքը հաստատեց մեր գա-

տողութեան ճշտութեանը: Սկզբում «ամբողջ» գյուղացիութեան հետ միապետութեան, կարվածութեան, միջնադարի դեմ (վորչափով հեղափոխութեանը մնում է բուրժուական, բուրժուական-դեմոկրատական): Ապա ամենաազատ գյուղացիութեան, կիսապրոլետարիատի, բոլոր կեղքվողների հետ կապիտալիզմի դեմ, գյուղական հարուստների, կուլակների և սպեկուլյանտների դեմ, վորչափով հեղափոխութեանը դառնում է սոցիալիստական: Փորձել արհեստականորեն չինական պատճառել մեկի և մյուսի մեջ, բաժանել նրանց իրարից վոր է այլ բանով, բացի պրոլետարիատի պատրաստութեան և գյուղական չքավորութեան հետ նրա միանալու աստիճաններից՝ կըլինի մարքսիզմի ազավաղումը, նրա այանդակումը, փոխարինումը լիբերալիզմով):

Կարծեմ բավական է:

Լավ, կասեն մեզ, այդ դեպքում էլ ինչու չէր կոչում Լենինը «պերմանենտ հեղափոխութեան» գաղափարի դեմ:

Վորովհետև Լենինը առաջարկում էր «սպառել» գյուղացիութեան հեղափոխական ընդունակութեանը և սոցտապործել մինչև ծայր նրա հեղափոխական ենեղիանցարիզմը լիովին վերացնելու և պրոլետարական հեղափոխութեանն անցնելու համար, մինչդեռ «պերմանենտ հեղափոխութեան» կողմնակիցները չենին ըմբռնում գյուղացիութեան լուրջ դերը սոցական հեղափոխութեան մեջ, թերագնահատեցին գյուղացիութեան հեղափոխական ենեղիայի ուժը և այդպիսով գժվարացրին գյուղացիութեան գործը դուրս գալու բուրժուալիայի ազդեցութեան ասակից և համախմբվելու պրոլետարիատի շուրջը:

Վորովհետև Լենինը առաջարկում էր հեղափոխութեան գործը պսակել պրոլետարիատին իշխանութեան գլուխ կարգելով, մինչդեռ «պերմանենտ» հեղափոխութեան կողմնակիցները մտածում էին գործը սկսել ուղղակի պրոլետարիատի իշխանութեանից, չհասկանալով, վոր հենց այդպիսով նոքա աչք են գոցում այնպիսի

«չնչին» բաների վրա, ինչպիսին ճորտատիրական մնացորդներն էին և հաշվի չեն առնում այնպիսի մի լուրջ ուժ, վորպիսին ուս գյուղացիութեանն է, չհասկանալով, վոր նման քաղաքականութեանը կարող է միայն կաշկանդել գյուղացիութեանը պրոլետարիատի կողմը քաշելու գործը:

Հետևապես Լենինը կոչում էր «պերմանենտ» հեղափոխութեան կողմնակիցների հետ վոր թե անընդհատութեան ինդրի համար, վորովհետև Լենինը ինքը կանգնած էր անընդհատ հեղափոխութեան տեսակետի վրա, այլ պրոլետարիատի մեծագույն սեգերվը հանդիսացող գյուղացիութեան դերը նրանց կողմից թերագնահատելու համար:

«Պերմանենտ» հեղափոխութեան գաղափարը նոր գաղափար չէ: Նրան առաջին անգամ հրապարակ է հանել Մարքսը բառասանական թվականների վերջին «Կոմունիստների միութեան» սպառ իր հայտնի «Իմումի» մեջ (1850 թ.): Այս փաստագրից էլ վերցրել են մեր «պերմանենտականները» հեղափոխութեան անընդհատութեան գաղափարը: Արժե նկատել, վոր «պերմանենտականները» վերցնելով նրան Մարքսից, մի բիչ կերպարանափոխել են և կերպարանափոխելով «փչացրել» են նրան, դարձնելով անպետք պրակտիկ գործածութեան համար: Հարկավորվեց Լենինի փորձված ձեռքը շտկելու համար այդ սխալը, վերցնելու Մարքսի անընդհատ հեղափոխութեան գաղափարը իր անազարտ ձևով և դարձնելու նրան իր հեղափոխութեան տեսութեան անկյունաքարերից մեկը:

Ահա ինչ և ասում Մարքսը անընդհատ հեղափոխութեան մասին իր «Իմումի» մեջ, մի շարք հեղափոխական-դեմոկրատական պահանջներ թվելուց հետո, վորոնց նրվածման համար նա կոչ է անում կոմունիստներին:

«Այն ժամանակ, չէրը դեմոկրատական մանր բուրժուաները կիրարկելով վերոհիշյալ պահանջները հնարավորին չափ մեծ քանակով, կամենում են ավելի օրագ վեր-

Չացնել հեղափոխությունը, մեր շահերը և մեր նպատակը կայանում է նրանում, վորպեսզի դարձնենք հեղափոխությունը անընդհատ, մինչև վոր ավելի կամ պակաս ունե-
 վոր դասակարգերը հեռացված կըլինեն իշխանությունից, մինչև վոր պրոլետարիատը կըզբավի պետական իշխանու-
 թյունը, մինչև վոր պրոլետարիատի միությունները վոչ մի-
 այն մեկ յերկրում, այլ և աշխարհիս բոլոր տիրապետող
 յերկրներում կըզարգանան այն չափով, վոր մրցումը այս
 յերկրների պրոլետարների միջև կըզարգարի և գլխավոր
 արտադրողական ուժերը կըկենտրոնանան պրոլետարիա-
 տի ձեռքում»:

Այլ կերպ ասած՝

ա) Մարքսը ամենևին չեր առաջարկում սկսել հե-
 ղափոխության գործը Գերմանիայում 50-ական թվական-
 ներին ուղղակի պրոլետարական իշխանությունից, հա-
 կառակ մեր ուսսական «պերմանենտականների» ծրա-
 գրի:

բ) Մարքսը առաջարկում էր սոսկ պսակել հեղա-
 փոխության գործը պրոլետարական պետական իշխա-
 նությամբ, վայր գլորելով քայլ առ քայլ իշխա-
 նության բարձրությունից բուրժուազիայի մեկ ֆրակ-
 ցիան մյուսի յետևից, պայմանով, վոր պրոլետարական
 իշխանությունը ձեռք ձգելուց հետո՝ բռնկի հեղափոխու-
 թյունը բոլոր յերկրներում,—վորը լիապես համա-
 պատասխանում է այն ամենին, ինչ ուսուցել է Լե-
 նինը և ինչ նա կիրարկել է կյանքի մեջ մեր հեղափոխու-
 թյան ընթացքում, հետևելով պրոլետարական հեղափո-
 խության իր տեսությանը իմպերիալիզմի պայմաններում:

Դուրս է գալիս, վոր մեր ուսսական «պերմանենտա-
 կանները» վոչ միայն թերազնահատեցին գյուղացիության
 զերը ուսսական հեղափոխության մեջ, այլ և կերպանափո-
 խեցին (դեպի վատը) մարքսյան «պերմանենտ» հեղափո-
 խության գաղափարը, նրան պրակտիկայի համար ան-
 պետք դարձնելով:

Ահա ինչու Լենինը ծաղրում էր մեր «պերմանենտա-
 կանների» տեսությունը, համարելով այն «որիգինալ» և
 «հիանալի» ու մեղադրելով նրանց այն բանի մեջ, վոր
 չեն կամենում «մտածել այն մասին, թե ինչ պատճառ-
 ների հետևանքով ամբողջ տասը տարի կյանքը հակասեց
 այս հիանալի տեսության» (Լենինի հոդվածը գրք-
 ված 1915 թ., «պերմանենտականների» տեսությունը
 Ռուսաստանում հրապարակ գալուց 10 տարի հետո):

Ահա ինչու Լենինը այս տեսությունը համարում էր
 կիսամենչեկական, ասելով, թե նա «վերցնում է բոլշևիկնե-
 րից պրոլետարիատի վճռական հեղափոխական կռվի ու նրա
 կողմից քաղաքական իշխանությունը գրավելու կոչը; իսկ
 մենչեկիկներից — գյուղացիության դերի «բացասումը»»
 (տես՝ Լենինի հոդվածը — «Հեղափոխության յերկու ուղղու-
 թյունների մասին», «Հոսանքի դեմ» ժողովածվի մեջ):

Այսպես է Լենինի գաղափարը բուրժուական-գեմո-
 կրատական հեղափոխությունը պրոլետարականի վերա-
 ծելու, «անմիջապես» պրոլետարական հեղափոխությանը
 ձեռնարկելու համար՝ բուրժուական հեղափոխությունը ոգ-
 տագործելու մասին:

Շարունակենք: Առաջներում հեղափոխության հաղ-
 թանակը միայն մի յերկրի մեջ համարում էին անհնար,
 կարծելով, թե բուրժուազիային հաղթելու համար անհրա-
 բաժեշտ է բոլոր առաջավոր յերկրների կամ գոնե այդ
 յերկրների մեծամասնության պատկանող պրոլետարների
 միահամուռ հանգես գալը: Այժմ այդ տեսակետը այլևս
 չի համապատասխանում իրականության:

Այժմ պետք է ընդունել նման հաղթանակի հնարա-
 վորությունը, վորովհետև տարբեր կապիտալիստական
 յերկրների զարգացման անհամաչափ և վոստյունաձև բը-
 նույթը իմպերիալիզմի պայմաններում, դեպի անխուսա-
 փելի պատերազմները մղող ճակատազրական ներհակու-
 թյունների զարգացումը իմպերիալիզմի ներսում, հեղա-
 փոխական շարժման զարգացումը աշխարհիս բոլոր յեր-

կըրնեբում, — այս ամենը ստեղծում են առանձին յերկր-
ների համար վոչ միայն պրոլետարական հաղթանակի
հնարավորութուն, այլ և անհրաժեշտութուն:

Ռուսաստանի հեղափոխութեան պատմութեանը այդ
բանի անմիջական ապացույցն է: Անհրաժեշտ է այստեղ
միայն հիշել, Վոր բուրժուազիայի տապալումը կարող է
հաջողութեամբ գլուխ գալ միայն այն դեպքում, յեթե
գոյութուն ունեն մի քանի միանգամայն անհրաժեշտ
պայտաններ, վորոնց բացակայութեան դեպքում իզուր
կրկինը մտածել պրոլետարիատի կողմից իշխանութեանը
գրավելու մասին:

Ահա ինչ է ասում Լենինը այդ պայտանների մասին
իր «Մանկական հիմնագութեանը» բրոշյուրում:

«Հեղափոխութեան հիմնական սրենքը, վոր հաստա-
ված է բոլոր հեղափոխութեաններով և առանձնապես
քսաներորդ դարի յերեք ուսական հեղափոխութեամբ,
անավասիկ ինչի մեջ է կայանում. — հեղափոխութեան հա-
մար բավական չէ, վորպեսզի շահագործող և ճնշող
մասսաները գիտակցեն, թե այլևս հնարավոր չէ ապրել
հին ձևով և պահանջեն փոփոխութեաններ. հեղափոխու-
թեան համար անհրաժեշտ է, վորպեսզի շահագործողները
չկարողանան ապրել և կառավարել հին ձևով: Լոկ այն
ժամանակ, յերբ «սոսրիները» չեն կամենա և
յերբ «վերիները» չեն կարենա հին ձևով ապ-
րել յոկ այն ժամանակ հեղափոխութեանը կարող է
հաղթանակել: Այլ կերպ՝ այս ճշմարտութեանն արտա-
հայտում է հետևյալ խոսքերով — հեղափոխութեան-
ներն անկարելի չէ առանց համազգային (թե
շահագործողների և թե շահագործողների շա-
հերը շոշափող) տաղնապի նշանակում է հեղափոխութեան
համար պետք է, առաջին՝ այնպես անել, վորպեսզի բան-
փորները մեծամասնութեանը (կամ գոնե մեծամասնու-
թեանը գիտակից, խոնուն, քաղաքականապես ակտիվ
բանփորների) լիովին հասկանա հեղաշրջման անհրաժեշ-

տութեանն և նրա համար պատրաստ լինի մեռնելու.
յերկրորդ՝ վորպեսզի իշխող զասակարգերը ապրեն կառա-
վարական տաղնապ, վորը քաղաքականութեան մեջ է քա-
շում անգամ ամենահետամնաց մասսաներին, շլատում և
կառավարութեան ուժերը և հնարավորութեան ստեղծում
հեղափոխականների համար արագորեն տապալելու նը-
րան»...

Սակայն խորտակել բուրժուազիայի իշխանութեանն ու
հաստատել պրոլետարիատի իշխանութեանը մի յերկրում
սակալին չի նշանակում ապահովել սոցիալիզմի լիակա-
տար հաղթանակը: Սոցիալիզմի դիտար խնդիրը — սոցիա-
լիստական արտադրութեան կազմակերպութեանը — մտած է
դեռ ապագային: Կարելի՞ չէ արդյոք յուժել այս խնդիրը,
կարելի՞ չէ արդյոք սոցիալիզմի վերջնական հաղթանակը
ձեռք բերել մի յերկրում, առանց մի քանի առաջավոր
յերկրների պրոլետարների միանամուտ ջանքերի: Վոչ,
անկարելի չէ: Բուրժուազիային տապալելու համար բավա-
կան է մի յերկրի ջանքերը, — այս հաստատում է մեր
հեղափոխութեան պատմութեանը: Սոցիալիզմի վերջնական
հաղթանակի, սոցիալիստական արտադրութեան կազմա-
կերպման համար մեկ յերկրի ջանքերը և հատկապես
այնպիսի մի դյուզացիական յերկրի, վորպիսին Ռուսաս-
տանն է՝ արդեն բավական չէ: Սրա համար անհրաժեշտ
են մի քանի առաջավոր յերկրների պրոլետարների ջան-
քերը: Այս պատճառով հեղափոխութեան զարգացումը և
պաշտպանութեանը մյուս յերկրներում հանդիսանում է
եական պահանջ հաղթանակող հեղափոխութեան համար:
Այս պատճառով հաղթանակող յերկրի հեղափոխու-
թեանը պետք է համարել իրեն վոչ վորպես ինքնամփոփ մի
մեծութուն, այլ ինչպես ոժանդակութուն, ինչպես մի-
ջոց արագացնելու համար պրոլետարիատի հաղթանակը
մյուս յերկրներում:

Լենինը այս միտքը արտահայտել է յերկու խոսքով
թե հաղթանակող հեղափոխութեան նպատակն է կիրար-

կել «իբրագործելի մաքսիմումը մի յերկրում՝ հեղա-
փոխութիւնը զարգացնելու, պաշտպանելու և առաջ բե-
րելու համար բոլոր յերկրներում» (տես՝
«Պրոլետ. հեղ.»):

Արքա են ընդհանուր առմամբ պրոլետարական հեղա-
փոխութեան լենինյան տեսութեան բնորոշ գծերը:

3
V 28 = 3.

Handwritten red mark or signature in the top right corner.

IV. ՊՐՈԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ԴԻԿՏԱՏՈՒՐԱՆ.

Այս նյութից յետ կըվերցնեն յերեք հիմնական խըն-
դիր. ա) պրոլետարիատի զիկտատուրան, վորպես գործիք
պրոլետարական հեղափոխութեան. բ) պրոլետարիատի
զիկտատուրան, վորպես պրոլետարիատի իշխանութիւն
բուրժուազիայի վրա. գ) Սորհրդային իշխանութիւնը,
վորպես պրոլետարիատի զիկտատուրայի պետական ձև:

1. ՊՐՈԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ԴԻԿՏԱՏՈՒՐԱՆ, ՎՈՐՊԵՍ ԳՈՐ-
ԾԻՔ ՊՐՈԼԵՏԱՐԱԿԱՆ ՀԵՂԱՓՈՒՄՆԵՐԸ. — Պրոլետարա-
կան զիկտատուրայի հարցը նախ և առաջ պրոլետարա-
կան հեղափոխութեան հիմնական բովանդակութեան հարցն
է: Պրոլետարական հեղափոխութիւնը, նրա շարժումը,
թափը, նրա նվաճումները միս ու արյուն են դառնում
միայն պրոլետարիատի զիկտատուրայի միջոցով: Պրոլե-
տարիատի զիկտատուրան պրոլետարական հեղափոխու-
թեան գործիքն է, նրա որգանը, նրա կարևորագույն հե-
նակետը, վոր կոչված է կյանքի նրա համար, վորպեսզի
նախ՝ ճգմի ~~պայտարված~~ շահագործողների դիմադարձու-
թիւնը, ամբապնդի իր նվաճումները, ապա հասցնի իր
վախճանին պրոլետարական հեղափոխութիւնը, հասցնի
հեղափոխութիւնը սոցիալիզմի կատարյալ հաղթանակին:
Հեղափոխութիւնը կարող է հաղթել բուրժուազիային,
ապալել նրա իշխանութիւնը նաև առանց պրոլետա-
րիատի զիկտատուրայի: Սակայն ջախջախել բուրժու-
զիայի դիմադարձութիւնը, պահել հաղթութիւնը և
շարժվել առաջ՝ դեպի սոցիալիզմի վերջնական հաղթանակը,
հեղափոխութիւնը արդեն չի կարենա, յեթե նա չստեղծի

իր զարդացման վարդ առտիճանի վրա մի հատուկ սրգան նման պրոլետարիատի զիկտատուրային, իրեն հիմնական նեցուկ լինելու համար:

«Հեղափոխութեան հիմնական խնդիրը իշխանութեան խնդիրն է» (Լենին): Սա արդյոք նշանակում է, թե բանը վերջանում է այստեղ իշխանութեանը վերցնելով, նրա գրավմամբ: Վոչ, այդ չի նշանակում: Իշխանութեան գրավումը - դա տակավին գործի սկիզբն է: Բուրժուազիան տապալված լինելով մի յերկրում, բազմաթիվ պատճառների ուժով դեռ յերկար ժամանակ մնում է ավելի ուժեղ իրեն տապալող պրոլետարիատից:

Այդ պատճառով ամբողջ գործը նրանումն է, վոր կարելի լինի պահել իշխանութեանը, ամբապնդել նրան, դարձնել նրան անպարտելի: Այս նպատակին հասնելու համար ինչ է հարկավոր: Սրա համար անհրաժեշտ է իրագործել գեթ հետևյալ յերեք պիտավոր խնդիրները, վորոնք ծառանում են պրոլետարիատի զիկտատուրայի առաջ հաղթանակի հենց «հետևյալ սրբ»:

ա) Զախչախել տապալված և հեղափոխութեան կողմից եքսպրոպրիացիայի յենթարկված կալվածատերերի և կապիտալիստների զիմադարձութեանը, չեզոքացնել նրանց բոլոր և ամեն առևակի փորձերը կապիտալի իշխանութեանը վերահաստատելու համար:

բ) Կազմակերպել շինարարութեանը բոլոր աշխատավորներին պրոլետարիատի շուրջը համախմբելու վոգով և տանել այս աշխատանքը այն ուղղութեամբ, վոր նախապատրաստում է դասակարգերի լիկվիդացիան, վոչնչացումը:

գ) Սպառազինել հեղափոխութեանը, կազմակերպել հեղափոխութեան բանակը ճակատելու համար արտաքին թշնամիների և ինպերիալիզմի դեմ:

Պրոլետարիատի զիկտատուրան այս խնդիրները կիրարկելու, իրագործելու համար է:

«Անցումը կապիտալիզմից դեպի կոմունիզմ, — ա-

տում է Լենինը, — մի ամբողջ պատմական զարաշրջան է: Բանի տակավին նա չի վերջացել՝ շահագործողների մեջ անխուսափելիորեն հույսեր են մնում հեղաշրջման, իսկ այդ հույսերը այնուհետև փոխվում են հեղաշրջման փորձերի: Յեվ առաջին լուրջ պարտութունից հետո տապալված շահագործողները, վորոնք չեյին սպասում թե իրենք կարող եյին տապալվել, չեյին հավատում զբրան, անգամ թույլ չեյին տալիս իրենց մտածելու այդ մասին, տանտպատկված յեռանդով, կատաղի կրքոտութեամբ և հարյուրապատիկ առևտրութեամբ նեավում են կսվի մեջ իրենցից խզված «դրախտը» յեռ դարձնելու, իրենց բնատանիքների համար, վորոնք ապրում եյին այնպես յերջանիկ և վորոնց այժմ «սրիկա սամիկ ժողովուրդը» դատապարտում է ավերման և աղքատութեան (կամ թե «հասարակ» աշխատանքի...): Իսկ շահագործող կապիտալիստների յետևից ձգվում է մանր բուրժուազիայի բնդարձակ մասսան, վորի մասին բոլոր յերկրների տասնյակ տարիների պատմական վորձը վկայում է, վոր նա տատանվում է և տարակուսում, այսօր գնում է պրոլետարիատի յետևից, վաղը հեղաշրջման դժվարութեաններից վախենում է ու առաջին իսկ անհաջողութեանից կամ բանվորների կիսապարտութեանից յենթարկվում ահ ու բանակից մյուս բանակը վազում» (տես՝ «Պրոլետ. հեղ.»):

Իսկ բուրժուազիան իր հիմքերն ունի հեղաշրջման փորձեր անելու համար, վորովհետև նա իր տապալումից հետո տակավին յերկար ժամանակ մնում է ուժեղ իրան տապալող պրոլետարիատից:

«Յեթե շահագործողները Զախչախված են միայն մի յերկրում, — առում է Լենինը, — իսկ սա ի հարկե տիպիկ դեպքն է, վորովհետև միաժամանակ հեղափոխութեանը մի շարք յերկրներում հազվադուրա բացատրութեան է, — ապա նոքա մնում են այնուհետև այն ի վուժեղ շահագործողներից» («Պրոլետ. հեղ.»):

Ինչի մեջ ե տապալված բուրժուականի ուժը:

Առաջին՝ «միջազգային կապիտալի ուժի ու բուրժուականի միջազգային կապերի և ուժի ամրությունն մեջ» («Մանկական հիվանդությունը»):

Յերկրորդ՝ նրանում, վոր «շահագործողները յերկար ժամանակ հեղաշրջումից հետո անխուսափելիորեն պոնպանում են մի շարք խոշոր փաստական առավելություններ, — նրանց մոտ մնում է փող (փողերը միանգամից վաշընչացնել անկարելի յե), այս կամ այն չափով և հաճախ մեծ շարժական գույք, մնում են կապերը, կազմակերպելու և կառավարելու փորձը, կառավարելու բուրք «զազոնիքները» (սովորությունների, ձևերի, միջոցների, հնարավորությունների) — ծանոթությունը, վրնում է ավելի բարձր կրթությունը, մատիկությունը տեխնիքական բարձր (բուրժուայորեն ապրող և մտածող) պերսոնալի հետ, մնում է սազմական արվեստի անչափ մեծ փորձը (սաշաա կարեսր ե) և այլն, և այլն» («Պրոլետ. հեղ.»):

Յերրորդ՝ «սովորույթի և մանր արտադրությունի յանն ուժի մեջ. մանր արտադրությունը դժբաղդաբար մնացել է տակավին յերկրիս վրա չափազանց շատ, իսկ մանր արտադրությունը ծնում է կապիտալիզմ և բուրժուական մշտապես, ամեն որ, ամեն ժամ, տարերայնորեն և մատույանական չափով... վոչնչացնել դասակարգերը — կընշանակե վոչ միայն վոնգել կալվածատերերին և կապիտալիստներին, — այլ բանը մենք համեմատաբար հեշտությունամբ իրագործեցինք, — դա կընշանակե նույնպես վոչնչացնել մանր ապրանքաարտադրողներին, իսկ նրանց չի կարելի վոնգել, չի կարելի ջախջախել, նրանց հետ պետք է հարմարվել, նրանց կարելի յե (և պետք է) վերակազմել, վերադաստիարակել, միայն շատ յերկարատև, ծանր և զգույշ կազմակերպչական աշխատանքով» («Մանկական հիվանդությունը»):

Ահա ինչու յե կենսին ստում, թե՛

«Պրոլետարիատի դիկտատուրան նոր դասակարգի ամենամեծնուրաց և ամենանոցոք պատերազմն և ավելի հոց թշնամու՝ բուրժուականի դեմ, վորի դիմադարձությունը սասնադատվում է նրա սապալումով», թե՛ «... պրոլետարիատի դիկտատուրան համառ կոխվ է՝ արյունահեղ և անարյուն, բոնի և խողաղ, սազմական և անսեսական, մանկավարժական և վարչական՝ հին հասարակություն ուժերի և արագիցիաների դեմ» («Մանկ. հիվանդությունը»):

Ավելորդ է ապացուցել, վոր այս խնդիրները կարճ ժամանակամիջոցում, մի քանի տարիների ընթացքում իրագործելու վոչ մի հնարավորություն չկա: Այդ պատճառով պրոլետարիատի դիկտատուրան և անցումը կապիտալիզմից կոմունիզմ պետք է դիտել վոչ վորպես «հեղափոխական» մի շարք ակտերի և գեկրեսաների վազանցուկ մի ժամանակաշրջան, այլ վորպես պատմական մի ամբողջ դարաշրջան, լիբը քաղաքացիական պատերազմներով և արտաքին բախումներով, համառ կազմակերպչական աշխատանքով և անտեսական շինարարությունամբ, հարձակումներով և հահանջներով, հաղթանակներով և պարտություններով: Այս պատմական դարաշրջանը անհրաժեշտ է վոչ միայն նրա համար, վորպեսզի կարելի լինի ստեղծել սոցիալիզմի իրակատար հաղթանակի անսեսական և կուլտուրական նախադրյալներ, այլ և նրա համար, վորպեսզի հնարավորություն տրվի պրոլետարիատին առաջին՝ դաստիարակվել և փորձվել վորպես յերկիրը կառավարելու բնույնակ մի ուժ և յերկրորդ՝ վերակրթել և վերակազմել մանր բուրժուական խավերը, ապահովելու նպատակով սոցիալիստական արտադրության կազմակերպման գործը:

«Դուք, — սում էր Մարքսը բանվորներին, — պետք է ապրեք քաղաքացիական և միջազգային պատերազմների 15, 20, 50 տարիներ վոչ միայն նրա համար, վորպեսզի փոփոխեք հարաբերությունները, այլ և նրա համար, վորպեսզի փոփոխեք ինքներդ ձեզ և ընդունակ

դառնաք քաղաքական տիրապետութեան համար» (Մարքսի և Ենգելսի աշխ. ժողովածու, հատոր III):

Շարունակելով զարգացնել այնուհետև Մարքսի այդ գաղափարը՝ Լենինը գրում է.

«Պրոլետարիատի զիկաատուրայի ժամանակ պետք է վերակրթել միլիոնավոր գյուղացիներին, մանր անասնապահներին, հարյուր հազարավոր ծառայողներին, պաշտոնյաներին, բուրժուական մտավորականներին, պետք է յինթարկել նրանց բոլորին պրոլետարիատի պետութեանը և զեկավարութեանը, հաղթահարել նրանց մեջ գոյութեան ունեցող բուրժուական սովորութեաններն ու ավանդութեանները», այնպես, ինչպես վոր անհրաժեշտ կրկինի «...վերակրթել պրոլետարիատի զիկաատուրայի շրջանում յերկարատև մաքսոստան ճանապարհով և իրենց՝ պրոլետարներին, վորոնք սեփական մանր-բուրժուական նախապաշարմունքներից չեն կարող ազատվել միանգամից, վոչ նրաշքով, վոչ աստվածամոր հրամանով և վոչ իսկ լոզունգի, բանաձևի և գեկրեաթի թելագրանքներով, այլ մղելով յերկարատև և ծանր մասսայական պայքար մանր բուրժուական մասսայական ազգեցութեանները զեմ» («Մանկ. հիվանդութեանը»):

2. ՊՐՈՒԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ԴԻԿՏԱՏՈՒՐԱՆ, ՎՈՐՊԵՍ ՊՐՈՒԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԲՈՒՐՃԱՋԻԱՋԻԱՅԻ ՎՐԱ. — Ասածներիցս արդեն պարզ է, վոր պրոլետարիատի զիկաատուրան անձնավորութեանների հասարակ փոփոխութեան չէ կառավարութեան մեջ, «կարինետի» փոփոխութեան և այլն, թողնելով անձեռնմխելի հին անասնական և քաղաքական կարգերը:

Բոլոր յերկրների մենշիկիներն և սպորտյունիստները, վորոնք վախենում են զիկաատուրայից, ինչպես կրակից և վախենալուց զիկաատուրա հասկացողութեանը փոխարինում են «գրավումն իշխանութեան» հասկացողութեանը, սովորաբար «իշխանութեան գրավումը» գարձնում են «կարինետի» փոփոխութեան, իշխանութեան գլխին նոր

մինիստրութեան կարգելու խնդիր այնպիսի մարդկանցից, ինչպիսին Շեյդեմանն ու Նոսկեն է, Մակդոնալդն ու Գենդերսոնը: Բացատրելու կարիք չկա, վոր կարինետների այսպիսի և սոցա նման փոփոխութեանները վոչ մի ընդհանուր բան չունեն պրոլետարիատի զիկաատուրայի հետ, իսկական իշխանութեանը իսկական պրոլետարիատի ձեռքով գրավելու հետ:

Իշխանութեան գլխին կանգնած Մակդոնալդներն ու Շեյդեմանները և նրանց այսպես կոչված կառավարութեանները, թողնելով հին բուրժուական կարգերն անձեռնմխելի, ուրիշ բան չեն կարող լինել, բացի բուրժուազիայի ձեռքին սժանդակ ապարատ լինելուց, բացի ինպերիալիզմի խոցերը շղարշող քոզ գառնալուց և ճնշվող ու հարստահարվող մասսաների հեղափոխական շարժման զեմ բուրժուազիայի ձեռքին դորժիք ծառայելուց: Նոքա, այդ կառավարութեանները, կապիտալին պետք են վորպես շիրմա, յերբ նրա համար անհարժար է, ձեռնառ չէ, զըժվար է ճնշել և կեղեքել մասսաներին առանց շիրմայի: Անշուշտ, նման կառավարութեանների յերևան գալը ցույց է տալիս, վոր ճերանց մտա այնտեղ» (այսինքն կապիտալիստների մտա), «Շիպկայի վրա» հանգիտա չէ, բայց չնայելով զբան այդ սեռական կառավարութեաններն անխուսափելիորեն մնում են կապիտալի շղարված կառավարութեաններ: Մակդոնալդի և Շեյդեմանի կառավարութեանից մինչև պրոլետարիատի ձեռքով իշխանութեան գրավումը նույնքան հեռու չէ, վորչափ յերկինքը յերկրից: Պրոլետարիատի զիկաատուրան կառավարութեան փոփոխութեան չէ, այլ նոր պետութեան, կենտրոնի և շրջանների իշխանութեան նոր սրգաններով, պրոլետարիատի պետութեան, վոր ստեղծվել է հին պետութեան, բուրժուական պետութեան փլուստակների վրա:

Պրոլետարիատի զիկաատուրան ստեղծվում է վոչ թե բուրժուական կարգերի շրջանում, այլ նրանց ջախջախման ընթացքում, բուրժուազիային տապալելուց հետո, կալվածա-

տերերին և կապիտալիստներին եքսպրոպրիացիայի, իսկ արտադրութեան հիմնական գործիքներն և միջոցները սոցիալիզացիայի յենթարկելու և պրոլետարիատի բռնի հեղափոխութեան ընթացքում: Պրոլետարիատի զիկատաւորան հեղափոխական իշխանութեան և, վոր հենվում և բուրժուազիայի վերաբերմամբ գործադրվող բռնութեան վրա:

Պետութեանը տիրող գասակարգի ձեռքում մի մեքենա յե փոչնչացնելու համար իր գասակարգային հակաուկորդների գիմագարծութեանը: Այս տեսակետից պրոլետարիատի զիկատաւորան ըստ եյութեան փոչնչով չի տարբերվում բոլոր այլ գասակարգերի զիկատաւորայից, վորովհետև պրոլետարական պետութեանը մի մեքենա յե բուրժուազիային ճգմելու համար Բայց այստեղ մի եյական տարբերութեան կա: Այդ տարբերութեանը կայանում և նրանում, վոր բոլոր մինչև այժմ գոյութեան ունեցած գասակարգային պետութեանները հանդիսանում եյին շահագործող փոքրամասնութեան զիկատաւորան շահագործող մեծամասնութեան վրա, մինչդեռ պրոլետարիատի զիկատաւորան շահագործող մեծամասնութեան զիկատաւորան և շահագործող փոքրամասնութեան վրա:

Կարձ պրոլետարիատի զիկատաւորան որենքով անսահմանափակ և բռնութեան վրա հենվող պրոլետարական իշխանութեանն և բուրժուազիայի վրա, մի իշխանութեան, վոր վայելում և աշխատավորների և շահագործվող մասսաների համակրանքն ու պաշտպանութեանը («Պետութեան և հեղափոխութեան»):

Մրանից բղխում և յերկու հիմնական յեզրակացութեան: ԱՌԱՋԻՆ ՅԵՉՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ.— Պրոլետարիատի զիկատաւորան չի կարող լինել «լիակատար» գեմոկրատիա, գեմոկրատիա ամենքի համար, և հարուստների, և աղքատների համար հավասարապես: Պրոլետարիատի զիկատաւորան «պետք և լինի նոր տեսակի գեմոկրատական պետութեան, — պրոլետարիատի և

ընդհանրապես ընչազուրկների համար ունոր տեսակի զիկատաւորական պետութեան, — բուրժուազիայի գեմ... («Պետութեան և հեղափոխութեան»): Կաուցիու և ընկերութեան խոսակցութեաններն ընդհանուր հավասարութեան, «անխառն» և «իսկական» գեմոկրատիայի մասին և այլն բուրժուական քողարկումն և այն անմխտելի փաստի, թե հավասարութեան շահագործողների և շահագործվողների միջև անկարելի յե:

«Մաքուր» գեմոկրատիայի տեսութեանը բանվոր գասակարգի վերինների տեսութեանն և, վորոնք իմպերիալիստական կողպախիչների ձեռնասուններն են, նրանցից կաշուվածները: Նա կոչված և կյանքի պարտակելու կապիտալիզմի խոցերը, շպարելու իմպերիալիզմը և նրան բարոյական ուժ ներչնչելու՝ շահագործվող մասսաների գեմ կովելու համար: Կապիտալիզմի ժամանակ չեն լինում և չեն կարող լինել շահագործվողների համար իրական «ազատութեաններ», թեկուզ հենց այն պատճառով, վոր շինքերը, տպարանները, թղթի պահեստները և այլն, վորոնք անհրաժեշտ են «ազատութեանները» սգտագործելու համար, կազմում են շահագործողների մենաշնորհը: Կապիտալիզմի ժամանակ չի լինում և չի կարող լինել շահագործվող մասսաների իրական մասնակցութեան յերկիրը կառավարելու գործին, թեկուզ հենց այն պատճառով, վոր ամենադեմոկրատական կարգերի ժամանակ, կապիտալիզմի պայմաններում, կառավարութեանները նշանակվում են վոչ թե ժողովրդի, այլ Բուշիլիների և Մախենաների, Բոկֆելլեյների և Մորգանների կողմից: Դեմոկրատիան կապիտալիզմի ժամանակ կապիտալիստական գեմոկրատիա յե, շահագործող փոքրամասնութեան գեմոկրատիա, վոր հենվում և շահագործվող մեծամասնութեան իրավունքների սահմանափակման վրա և ուղղված և այդ մեծամասնութեան դեմ: Միայն պրոլետարական զիկատաւորայի ժամանակ հնարավոր և իրական «ազատութեաններ» շահագործվողների համար և պրոլետարների ու գյուղացիների իրական մասնակցութեան յերկիրը կառավարելու:

բելու գործին: Դեմոկրատիան պրոլետարիատի զիկտատուրայի ժամանակ պրոլետարական դեմոկրատիայի, շահագործող մեծամասնության դեմոկրատիա, վոր հենվում է շահագործող փոքրամասնության իրավունքները սահմանափակման վրա և ուղղված է այդ փոքրամասնության դեմ:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՅԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ.—Պրոլետարիատի զիկտատուրան չի կարող ծնվել բուրժուական հասարակության և բուրժուական դեմոկրատիայի խաղաղ զարգացման հետևանքով,—նա կարող է ծնվել սոսկ բուրժուական պետականության մեքենայի, բուրժուական գորքի, բուրժուական պաշտոնեությունից և փոտիկանությունից շախշախման հետևանքով:

«Քանիսը պատկարզը չի կարող պարզապես գրավել պատրաստի պետական մեքենան և նրան գործի գնել իր սեփական նպատակներին համար»,—ասում են Մարքսն ու Լենինը «Քաղաքացիական պատերազմի» հոռաշարունում, պրոլետարական հեղափոխությունը պետք է «...մի ձեռքից մյս ս ձեռքը չհանձնի բյուրոկրատական-սոցիալական մեքենան, ինչպես այդ տեղի յեր ունենում ձայտրմ, այլ պետք է կոտորի նրան...—Այս և նախնական պայմանը ամեն մի ճշմարիտ ժողովրդական հեղափոխությունից, նախնական պայմանը կոնտինենտի վրա»,—ասում է Մարքսը 1871 թվին կոգեյմանին գրած իր նամակի մեջ:

Մարքսի սահմանափակող գործվածքը կոնտինենտի մասին, առիթ տվեց բոլոր յերկրների սպորայունիտաներին և մենշևիկներին պուսոյ, թե Մարքսը հետևապես հնարավոր է համարում բուրժուական դեմոկրատիայի խաղաղ զարգացումն և անցումը պրոլետարական դեմոկրատիային համեմալն պեպս մի քանի յերկրների համար, վորոնք չեն մանում Յեվրոպական կոնտինենտի կազմի մեջ (Անգլիա, Ամերիկա): Մարքսն իսկապես ընդունում էր նման հնարավորությունը և նա հիմք ուներ այդպիսի

յենթադրություն անելու անցած դարի 70-ական թվականներին Անգլիայի և Ամերիկայի վերաբերյալ, յերբ դեռ ևս պոլություն չուներ մոնոպոլիստական կապիտալիզմն ու իմպերիալիզմը և չկար այդ յերկրներում, նրանց զարգացման հատուկ պայմանների շնորհիվ, զարգացած զինվորականություն և բյուրոկրատիզմ: Դրությունն այսպես էր մինչև զարգացած իմպերիալիզմի յերևան գալը: Բայց հետո, 30-40 տարի անց, յերբ գործերի գրությունն այս յերկրներում արմատապես փոխվեց, յերբ իմպերիալիզմը զարգանալով կլանեց առանց բացառությունից կապիտալիստական յերկրները, յերբ զինվորականությունն ու բյուրոկրատիզմը յերևան յեկան նաև Անգլիայում և Ամերիկայում, յերբ խաղաղ զարգացման հատուկ պայմաններն Անգլիայում և Ամերիկայում անհետացան,— սահմանափակումն այդ յերկրների նկատմամբ պետք է վերանար ինքն բոտ ինքյան:

«Այժմ, — ասում է Լենինը, — 1917 թվին, առաջին մեծ իմպերիալիստական պատերազմի զարաշրջանում Մարքսի այս սահմանափակումը վերանում է մեջ տեղից և Անգլիան, և Ամերիկան՝ զինվորականությունից և բյուրոկրատականությունից բացակայություն տեսակետից ամենախոշոր և վերջին ներկայացուցիչներն անգլո-սաքսոնական «ազատություն»՝ ամբողջապես զլորվեցին բյուրոկրատական-սոցիալական հիմնարկությունների համակարգական կեղտոտ և արյունոտ ճահիճը, հիմնարկություններ, վորոնք ամեն ինչ յենթարկում են իրենց, ամեն ինչ ճնշում իրենցով: Այժմ թե Անգլիայում և թե Ամերիկայում «ամեն մի ճշմարիտ ժողովրդական հեղափոխությունից նախնական պայմանը» հանգիստանում է «պատրաստի» (պատրաստված 1914—1917 թվականներին, մինչև «յեվրոպական» համաիմպերիալիստական կատարելությունը) պետական մեքենայի խորտակումը և կործանումը» («Պետություն և հեղափոխություն»):

Այլ կերպ ասած, պրոլետարիատի բռնի հեղափոխու-

Թյան որենքը, բուրժական պետական մեքենայի խորտակման որենքը, վարպես նախնական պայմանն այդպիսի հեղափոխության, դառնում է աշխարհիս իմպերիալիստական յերկրների հեղափոխական շարժման անխուսափելի որենքը:

Ի հարկե, հեռավոր ապագայում, յերբ պրոլետարիատը կըհաղթի կապիտալիզմին ամենանշանավոր յերկրներում և յերբ ներկայիս կապիտալիստական շրջապատը կը փոխվի սոցիալիստական շրջապատի, այդ պարագաներում միանգամայն հնարավոր է զարգացման «խաղաղ» ընթացքը մի քանի կապիտալիստական յերկրներում, ուր կապիտալիստները միջպագային «անբարեհաջող» հանգամանքների հետևանքով նպատակահարմար կըգտնեն «հոժարակամ» կերպով մի շարք լուրջ գիշումներ անել պրոլետարիատին: Բայց այս յենթադրությունը վերաբերում է լոկ հեռավոր և հնարավոր ապագային: Մոտավոր ապագայի համար այս յենթադրությունը չունի պարզապես և վոչ մի հիմք:

Ուստի Լենինը իրավացի է, յերբ ասում է.

«Պրոլետարական հեղափոխությունը հնարավոր չէ առանց բուրժական պետական մեքենայի բռնի խորտակման և առանց նրան նոր մեքենայով փոխարինելու» («Պրոլետարական հեղափոխութ.»):

3. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՎՈՐՊԵՍ ՊՐՈԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ԴԻԿՏԱՏՈՒՐԱՅԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՁԵԻ. — Պրոլետարիատի զիկաատուբայի հաղթանակը բուրժավագիայի շախտախուճն և, բուրժական պետական մեքենայի խորտակումը, բուրժական գեմոկրատիայի փոխարինումն պրոլետարական գեմոկրատիայով: Սա պարզ է. Բայց վորոնք են այն կազմակերպությունները, վորոնց ոգնությամբ կարելի է իրագործել այս հսկայական աշխատանքը: Վոր պրոլետարիատի կազմակերպության հին ձևերը, վորոնք զարգացել են բուրժական պարլամենտարիզմի շրջանում, այսպիսի մի աշխատանքի համար անբավարար են՝ դրա

մասին գովարթե կարելի լինի կասկածել:

Վորոնք են պրոլետարիատի կազմակերպության այն նոր ձևերը, վոր ընդունակ են խաղալու բուրժական պետական մեքենայի գերեզմանափորի դեր, ընդունակ են վոչ միայն խորտակելու այդ մեքենան և վոչ միայն փոխարինելու բուրժական գեմոկրատիան պրոլետարական գեմոկրատիայով, այլ և հիմք դառնալու պրոլետարական պետական իշխանության:

Պրոլետարիատի կազմակերպության այս նոր ձևը խորհուրդներն են:

Ինչի մեջ է կայանում խորհուրդների ուժը կազմակերպության հին ձևերի հետ համեմատած:

Նրանում, վոր խորհուրդները պրոլետարիատի ամենից շատ հանրաբովանդակ մասսայական կազմակերպություններն են հանդիսանում, վորովհետև նորա և միայն նորա յեն, վոր իրենց մեջ են առնում բոլոր բանվորներին առանց վորև է բացառության:

Նրանում, վոր խորհուրդները միակ մասսայական կազմակերպություններն են, վորոնք ընդգրկում են բուլլոր ճնշվածներին ու կեղեքվածներին, բանվորներին և գյուղացիներին, զինվորներին և նավատիևերին և ուր այդ պատճառով մասսաների պայքարի քաղաքական զեկավարությունը մասսաների առաջադեմ՝ պրոլետարիատի ձեռքով կարող է իրագործվել ավելի հեշտ և լիակատար ձևով:

Նրանում, վոր խորհուրդները հանդիսանում են մասսաների հեղափոխական կովի, քաղաքական ընդգլուճների և ապստամբությունների հզորագույն սրգանները, ընդունակ խորտակելու ֆինանսական կապիտալի և նրա քաղաքական աբբանյակների ամենակարող ուժը:

Նրանում, վոր խորհուրդները հանդիսանում են հենց իրենց մասսաների անմիջական կազմակերպություններն, այսինքն ամենագեմոկրատականը և, կրնանակե, ամեն-

նահեզինակալորը մասսաների համար, վոր գերագույն չափով դյուրացնում են նրանց մասնակցությունը նոր պետութեան կարգավորման և նրա կառավարման գործին և թո՛ւիչք հազորգում մասսաների հեղափոխական ենեղ-
զիային, նախաձեռնութեանը և ստեղծագործական ընդու-
նակություններին հին կենցաղակերպը կործանելու և նոր
պրոլետարական կենցաղակերպ ստեղծելու համար:

Սորհրդային իշխանութեանը տեղական իտրնուրգնե-
րի միութեանն ու կերպավորումն և մի ընդհանուր պե-
տական կազմակերպութեան՝ պրոլետարիատի պետական
կազմակերպութեան մեջ, վորպես առաջապահը ճնշված և
կեղեքված մասսաների և վորպես իշխող գասակարգը, —
միութեանը Սորհուրգների Հանրապետութեան մեջ:

Սորհրդային իշխանութեան ելութեանը կայանում և
նրանում, վոր հենց կապիտալիստների ու կարվածաե-
րերի ձեռքով հարստահարված գասակարգերի ամենից
շատ մասսայական և ամենից շատ հեղափոխական կազմա-
կերպութեաններն են, վոր այժմ հանդիսանում են «մշտա-
կան և միակ հենակետը ամբողջ պետական իշխանութեան
և պետական սպարատի համար», վոր «հենց այն մասսա-
ները, վորոնք ամենագեմոկրատական հանրապետութեան-
ներում անգամ», լինելով ըստ սրենքի իրավահավասար,
«իրականութեան մեջ զանազան միջոցների և մեքենայու-
թյունների սգնութեամբ հեռացվում ելին քաղաքական
կյանքի մասնակցութեանից և գեմոկրատական իրավունք-
ներն ու ազատութեաններն ոգտագործելուց՝ ներկայումս
մզվում են մշտական, անարդեւ և վճռողական
մասնակցութեան պետութեան գեմոկրատական կառավար-
ութեան մեջ» (Լենինի աշխատութեանների XVԷ-րդ
հատոր):

Ահա ինչու Սորհրդային իշխանութեանը հանդիսա-
նում և պետական կազմակերպութեան նոր ձև, սկզբուն-
քորեն տարբեր հին, բուրժուա-գեմոկրատական և պարլա-
մենտական ձևերից. պետութեան մի նոր ախլ, վոր հար-

մարեցրված և վոչ թե աշխատավոր մասսաների կե-
ղեքման և ճնշման նպատակներին, այլ նրանց լիակատար
ազատութեան պահանջներին ամեն տեսակի ճնշումներից
և հարստահարութեաններից, պրոլետարիատի ղիկաատու-
րայի պահանջներին:

Լենինը ճիշտ և ասում, թե Սորհրդային իշխանու-
թեան յերեան գալով «բուրժուա-գեմոկրատական պարլա-
մենտարիզմի դարաշրջանը վերջանում և և սկսվում և հա-
մաշխարհային պատմութեան նոր զրվազը՝ պրոլետարա-
կան ղիկաատուրայի դարաշրջանը»:

Ինչի մեջ և կայանում Սորհրդային իշխանութեան
ընտրող գծերը:

Նրանում, վոր Սորհրդային իշխանութեանը գասա-
կարգերի գոյութեան պայմաններում ամեն տեսակի պե-
տական կազմակերպութեաններից ամենից շատ մասսայա-
կան և գեմոկրատական պետական կազմակերպութեանն
և, վորովհետև նա լինելով բանվորների և շահագործվող
գյուղացիների շողկապի և համագործակցութեան ասպարե-
զը շահագործողների գեմ մզվող պայքարում և հենվելով
իր աշխատանքների մեջ այս շողկապի և համագործակ-
ցութեան վրա՝ հենց զրանով ել հանդիսանում և բնակ-
չութեան մեծամասնութեան իշխանութեանը վորբամաս-
նութեան վրա, այդ մեծամասնութեան պետութեանը, նը-
րա ղիկաատուրայի արտահայտութեանը:

Նրանում, վոր Սորհրդային իշխանութեանը գասա-
կարգային հասարակութեան բոլոր տեսակի պետական
կազմակերպութեաններից ամենից շատ ինտերնացիոնա-
լիստականն և, վորովհետև նա վոչնչացնելով ամեն ձևի
ազգային ճնշումները և հենվելով տարբեր ազգութեաննե-
րի աշխատավորական մասսաների գործակցութեան վրա,
հենց այդպիսով ել հեշտացնում և այդ մասսաների միա-
վորվելը մի միացյալ պետական միութեան մեջ:

Նրանում, վոր Սորհրդային իշխանութեանը հենց իր
կառուցվածքով հեշտացնում և ճնշված և հարստահարված

մասսաների ղեկավարութեան գործը այդ մասսաների առաջապահի՝ պրոլետարիատի ձեռքով, փորպես խորհրդների առավել ղիտակից և միախմբված կորիզը:

«Ճնշված գասակարգերի բոլոր շարժումների փորձը, — ասում է Լենինը, — համաշխարհային սոցիալիստական շարժման փորձը սովորեցնում է մեզ, Վոր միայն պրոլետարիատին և վերապահված միախմբելու աշխատավորութեան և շահագործվող բանվորութեան ցրված և հետամնաց խավերը և տանելու նրանց իր յետևից» (Լենինի աշխ. XVI հատոր): Սորհրդային իշխանութեան կառուցվածքը հեշտացնում է այդ փորձից բխող ցուցմունքների կիրարկումը կյանքում:

Նրանում, Վոր Սորհրդային իշխանութեանը միացնելով որենազրական և կատարողական իշխանութեանները մի միացյալ պետական կազմակերպութեան մեջ և փոխարինելով տերրիտորյալ ընտրական շրջաններն արտագրական միափորներով՝ գործարաններով և ֆաբրիկաներով, — անմիջականորեն կապում է բանվորական և ընդհանրապես աշխատավորական մասսաներին պետական կառավարութեան ապարամների հետ, սովորեցնում է նրանց կառավարել յերկիրը:

Նրանում, Վոր միայն Սորհրդային իշխանութեանն է ընդունակ ազատելու բանակը բուրժուական հրամանատարութեանը հպատակվելուց և դարձնելու ժողովրդի ճնշման գործիք բանակը (վորպիսին է նա բուրժուական կարգերում), ժողովրդի ազատութեան բանակը սեփական և ոտար բուրժուազիայի լծից:

Նրանում, Վոր «միայն պետութեան խորհրդային կազմակերպութեանը կարող է կործանել միանգամից և վերջնականապես հին, այսինքն բուրժուա-չինովնիկական և դատարանական ապարատը» (տես՝ նույնը):

Նրանում, Վոր միայն խորհրդային վարչաձևը, Վոր ապահովում է աշխատավորների և շահագործողների կազմակերպութեանների մշտական և անպայմանական մաս-

նակցութեանը պետական կառավարութեան մեջ, ընդունակ է նախապատրաստելու պետականութեան այն մասը, Վորը հանդիսանում է մեկը ապագա անպետութեան կոմունիստական հասարակութեան հիմնական տարրերից:

Սորհրդների Հանրապետութեանը այսպիսով այն վորոնված և վերջապես գտնված քաղաքական ձևն է, Վորի շրջանակներում պետք է սեղի ունենա պրոլետարիատի անստեղծական ազատագրութեանը, սոցիալիզմի լիակատար հաղթանակը:

Փարիզի կոմունան այս ձևի սաղմն էր: Սորհրդային իշխանութեանը՝ նրա դարգացումը և կատարելութեանը: Ահա ինչու Լենինն ասում է, թե՛

«Բանվորների, Չինվորների և Գյուղացիների Սորհրդների Հանրապետութեանը Վոր միայն դեմոկրատական հիմնարկութեանների ամենից բարձր ախն է, այլ և միակ ձևը, Վոր ընդունակ է ամենից շատ ապահովելու խաղաղ անցումը դեպի սոցիալիզմ» («Թեզիսներ Մանմանագիր ժողովի մասին»):

V. ԳՅՈՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ.

Այս նյութից յետ կրվեցնենք չորս խնդիր. ա) հարցադրություն, բ) գյուղացիությունը բուրժուազեմակրատական հեղափոխության ժամանակ, գ) գյուղացիությունը պրոլետարական հեղափոխության ժամանակ, դ) գյուղացիությունը Ստրենզոյին իշխանությունը հաստատելուց հետո:

1. ՀԱՐՅԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ.— Վտանք կարծում են, թե հիմնականը լենինիզմի մեջ— դա գյուղացիական խնդիրն է, թե լենինիզմի յերակեար գյուղացիության, նրա դերի, նրա տեսակարար կշռի մասին յեղած խնդիրն է: Սա միանգամայն սխալ է: Լենինիզմի հիմնական խնդիրը, նրա յերակեար վաղ թե գյուղացիական խնդիրն է, այլ պրոլետարիատի զիկտատուրայի ու նրա նվաճման և ամրապնդման պայմանների խնդիրը: Գյուղացիական խնդիրը պրոլետարիատի գաշնակցի խնդիրը լինելով իշխանության համար նրա մղած պայքարում, — հանդիսանում է յերկրորդական խնդիր:

Այս հանգամանքը սակայն չի զրկում նրան ամենևին այն լուրջ և կենսական նշանակությունից, վոր նա անկառնած ունի պրոլետարական հեղափոխության համար: Հայտնի յե, վոր գյուղացիական խնդիրը սկսեց լուրջ մշակման առարկա դառնալ ռուսական մարքսիստների շրջանում հենց առաջին հեղափոխության նախորդակին (1905 թ.), յերբ ցարիզմի տապալման և պրոլետարիատի գերիշխանությունը իրականացնելու խնդիրն իր ամբողջ հասակով կանգնեց կուսակցության առաջ, իսկ պրոլե-

տարիատի գաշնակցի խնդիրը առաջիկա բուրժուական հեղափոխության համար ընդունեց կենսական բնույթ: Հայտնի յե նույնպես, վոր գյուղացիական խնդիրը Ռուսաստանում ավելի ակտուալ բնույթ ստացավ պրոլետարական հեղափոխության ժամանակ, յերբ պրոլետարիատի զիկտատուրայի, նրա նվաճման և պահպանության խնդիրը առաջ բերեց պրոլետարիատի և առաջիկա պրոլետարական հեղափոխության գաշնակցի խնդիրը: Դա շատ հասկանալի յե, — ով ձգտում է և պատրաստվում իշխանության՝ նա չի կարող չհետաքրքրվել իր իրական գաշնակիցների խնդրով:

Այս տեսակետից գյուղացիական խնդիրը պրոլետարիատի զիկտատուրայի ընդհանուր խնդրի մի մասն է և վորպես այդպիսին՝ մեկը լենինիզմի ամենակենսական խնդիրներից:

II Ինտերնացիոնալի կուսակցությունների անտարբեր և ուզակի բացատրական վերաբերմունքը գյուղացիական խնդրին միայն Արևմուտքի գարգացման առանձնահատուկ պայմաններով չի բացատրվում: Նա բացատրվում է ամենից առաջ նրանով, վոր այդ կուսակցությունները չեն հավատում պրոլետարիատի զիկտատուրային, վախենում են հեղափոխությունից և չեն ժառձում տանել պրոլետարիատին դեպի իշխանություն: Իսկ ով վախենում է հեղափոխությունից, ով չի կամենում պրոլետարներին դեպի իշխանություն առաջնորդել՝ նա չի կարող հետաքրքրվել պրոլետարիատի հեղափոխական գաշնակիցների խնդրով: Նրա համար գաշնակիցների խնդիրն անհետաքրքիր է վաղ ակտուալ խնդիրներից է: III Ինտերնացիոնալի հերոսների հեզնական վերաբերմունքը դեպի գյուղացիական խնդիրը համարվում է նրանց մտա լավ տոնի, «խեղական» մարքսիզմի նշան: Հիրավի, այստեղ մի գլխան մարքսիզմ չկա, վորովհետև անտարբերությունը դեպի այնպիսի մի կարևոր խնդիր, վորպիսին գյուղացիական խնդիրն է, պրոլետարական հեղափոխության նա-

խորյակին՝ պրոլետարիատի դիկտատուրայի ժխտման հա-
կառակ յերեսն ե, մարքսիզմի հանդեպ ուղղակի դավա-
ճանության անյերկրայելի ապացույցը:

Հարցը այսպես է դրված. սպառված են արդեն
գյուղացիության ծոցում ծածկված հեղափոխական հնա-
րավորությունները նրա գոյության հայանի պայմաննե-
րի հեռահանքով— թե՛ չէ, և յեթե սպառված չեն, կա
հույս, հիմք ոգտագործելու այդ հնարավորությունները
պրոլետարական հեղափոխության համար, գյուղացիու-
թյունը, նրա շահագործվող մեծամասնությունը, վար Ա-
րևմուտքի բուրժուական հեղափոխությունների ժամանակ
ծառայում եր և շարունակում ե ծառայել բուրժուազիայի
ուկերվը, դարձնելու պրոլետարիատի սեղերվը, նրա գաշ-
նակիցը:

Լենինիզմը այս հարցին պրական պատասխան է տա-
լիս. այսինքն ընդունում ե գյուղացիության մեծամաս-
նության շարքերում հեղափոխական ընդունակություննե-
րի գոյությունը և պրոլետարական դիկտատուրայի շահե-
րի համար նոցա ոգտագործելու հնարավորությունը:

Ռուսաստանի յերեք հեղափոխությունների պատմու-
թյունն ամբողջովին հաստատում ե լենինիզմի յեզրա-
կացություններն այս մասին:

Այստեղից հանում ենք այն գործնական յեզրակա-
ցությունը, թե պետք ե պաշտպանել, պարտադրված
կերպով պաշտպանել գյուղացիության աշխատավորական
մասսաները կովելու ճորտության, կեղեքման դեմ, ա-
դատվելու համար ճնշումներից և չքավորությանից: Սա
չի նշանակում, ի հարկե, թե պրոլետարիատը պետք ե
պաշտպանի ամեն տեսակի գյուղացիական շարժումը:

Խոսքն այստեղ գյուղացիության այնպիսի շարժման
և այնպիսի կովի պաշտպանության մասին ե, վորոնք
հեշտացնում են ուղղակի կամ անուղղակի կերպով պրոլե-
տարիատի ազատագրական շարժումը, վորոնք այսպես
կամ այնպես ջուր են ածում պրոլետարական հեղափոխու-

թյան ջրադացին, վորոնք ոժանդակում են դարձնելու գյու-
ղացիությունը բանվոր գասակարգի սեղերվը և գաշնա-
կիցը:

2. ԳՅՈՒՂԱՑԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲՈՒՐՇՎԱ. ԴԵՄՈԿՐԱՏԱ-
ԿԱՆ ՀԵՂԱՓՈՒՅՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ. — Այս շրջանն ընդ-
դրվում ե ուստական առաջին հեղափոխությունից (1905
թ.) սկսած մինչև յերկրորդ հեղափոխությունը (1917 թ.
փետրվար) ներառյալ— ժամանակամիջոցը: Այս շրջանի
բնորոշ գիծը գյուղացիության կողմից լիբերալ բուրժուա-
զիայի ազդեցությունը թոթափելու փաստն ե, գյուղացի-
ության հեռանալը կազեաներից, նրա շրջումը պրո-
լետարիատի, բուլշեիկական կուսակցության կողմը: Այս
շրջանի պատմությունը կազեաների (լիբերալ բուրժուա-
զիա) և բուլշեիկների (պրոլետարիատ) պայքարի պատ-
մությունն ե գյուղացիությունը պրավելու համար: Այդ
պայքարի ճակատագիրը վճռեց գումայական շրջանը,
վորովհետև չորս Դումաների շրջանը գյուղացիության
համար սուարկայական դաս ծառայեց. նա ակներե կեր-
պով ցույց տվեց գյուղացիության, վոր կազեաների ձեռ-
քից նա չի ստանա վոչ հող, վոչ ազատություն, վոր ցա-
րը ամբողջապես կալվածատերերի կողմն ե, իսկ կազեա-
ները պաշտպանում են ցարին, վոր միակ ուժը, վորի ոգ-
նությանը կարելի յե ապավինել — գա քաղաքային բանվո-
րությունն ե, պրոլետարիատը: Իմպերիալիստական պա-
տերազմը միայն հաստատեց Դումայի ժամանակաշրջանի
գտորը, վերջնականապես բաժանելով գյուղացիությունը
բուրժուազիայից և վերջնականապես մեկուսացնելով լիբե-
րալ բուրժուազիային, վորովհետև պատերազմի տարիները
ցույց տվին, վոր ամբողջովին ապարդյուն և խաբուսիկ
են այն ակնկալությունները, վոր ունի գյուղացիությու-
նը ցարերից և նրա գաշնակիցներից խաղաղություն ձեռք
բերելու համար: Առանց գումայական ժամանակաշրջանի
խրատական դասերի պրոլետարիատի գերիշխանությունը
անհնարին կըլինեը գլուխ բերել:

Handwritten signature or initials

բանվոր դասակարգը յերկրի քաղաքական կյանքի մեծա-
զույն ուժը:

բ) Շահագործման խայտառակ ձևերը ձեռնարկու-
թյուններում, սլլոսս զբան ցարական թիկնապահների
ստեղծած անհանդուրժելի վստիկանական ուժերը, մի
հանգամանք, վոր բանվորների յուրաքանչյուր լուրջ գոր-
ծադուլը դարձնում էր մի հսկայական քաղաքական ակա
և բանվոր դասակարգին մարզում և նախապատրաստում,
վորպես հետևողական հեղափոխական մի ուժ:

գ) Ռուսական բուրժուազիայի քաղաքական գյուրա-
բեկությունը, վոր 1905 թ. հեղափոխությունից հետո
փոխվեց ցարիզմի սպասավորության և ուղղակի հակա-
հեղափոխության և վորպիսի հանգամանքը բացատրվում
է վոչ միայն ռուսական պրոլետարիատի հեղափոխականու-
թյամբ, վոր նետեց ռուսական բուրժուազիային ցարիզմի
գերիզ, այլ և այդ բուրժուազիայի սոցիալի կախումով
պետական պատվերներից:

դ) Ճորատորական կարգերի ամենախայտառակ և ա-
մենաանհանգուրժելի մնացորդների գոյությունը գյուրում,
վորոնց լրացնում էր կալվածատերերի աջսահման իշխա-
նությունը — մի հանգամանք, վոր ձգեց գյուրացիությա-
նը հեղափոխության գերիզ:

յե) Յարիզմը, վոր խեղդում էր ամեն մի կենդանի
բան և իր կամայականությամբ կրկնապատկում կապի-
տալիտների և կալվածատերերի ճնշումը, — մի հանգամանք,
վոր միացնում էր բանվորների և գյուրացիների պայքա-
րը և դարձնում մի միացյալ հեղափոխական հեղեղ:

զ) Իմպերիալիստական պատերազմը, վոր ձուլեց Ռու-
սաստանի քաղաքական կյանքի այս բոլոր ներհակություն-
ները, վեր ամեց նրանց մի խորունկ հեղափոխական
տազնապի և հեղափոխությանը հազորդեց գրոհի անորի-
նակ ուժ:

Ուր փախչեր գյուրացին այսպիսի պայմաններում,
նւ մոտ պաշտպանություն վորոնք կալվածատերի ան-

սահման իշխանության, ցարի կամայականության և կոր-
ծանսրար պատերազմի դեմ, վորը քայքայեց նրա անտե-
սությունը: Լիբերալ բուրժուազիայի մոտ: Բայց նա իր
թշնամին է, — այս է ասում բոլոր չորս Դումաների յեր-
կարամյա փորձը: Եսերներին մոտ: Եսերները ի հարկէ
«ավելի լավ են» կազեաներից և նրանց ծրագիրն էլ «ձե-
որնուու յե», համարյա գյուրացիական, բայց ինչ կարող
են տալ եսերները, յեթե նոքա մտածում են հենվել մի-
այն գյուրացիների վրա և յեթե նոքա թույլ են քաղա-
քում, ուր ամենից առաջ քաղում է իր ուժերը հակառա-
կարգը: Վճրաեղ և այն նոր ուժը, վորը վոչ մի բանի
առաջ կանգ չի առնի, վոչ գյուրում, վոչ քաղաքում, վո-
րը համարձակ կանցնի առաջին շարքերը կովելու համար
ցարի և կալվածատերերի դեմ, վորը կոզնի գյուրացուն
ազատվելու ճորատությունից, սակավահողությունից, ճըն-
շումից և պատերազմից: Յեզել է անասարակ այդպիսի
մի ուժ Ռուսաստանում: Այն, յեզել է Դա ռուսական
պրոլետարիատն էր, վոր ցուցահանել էր իր ուժը, իր
ընդունակությունը կովելու մինչև վերջ, իր համարձա-
կությունը, իր հեղափոխական կորովը տակավին 1905
թվին:

Համենայն դեպս այդպիսի մի այլ ուժ գոյություն
չուներ և նրան գտնելու էլ հույս չկար:

Անա ինչու գյուրացիությունը հեռանալով կազեանե-
րից և գնալով եսերների մոտ, միաժամանակ ըմբռնեց
յինթարկվելու անհրաժեշտությունը այնպիսի մի բաջ ա-
ռաջնորդի ղեկավարության, վորպիսին ռուսական պրոլե-
տարիատն է:

Սոքա յեն այն հանգամանքները, վորոնք ռուսական
բուրժուական հեղափոխության առանձնահատկությունը
զբևորեցին:

Յ. ԳՅՈՒՂԱՅԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊՐՈՒԼԵՏԱՐԱԿԱՆ ՀԵՂԱՓՈ-
ԽՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ.— Այս շրջանն ընդգրկում է այն
ժամանակաշրջոցը, վոր բաժանում է փետրվարյան (1917)

հեղափոխութիւնը Հոկտեմբերյան (1917) Հեղափոխութիւնից: Համեմատաբար կարճ մի շրջան է այս, — ընդամենն ութ ամիս, սակայն այդ ութ ամիսները մասսաների քաղաքական լուսավորութեան և հեղափոխական գաստիարակութեան տեսակետից համարձակ կարելի չէ գասել սովորական սահմանադրական զարգացման ամբողջ տասնամյակների շարքում — միևնույն ատիճանի վրա, վորովհետև նոքա հեղափոխութեան ութ ամիսներ են նշանակուում: Այս շրջանի բնորոշ գիծը գյուղացիութեան հետագա հեղափոխականացումն է, նրա հուսախաբութեանը և հետանալը եսերներէից, նրա նոր շրջումը պրոլետարիատի շուրջը անմիջականորեն համախմբելու կողմը, վորպես միակ հեռուողական հեղափոխական ուժը, վոր բնորոշուած է յերկիրը զեղի խաղաղութեան ասաջնորդել: Այս շրջանի պատմութիւնը եսերների (մանր-բուրժուական ղեկավարաւիտ) և բոլշեիկների (պրոլետարական ղեկավարաւիտ) պայքարի պատմութեանն է գյուղացիութեան համար, նրա մեծամասնութեանը գրավելու համար: Այդ պայքարի ճակատագիրը վճռեցին՝ կոալիցիայի — կերենշչինայի շրջանը, եսերները և մենշեիկները հրաժարման փաստը կալվածատերերի հողերը գրավման յենթարկելուց, նրանց պայքարը պատերազմը շարունակելու ոգտին, հունիսյան արշավը ճակատում, գինիփորների համար մահվան պատժի կիրարկումը և Կորնիլովի ապստամբութեանը:

Յեթե առաջ, նախընթաց շրջանում, հեղափոխութեան հիմնական նպատակը ցարի և կալվածատերերի իշխանութեան տապալումն էր հանդիսանում, այժմ արդեն, հետփետրվարյան հեղափոխութեան շրջանում, յերբ այլևս ցար գոյութիւն չուներ, իսկ անվերջ պատերազմը սպանել էր յերկրի տնտեսութիւնը, մինչև վերջին ծայր քայքայելով գյուղացիութիւնը, — հեղափոխութեան հիմնական նպատակը դարձավ պատերազմը վերացնելու խնդիրը: Ծանրութեան կենտրոնը վորոշակի կերպով փոխադրվեց գուտ ներքին բնույթ կրող խնդիրներից պատերազմի հիմ-

նական խնդրի վրա: «Վերջ տալ պատերազմին», «մի կերպ ազատվել պատերազմից», — սա յեր ուժասպաս յերկրի և ամենից առաջ գյուղացիութեան ընդհանուր ազատակը:

Բայց վորպեսզի մի կերպ կարելի լինի դուրս պրծնել պատերազմից, անհրաժեշտ էր տապալել ժամանակավոր կառավարութիւնը, բուրժուազիայի իշխանութիւնը, անհրաժեշտ էր տապալել եսերների և մենշեիկների իշխանութիւնը, վորովհետև նոքա և միայն նոքա յեն, վոր ձգձգում են պատերազմը նրան «հաղթական վախճանի» հասցնելու համար: Պատերազմից դուրս գալու այլ ճանապարհ, բացի բուրժուազիայի տապալման միջոցից, գործնականում գոյութեան չուներ:

Սա մի նոր հեղափոխութեան էր — պրոլետարական հեղափոխութեան, վորովհետև նա զեն շարանց իշխանութեանից իմպերիալիստական բուրժուազիայի վերջին ծայրահեղ ձախ խմբակցութեանը՝ եսերների և մենշեիկների կուսակցութեանը, վորպեսզի ստեղծի նոր պրոլետարական իշխանութեան, խորհուրդների իշխանութեան, վորպեսզի իշխանութեան գլուխ նշանակի հեղափոխական պրոլետարիատի կուսակցութեանը, — բոլշեիկների կուսակցութեանը, ղեկավարաւիտ խաղաղութեան համար իմպերիալիստական պատերազմի դեմ հեղափոխականորեն մարտնչող կուսակցութեանը: Գյուղացիութեան մեծամասնութեանը պաշտպանում էր բանվորների կողմը խաղաղութեան և Սորհրդային իշխանութեան համար:

Գյուղացիութեան համար ուրիշ յելք չկար և չէր կարող լինել:

Կերենշչինայի շրջանը այսպիսով մեծագուշն առարկայական դասն յեղավ գյուղացիութեան աշխատավորական մասսաների համար: Նա պարզ կերպով ցույց տվեց, վոր եսերների և մենշեիկների իշխանութեան ժամանակ յերկիրը չի կարող դուրս գալ պատերազմից, գյուղացին չի ստանա վոչ հող և վոչ էլ ազատութեան, վոր մենշեիկներն

ու եսերնեքը տարբերվում են կազեաներից միայն քաղցր ճառերով և կեղծ խոստումներով, իսկ զործի մեջ կիրարկում են նույն իմպերիալիստական, կաղետական քաղաքականութիւնը, վոր միակ իշխանութիւնը, վորը ընդունակ է յերկիրը հանելու դժվարին միճակից, կարող է լինել սոսկ Խորհրդային իշխանութիւնը: Պատերազմի հետագա ձգձգումը միայն հաստատեց այդ փորձի ճշտութիւնը: Նա զարկ ավելց հեղափոխութեան և մղեց գյուղացիների ու զինվորների միլիոնավոր մասաներին պրոլետարական հեղափոխութեան շուրջը անմիջականորեն համախմբելու ճանապարհը: Եսերնեքի և մենշևիկների մեկուսացումը դարձավ անժխտելի մի փաստ: Առանց կոալիցիայի ժամանակաշրջանի խրատական դասերի պրոլետարիատի զիկտատուրան անհնարին կրդաւնար:

Սորա յեն այն հանգամանքները, վորոնք հեշտացրին բուրժուական հեղափոխութիւնը պրոլետարական հեղափոխութեան վերածելու գործողութիւնը:

Այսպէս կազմվեց պրոլետարիատի զիկտատուրան Ռուսաստանում:

ԳՅՈՒՂԱՅԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՍՏԱՏՎԵԼՈՒՅ ՀԵՏՈ. - Յեթե առաջ, հեղափոխութեան առաջին շրջանում, զործը գլխավորապէս ցարիզմը տապալեու մեջ էր կայանում, իսկ այնուհետեւ, փետրվարյան հեղափոխութիւնից հետո, նպատակը նախ և առաջ իմպերիալիստական պատերազմից դուրս գալը դարձավ բուրժուակրայի տապալման միջոցով, այժմ արդեն, քաղաքացիական պատերազմը լիկվիդացիայի յենթարկվելուց և Խորհրդային իշխանութիւնը հաստատվելուց հետո՝ առաջնակարգ խնդիրը դարձել է անտեսական շինարարութիւնը: Ուժեղացնել և զարգացնել ազգայնացրած արդյունաբերութիւնը. այս նպատակով կուպել արդյունաբերութիւնը գյուղական անտեսութեան հետ պետութեան կողմից կարգավորվող առևտրի միջոցով. պրոգրազվորտական (մնացյալ կենսամթերքի գրավման յեղանակը) փոխաբերնել բնա-

տուրքով այնպէս՝ վոր հետո աստիճանաբար իջեցնելով բնատուրքի չափերը գործը հասցնելի արդյունաբերութեան արդյունքները՝ գյուղացիական անտեսութեան կենսամթերքների հետ փոխանակելուն. զարկ տալ առևտրին և զարգացնել կոոպերացիան, քաշելով վերջինիս մեջ միլիոնավոր գյուղացիութիւնը, — ահա ինչպէս էր գծում կենինը անտեսական շինարարութեան հերթական խնդիրները սոցիալիստական եկանոմիկայի հիմնադրութեան ճանապարհին:

Ասում են, թե այս խնդիրը կարող է Ռուսաստանի պէս մի գյուղացիական յերկրի ուժերից վեր լինել: Մի բանի սկեպտիկները այդ խնդիրը մինչև իսկ պարզապէս ուտոպիա յեն համարում, անիրագործելի մի բան, վորովհետև գյուղացիութիւնը գյուղացիութիւնն է, նա բաղկացած է մանր արտադրողներից և նրան այդ պատճառով չի կարելի սպասարծել սոցիալիստական արտադրութեան հիմքերը կազմակերպելու համար:

Բայց սկեպտիկները սխալվում են: Նոքա հաշվի չեն տոնում մի քանի հանգամանքներ, վորոնք տվյալ պարագայում ունեն վճռական նշանակութիւն: Բնենք դրանցից գլխավորները:

ԱՌԱՋԻՆ. Զի կարելի չի թել Խորհրդային Միութեան գյուղացիութիւնը Արևմուտքի գյուղացիութեան հետ: Այն գյուղացիութիւնը, վոր անցել է յերեք հեղափոխութիւնների դպրոց, վոր կուվել է ցարի և բուրժուական իշխանութեան դեմ պրոլետարիատի հետ և նրա գլխավորութեամբ, այն գյուղացիութիւնը, վոր հող և խազագութիւնն է ստացել պրոլետարական հեղափոխութեան ձեռքից և զրա հետևանքով դարձել է պրոլետարիատի սեղերվը, — այդպիսի մի գյուղացիութիւն չի կարող չզանազանվել այն գյուղացիութիւնից, վորը բուրժուական հեղափոխութեան ժամանակ կուվել և լիբերալ բուրժուակրայի գլխավորութեամբ, վորը ստացել և այդ հողը բուրժուակրայի ձեռքից և զրա հետևանքով դարձել է բուրժուա-

դիտարկելու և զննելու: Հարկ չկա ապացուցելու, վոր խորհրդա-
յին գյուղացիութիւնը սովորած լինելով զնահատել քա-
ղաքական բարեկամութիւնը և քաղաքական համագոր-
ծակցութիւնը պրոլետարիատի հետ և վորը իր ազատու-
թյամբ պարտական և այս բարեկամութեան և համագոր-
ծակցութեան, — չի կարող չկազմել մի բացառիկ բարենը-
պատ նյութ անտեսական համագործակցութեան համար
պրոլետարիատի հետ:

Ենզելան ասում եր, թե քաղաքական իշխանութեանը
վաճումը սոցիալիստական կուսակցութեան ձեռքով զար-
ձեղ և մտաւոր ազագայի խնդիր», թե «այդ իշխանու-
թիւնը նվաճելու համար կուսակցութիւնը պետք է նախ
քաղաքացի գյուղ գնա և դառնա ուժեղ գյուղում» (տես՝
Ենզելի «Գյուղացիական խնդիր»): Նա այդ գրել և
անցյալ դարի 90-ական թվականներին, նկատի ունենա-
լով արևմտյան գյուղացիութիւնը: Կարիք կ'ապացու-
ցելու, վոր ուս կ'ունենի անհրաժեշտը, վորնք այդ տեսակետից
հակառակ գործ են կատարել յերեք հեղափոխութիւն-
ների լնթացքում, կարողացել են արդեն ստեղծել իրենց
համար գյուղում այնպիսի մի ազդեցութիւն և այնպիսի
մի թիկունք, վորպիսին չէին համարձակվի յերազել
անգամ մեր արևմտյան ընկերները: Ինչպէս կարելի չե-
ժիտել, վոր այս հանգամանքը չի կարող չլինի թեպէս
արմատապես Ռուսաստանի բանվոր դասակարգի և գյու-
ղացիութեան անտեսական գործակցութեան կարգա-
վորման խնդիրը:

Սկեպտիկները պնդում են, թե մանր գյուղացիու-
թիւնն այն գործոնն է, վորը չի կարելի հաշտեցնել սո-
ցիալիստական շինարարութեան հետ: Բայց լսեցեք, թե
ինչ և ասում ենզելը Արևմուտքի մանր գյուղացիութեան
մասին.

«Մենք կարող կերպով կանգնած ենք մանր գյու-
ղացիութեան կողմը: մենք ամեն հնարավոր միջոցները
գործ ենք գնելու, վոր նա ապրի տանելի կերպով, վոր

հեշտացնենք նրա համար ընկերութիւն կազմելու գոր-
ծը, յերբ նա վճռի կատարել այդ: Այն դեպքում, յերբ նա
տակավին հնարավորութիւն չի ունենա այդ վճռելու, մենք
կաշխատենք նրան հնարավորութեան չափ ավելի շատ
ժամանակ տալ մտածելու այդ մասին իր մի պատաս-
հողի վրա: Մենք այդպէս ենք վարվելու վոչ միայն այն
պատճառով, վոր անկախ աշխատող մանր գյուղացուն
մեր կ'ունենանք հնարավոր ենք համարում, այլ և զբոյ-
ված անմիջական կուսակցական շահերից: Ինչքան շատ
լինի այն գյուղացիները թիվը, վորոնց մենք թույլ չենք
տա հասնելու պրոլետարների վիճակին և մեր կողմը կը
քաշենք տակավին գյուղացու վիճակում՝ այնքան արագ և
հեշտ կարող է վերջանալ հասարակական վերակազմու-
թիւնը: Այդպիսի վերակազմութեան համար անսպառ կը
լինեն սպասել այն ժամանակին, յերբ կապիտալիստական
արտադրութիւնը ամենուրեք կ'զարգանա մինչ իր ծայ-
րանեղ հետեանքները, յերբ թե վերջին մանր արհեստ-
վորը և թե վերջին մանր գյուղացին կ'ըզանան խոշոր
կապիտալիստական արտադրութեան գոնը: Այն նյութա-
կան գոհարեութիւնները, վոր այդ ուղղութեամբ ստիպ-
ված կըլինենք կատարել հասարակական միջոցներից հոգուս
գյուղացիութեան, կապիտալիստական եկամտիկայի տես-
կետից կարող են դէն զգված փոզեր համարվել, մինչդեռ
դա կապիտալի հրաշալի գործադրութիւնը կըլինի, վո-
րովհետև այդ գոհարեութիւնները կարող է պատահել
խնայեն տասն անգամ ավելի դուրս հասարակական ամ-
բողջական վերակազմութեան համար ծախքեր կատարելու:
Այս տեսակետից մենք կարող ենք հետևապես շափա-
զանց առատաձեռն լինել գյուղացիների նկատմամբ» (տես՝
նույնը):

Այսպէս եր ասում ենզելը, նկատի ունենալով արե-
մտյան գյուղացիութիւնը: Բայց միթե պարզ չէ, վոր
Ենզելի ասածները վոչ մի տեղ չի կարելի իրագործել
այնքան հեշտ և կատարելապէս, ինչպէս այդ կարելի չե

անել պրոլետարիատի դիկտատուրայի հայրենիքում: Մի-
թե պարզ չէ, վոր միայն Սորհրդային Ռուսաստանում
կարելի չէ իրազործել կյանքի մեջ հենց այժմ և յետ ու
ամբողջովին թե ասնկախ աշխատող մանր գյուղացուն
մեր կողմն անցնելը», թե դրա համար անհրաժեշտ «նյու-
թական զոհաբերությունները» և թե պետք չեղած «ու-
սատաձևնությունը գյուղացիների նկատմամբ», վոր
այսպիսի և սոցա նման միջոցները հույուս գյուղացիու-
թյան արդեն իսկ գործադրվում են Ռուսաստանում: Ինչ-
պես կարելի չէ միտել, վոր այս հանգամանքն իր հեր-
թին պետք է հեշտացնի և մղի սուաջ խորհրդային յերկ-
րի անսուտական շինարարության գործը:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ. — Ձի կարելի շփոթել Ռուսաստանի գյու-
ղատնտեսությունը Արևմուտքի գյուղատնտեսության հետ:
Այնտեղ գյուղատնտեսության զարգացումը բնթանում է
կապիտալիզմի սուփրական ճանապարհով, գյուղացիու-
թյան խորունկ շերտավորման պայմաններում, ունենա-
լով մի բեզեուսում խոշոր կալվածներ և մասնավոր-կա-
պիտալիստական լատիֆունդյաներ, իսկ մյուսում պատ-
պերիզմ, աղքատություն և վարձու սարկություն: Այս
նկատի ունենալով բաժանումը և քայքայումը այնտեղ
միանգամայն բնական է: Այդպես չէ Ռուսաստանում:
Մեզ մոտ գյուղատնտեսության զարգացումը չի կարող
գնալ նման ճանապարհով, թեկուզ հենց այն պատճառով,
վոր Սորհրդային իշխանության գոյությունը և արտա-
դրության հիմնական գործիքների և միջոցների ազգայնա-
ցումը թույլ չեն տալիս այդպիսի զարգացում: Ռուսաս-
տանում գյուղատնտեսության զարգացումը պետք է բն-
թանա այլ ճանապարհով, միլիոնավոր մանր և միջակ
գյուղացիության կոոպերացիան ճանապարհով, գյուղում
մաստայական կոոպերացիայի զարգացման ճանապարհով,
վորին պաշտպանում է կառավարությունը արտոնյալ
վարկավորման կարգով: Լենինը կոոպերացիայի մասին
ուսնեցած իր հոգվածներում ձիշտ կերպով ցույց է տալիս,

վոր մեզ մոտ գյուղատնտեսության զարգացումը պետք է
բնթանա նոր ճանապարհով, գյուղացիության մեծամասնու-
թյունը սոցիալիստական շինարարությանը կոոպերացիայի
միջոցով հաղորդակից դարձնելու ճանապարհով, գյուղա-
տնտեսության մեջ հավաքականության (կոլեկտիվիզմի)
սկզբունքներն աստիճանաբար արմատացնելու ճանապար-
հով, նախ սպառման, ապա գյուղատնտեսական մթերքնե-
րի արտադրության սուպարեզում:

Չափազանց հետաքրքրական և այս տեսակետից
գյուղատնտեսական կոոպերացիայի աշխատանքների հետ
կապված մի քանի յերևութները գյուղում: Հայտնի չէ,
վոր Գյուղմիության մեջ բազմացել են Գյուղա-
տնտեսական ճյուղերին պատկանող նոր խոշոր կապ-
մակերպություններն, ինչպես որինակ՝ կաավատի, կարտո-
ֆելի, յուզի և այլն կազմակերպությունները, վորանք մեծ
ապագա ունեն: Իրանցից որինակ՝ կաավատագործական
կենտրոնը բնագրկում է գյուղացի կաավատագործների
արտադրական բնկերությունների մի ամբողջ ցանց: Այդ
կենտրոնը գյուղացիներին սերմ և արտադրության գոր-
ծիքներ է մատակարարում, հետո նույն այդ գյուղացի-
ներից գնում է կաավատի ամբողջ արդյունքը, մեծ շա-
փերով սպառում է նրան շուկայում, ապահովում է
գյուղացիների մասնակցությունը շահած գումարին և
այսպիսով գյուղացիական տնտեսությունը կապում է
Գյուղմիության միջոցով պետական արդյունաբերության
հետ: Ինչպես անվանել արտադրության կազմակերպու-
թյան այսպիսի ձևը: Սա ըստ իս խոշոր պետական սո-
ցիալիստական արտադրության տնային յեղանակն և
գյուղատնտեսության բնագավառում: Յես պետական-
սոցիալիստական արտադրության տնային յեղանակ եմ
սուում, նմանեցնելով նրան կապիտալիզմի տնային յեղա-
նակին, որինակ՝ տեքստիլ արտադրության բնագավառում,
ուր տնայնագործները ստանալով կապիտալիստից հում
նյութ և գործիքներ ու հանձնելով նրան ամբողջ ար-

գյուները՝ փաստորեն հանդիսանում եյին տանն աշխատող կիսավարձու բանվորներու Սա մեկն է այն բազմաթիւ որինակներից, վորոնց ճանապարհով պետք է ընթանա մեզ մոտ գյուղատնտեսութեան զարգացումը: Յես այստեղ չեմ խոսում գյուղատնտեսական այլ ճյուղերին պատկանող նույն տեսակի ուրիշ որինակների մասին:

Ավելորդ է ասել, վոր գյուղացիութեան հսկայական մեծամասնութիւնը հաճույքով կրգնա զարգացման այս ուղիով, վանելով մի կողմ մասնավոր կապիտալիստական լատիֆունդիաների և վարձու ստրկութեան ուղին, ուղին ազրատութեան և քայքայման:

Անա ինչ է ասում Լենինը մեր գյուղատնտեսութեան զարգացման ուղիների մասին:

«Պետութեան իշխանութիւնը արտադրութեան բոլոր խոշոր միջոցների վրա, պետութեան իշխանութիւնը պրոլետարիատի ձեռքում, այս պրոլետարիատի միութեանը բազմաթիւն մանր և մանրագույն գյուղացիութեան հետ, վերջինիս վերաբերյալ պրոլետարիատին պեկավարութեան վերապահելը և այլն, — մի՞թե սա այն ամենը չէ, ինչ պետք է կոոպերացիայից, հենց միայն կոոպերացիայից, վորին մենք առաջ վերաբերվում եյինք վորպես շարժիւթիւն և վորին վորոշ կողմերից այդպես վերաբերվելու իրավունք ունինք և այժմ, նեպի (նոր անտեսական քաղաքականութեան) ժամանակ, մի՞թե սա այն բովանդակ անհրաժեշտը չէ լիակատար սոցիալիստական հասարակութեան կառուցելու համար: Սա տակաւին սոցիալիստական հասարակութեան կառուցել չէ, բայց սա այդ կառուցման համար բոլոր անհրաժեշտն ու զոհացուցիչն է» (տես՝ «Կոոպերացիայի մասին»):

Իստակով այնուհետև կոոպերացիային ֆինանսական և այլ պաշտպանութիւնն ցույց տալու անհրաժեշտութեան մասին, վորպես «նոր սկզբունք ազգաբնակչութեան» և նոր «հասարակական կազմի» «կազմակերպութեան», պրո-

լետարիատի դիկտատուրայի ժամանակ՝ Լենինը շարունակում է.

«Յուրաքանչյուր հասարակական կազմ ստեղծվում է միայն վորոշ պատկարզի ֆինանսական պաշտպանութեամբ: Ավելորդ է հիշեցնել այն հարյուրավոր և հարյուրավոր միլիոն ուրբլիների մասին, վոր նստեց «ազատ» կոպիտալի ծնունդը: Այժմ մենք պետք է գիտակցենք և գործ դարձնենք այն, վոր ներկայումս միակ հասարակական կազմը, վորին մենք պետք է պաշտպանենք սովորականից ավելի, կոոպերատիվ կազմն է: Բայց պետք է պաշտպանել նրան բառիս իսկական իմաստով, այսինքն պաշտպանութիւնն ասելով բավական չէ հասկանալ վորեւիցե կոոպերատիվային շրջանառութեան պաշտպանութիւնն, այլ պաշտպանութիւնն այնպիսի կոոպերատիվային շրջանառութեան, վորին իրապես մասնակցում են ազգաբնակչութեան իսկական մասսաները» (տես՝ նույնը):

Ինչ են ասում այս բոլոր հանգամանքները:

Այն՝ վոր սկեպտիկները իրավացի չեն:

Այն՝ վոր իրավացի չէ Լենինի գծը, վորը գյուղացիութեան աշխատավոր մասսաները համարում է պրոլետարիատի ռեզերվը:

Այն՝ վոր իշխանութեան գլուխ կանգնած պրոլետարիատը կարող է և պարտավոր է ոգտագործել այդ ռեզերվը արդյունաբերութիւնը գյուղատնտեսութեան հետ շաղկապելու, սոցիալիստական շինարարութիւնը ուժեղացնելու և պրոլետարիատի դիկտատուրայի տակ քաշելու համար այն անհրաժեշտ հիմքը, առանց վորի անհնար է անցումը զեպի սոցիալիստական եկանոմիկա:

աղատագրության խնդիրները շոշափելուց, — սոքա յեն
 այն ամենը, վորոնցով կարող եյին պարծենալ ॥ Ինտեր-
 նացիոնալի գործիչները: Այժմ այս յերկդիմությունն ու
 կեղծավորությունը ազգային խնդրում պեսք ե համարել
 վերացած: Լենինիցմը մերկացրեց այս աղաղակող ան-
 պատշաճությունները, խորտակեց այն պատը, վոր բաժա-
 նում եր իրարից իմպերիալիզմի ստրուկներ դարձած սև-
 վամորթներին և սպիտակամորթներին, յեվրոպացիներին
 և ասիացիներին, «քաղաքակիրթ» և «հետամնաց» ժողո-
 վուրդներին ու այսպիսով շաղկապեց ազգային խնդիրը
 գաղութների խնդրի հետ: Նույն միջոցով ազգային խն-
 դիրը մասնավոր և ներքին պետական խնդիր լինելուց
 դարձրեց ընդհանուր և միջազգային խնդիր, հպա-
 տակ յերկրների և գաղութների հալածական ժողովուրդ-
 ներին իմպերիալիզմի լծից ազատողը: Կամաշխարհա-
 յին խնդիր:

Առաջներում ազգերի ինքնորոշման սկզբունքը բա-
 յառարկում եր սովորաբար սխալ, սեղմվելով հաճախ մինչև
 ազգերի ինքնավարության իրավունքի շրջանակները: ॥ Ին-
 տերնացիոնալի լիզերներից վոմանք մինչև իսկ այն տեղը
 հասան, վոր ինքնորոշման իրավունքը շինեցին կուլտու-
 րական ինքնավարության իրավունք, մի իրավունք, վոր
 ճնշված ազգերին թույլ եր տալիս ունենալու միայն ի-
 րենց կուլտուրական հիմնարկությունները, թողնելով ամ-
 րողջ քաղաքական իշխանությունը իշխող ազգի ձեռքին:
 Այս հանգամանքը այն տեղը հասցրեց, վոր ինքնորոշման
 իրավունքը աննքսիաների դեմ պայքարի գործիք ծառայե-
 լուց սպառնում եր դառնալ այդ կցումներն արգարացնող
 գործիք: Այժմ այս խառնաշփոթությունը պեսք ե վերա-
 ցած համարել: Լենինիցմն ընդարձակեց ինքնորոշման հաս-
 կացողությունը, բացասելով այն վորպես հպատակ յեր-
 կրների և գաղութների ճնշված ժողովուրդների լիակա-
 տար անջատման իրավունք, վորպես ազգերի անկախ պե-
 տական գոյության իրավունք: Նույն այդ միջոցով դուրս

XVI. ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐ.

Այս նյութից յես կըվերցնեմ յերկու գլխավոր խն-
 դիր՝ ա) հարցադրություն, բ) ճնշված ժողովուրդների
 աղատագրական շարժումը և պրոլետարական հեղափոխու-
 թյունը:

1. ՀԱՐՅԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ. — Վերջին յերկու տասնամ-
 յակներում ազգային խնդիրը մի շարք չափազանց լուրջ
 փոփոխություններ կրեց: ॥ Ինտերնացիոնալի ժամանա-
 կաշրջանի ազգային խնդիրը և լենինիցմի ժամանակաշր-
 ջանի ազգային խնդիրը ամենևին միևնույն բաները չեն:
 Նոքա խորպես տարբերվում են իրարից վոչ միայն ի-
 րենց ծավալով, այլ և իրենց ներքին ընդլայնով:

Առաջներում ազգային խնդիրը պարփակվում եր սո-
 վորաբար գլխավորապես «կուլտուրական» ազգություննե-
 րին վերաբերող խնդիրներին նեղ շրջանակով: Իրլանդացի-
 ները, հունգարացիները, լեհերը, ֆինները, սերբերը և
 միքանի այլ յեվրոպական ազգերը կալմում եյին այն ան-
 իրավահավասար ժողովուրդները, վորոնց վիճակով հետա-
 ջըրջըրվում եյին ॥ Ինտերնացիոնալի հերոսները: Տասնյակ
 և հարյուրավոր միլիոն ասիական և աֆրիկական ժողո-
 վուրդներ, վորոնք յենթարկվում եյին ամենապոստիկ և
 գաժան ազգային ճնշումների, սովորաբար դուրս եյին
 մտում տեսողության դաշտից: Սպիտակամորթներին և
 սևամորթներին, «քաղաքակիրթ» և «հետամնաց» ժողո-
 վուրդներին չեյին համարձակվում միևնույն մակարդակի
 վրա դասել: Յերկու-յերեք անբովանդակ և շանդալից բա-
 նաձևեր, վորոնք խնամքով խուսափում եյին գաղութները

մղվեցին աննեքսիաներն արգարացնելու հնարավորութիւնները, վոր ստեղծվում էին ինքնորոշման իրավունքը վորպես ինքնավարութեան իրավունք բացատրելու հետեանքով: Իսկ ինքնորոշման սկզբունքն ինքը՝ մասսաներին խաբելու գործիք ծառայելուց, վորպիսին նա անկատակած յեղել է սոցիալ-շովինիստների ձեռքին իմպերիալիստական պատերազմի ժամանակ, — այսպիսով դարձավ ամեն տեսակի և բոլոր իմպերիալիստական ներտունքների և շովինիստական խարդախանքների մերկացման գործիքը, մասսաներն ինտերնացիոնալիզմի վոգով լուսավորելու գործիքը:

Առաջներում կեղեքվող ազգերի խնդիրը դիտում էին սովորաբար վորպես մի զուտ իրավական խնդիր: [1 Ինտերնացիոնալի կուսակցութիւնները բավականանում էին հանդիսավորապես «ազգերի իրավահավասարութիւն» ազդարարելով և «ազգերի հավասարութեան» մասին անհաշիվ գեկլարացիաներ անելով: Նոքա սքոլում էին այն փաստը, վոր «ազգերի հավասարութիւնը» իմպերիալիզմի գոյութեան ժամանակ — յերբ ազգերի մի խմբակը (փոքրամասնութիւն) ապրում է ազգերի մյուս խմբակի շահագործման գնով — մի ծաղր է ուղղված կեղեքվող ժողովուրդներին: Այժմ բուրժուա-իրավական այս տեսակետը ազգային խնդրում արդեն մերկացված է: Լենինիզմը ազգային խնդիրը մեծազոր գեկլարացիաների բարձունքներից իջեցրեց յերկրի վրա: Նա հայտարարեց, վոր «ազգերի հավասարութեան» գեկլարացիաները յեթե պրոլետարական կուսակցութիւնները կողմից չեն ամրագնդվում կեղեքելի ազգերի ազատագրական կռիւ անկեղծ պաշտպանութեամբ՝ հանդիսանում են պարապ և շինծու գեկլարացիաներ: Նույն այդ միջոցով կեղեքվող ազգերի խնդիրը դարձավ այդ ազգերի պաշտպանութեան և ոգնութեան, իրական և մշտական ոգնութեան խնդիր իմպերիալիզմի դեմ նրանց մղած կռիւում՝ հանուն ազգերի ճշմարիտ հավասարութեան, հարուն նրանց անկախ պետական գոյութեան:

Առաջներում ազգային խնդիրը դիտվում էր ունիտար-միաստորեն, վորպես առանձին, անկախ խնդիր, վոր կապ չունի կապիտալի գերիշխանութեան, իմպերիալիզմի վոչընչացման և պրոլետարական հեղափոխութեան ընդհանուր խնդրի հետ: Լուելյայն յենթադրվում էր, թե պրոլետարիատի հաղթանակը Յեվրոպայում հնարավոր է առանց անմիջականորեն գաշնակցելու գաղութների ազատագրական շարժման հետ, թե ազգային-գաղութային խնդիրը կարելի չէ վճռել լուելյայն, «ինքնահոսաբար» պրոլետարական հեղափոխութեան մեծ ճանապարհից հեռու, առանց իմպերիալիզմի դեմ կռիւի: Այժմ այս հակահեղափոխական տեսակետը պետք է համարել մերկացված: Լենինիզմը ապացուցեց, իսկ իմպերիալիստական պատերազմը և հեղափոխութիւնը Ռուսաստանում հաստատեցին, վոր ազգային խնդիրը կարող է լուծվել միայն պրոլետարական հեղափոխութեան հողի վրա և նրա հետ կապված, վոր Արևմուտքի հեղափոխութեան հաղթանակի ուղին անցնում է գաղութների և հպատակ յերկրների ազատագրական շարժումների հետ կապված հեղափոխական միութեան վրայով՝ ընդդեմ իմպերիալիզմի: Ազգային խնդիրը պրոլետարական հեղափոխութեան ընդհանուր խնդրի մի մասն է, պրոլետարական դիկտատուրայի խնդրի մի մասն է, շարքը այսպես է դրված. սպառնում են արդեն

ճնշված յերկրների հեղափոխական ազատագրական շարժումների ծոցում ծածկված հեղափոխական հնարավորութիւնները — թե՛ չե, և յեթե սպառնում չեն՝ կա՛ հույս, հիմք ոգտագործելու այդ հնարավորութիւնները պրոլետարական հեղափոխութեան համար, իմպերիալիստական բուրժուազիային սեղծելով ծառայող հպատակ և գաղութային յերկրները դարձնելու հեղափոխական պրոլետարիատի սեղծելով, նրա գաշնակիցը:

Լենինիզմը այս հարցին զրական պատասխան է տալիս. այսինքն ընդունում է ճնշված յերկրների ազգային ազատագրական շարժման ծոցում հեղափոխական

ունակութիւնները գոյութիւնը և ընդհանուր թշնամու՜ իմպերիալիզմի խորտակման նպատակի համար նոյա ոգտագործելու հնարավորութիւնը: Իմպերիալիզմի զարգացման մեխանիկան, իմպերիալիստական պատերազմը և Ռուստատանի հեղափոխութիւնը ամբողջովին հաստատում են լենինիզմի յեզրակացութիւններն այս մասին:

Այստեղից անհրաժեշտութիւն է առաջանում պաշտպանելու կորուկ և ակտիվ կերպով ճնշված և հպատակ ժողովուրդների ազգային-ազատագրական կռիվը պրոլետարիատի կողմից:

Սա չի նշանակում, ի հարկէ, թէ պրոլետարիատը պետք է պաշտպանի ամեն տեսակի ազգային շարժումը ամենուր և ամեն ժամանակ, բոլոր առանձին կոնկրետ գեպքերում: Որքան այստեղ այնպիսի ազգային շարժումների պաշտպանութեան մասին է, վորոնք կարող են թուլացնել և խորտակել իմպերիալիզմը և վոչ թէ ամբացնել և պահպանել նրան: Պատահում են գեպքեր, յերբ առանձին ճնշված յերկրների ազգային շարժումները բախվում են պրոլետարական շարժման զարգացման շահերի հետ: Ինքն ըստ ինքնան հասկանալի յէ, վոր նման գեպքերում պաշտպանութեան մասին խոսք լինել չի կարող: Ազգային իրավունքների խնդիրը մի կզգիացած և ինքնամոփ խնդիր չէ, այլ կազմում է պրոլետարական հեղափոխութեան ընդհանուր խնդրի մի մասը, յենթարկված է ամբողջին և պահանջում է գննել իրեն այդ ամբողջի շահերի տեսակետից: Մարքսն անցած դարի 40-ական թվականներին պաշտպանում էր լենինի և հունգարացիների ազգային շարժումները ընդգեմ չեխերի և հարավային սլավոնների ազգային շարժման: Ինչո՞ւ: Վորովհետէ չեխերը և հարավային սլավոնները այն ժամանակ համարվում էին «հետադեմ ժողովուրդներ», համարվում էին «ուստական ֆորպոստը», միանեծանութեան ֆորպոստը Յեվրոպայում, մինչդեռ լենինը և հունգարացիները «հեղափոխական ժողովուրդներ» էին, կսվում էին միահեծանութեան դեմ: Վորովհետէ պաշտ-

պանել չեխերի և հարավային սլավոնների ազգային շարժումները, այն ժամանակ կընշանակեր անուղղակի կերպով պաշտպանել Յեվրոպայի հեղափոխական շարժման ամենավտանդավոր թշնամուն — ցարիզմին:

«Դեմոկրատիայի առանձին պահանջները, — ասում է Լենինը, — զրանց թվում նաև ինքնորոշումը, արտոյուտ չէ, այլ մի ժամանկէն է ընդհանուր-զեմոկրատական (նեքկայումս ընդհանուր-սոցիալիստական) համաշխարհային շարժման: Կարող է պատահել, վոր առանձին կոնկրետ գեպքերում մասնիկը հակասի ընդհանուրին, այդ գեպքում պետք է ժխտել նրան» (տես՝ Լենինի աշխատ. XIX հատ., «Դիսկուսիայի արդյունքները»):

Այսպէս է առանձին ազգային շարժումների և այդ շարժումների հնարավոր բեակցիոն բնույթի խնդիրը, յէթէ, ի հարկէ, նրանց գնահատելու լինենք վոչ թէ ձևական տեսակետից, վոչ թէ վերացական իրավունքների տեսակետից, այլ կոնկրետ կերպով, հեղափոխական շարժումների շահերի տեսակետից:

Նույնը պետք է ասել ազգային շարժումների հեղափոխական բնույթի մասին ընդհանուր առմամբ: Ազգային շարժումների խոշոր մեծամասնութեան անյերկբայելի հեղափոխականութիւնը նույնքան հարաբերական է և առանձնահատուկ, վորչափ հարաբերական և առանձնահատուկ է մի քանի առանձին ազգային շարժումների հընարավոր ռեակցիոնութիւնը: Իմպերիալիստական բոնութեան պարագաներում ազգային շարժման հեղափոխական բնույթը ամենևին յենթադրել չի տալիս, թէ շարժման մեջ գոյութիւն ունեն ամպայմանորեն պրոլետարական տարրեր, շարժման հեղափոխական կամ հանրապետական ծրագիր և կամ թէ շարժման զեմոկրատական սկզբունքներ: Աֆղանիստանի Նմիրի պայքարը իր յերկրի անկախութեան համար որեկտիվ վերցրած հեղափոխական պայքար է, առանց նկատի ունենալու Նմիրի և նրա նիզակակիցների միապետական հայացքները,

վորովհետև նա թուլացնում է, քայքայում իմպերիալիզմը, կրճուժում նրա արժանատիքը, մինչդեռ պայքարը այնպիսի «կատաղի» դեմոկրատների և «սոցիալիստների», «հեղափոխականների» և հանրապետականների, ինչպիսիք են, որինակ՝ կերենսկին և Ծերեթելին, Ռենոդելը՝ և Շեյդեմանը, Չերնովը և Դանը, Հենդերսոնը և կլայնը, իմպերիալիստական պատերազմի ժամանակ հետադիմական, սեպտիստ պայքար էր, վորովհետև նա շղարշեց, ամրապնդեց իմպերիալիզմը և նպաստեց նրա հաղթանակին: Յեզիպական վաճառականների և բուրժուական մտավորականների պայքարը Յեզիպոսի անկախութան համար նույն պատճառներով հանդիսանում է որեկտիվ վերցրած հեղափոխական պայքար, չնայելով յեզիպոսական ազգային շարժման ղեկավարների բուրժուական ծագման և բուրժուական կոչման, չնայելով, վոր նոքա հակառակ են սոցիալիզմին, մինչդեռ անգլիական բանվորական կառավարութան պայքարը Յեզիպոսը կախյալ վիճակի մեջ պահելու համար, նույն պատճառներով հանդիսանում է հետադիմական, սեպտիստ պայքար, չընայելով այդ կառավարութան անդամների պրոլետարական ծագման և պրոլետարական կոչման, չնայելով, վոր նոքա սոցիալիզմի «կողմն են»: Յես դեռ ևս չեմ խոսում ուրիշ, ավելի խոշոր գաղութային և հպատակ յերկրների ազգային շարժման մասին, ինչպես Հնդկաստանը կամ Չինաստանը, վորոնց ամեն մի քայլը դեպի ազատագրութուն, յեթե անգամ նա խախտում է ձեռնարկ դեմոկրատիայի պահանջները, շրջմուրճի մի հարված է իմպերիալիզմի գազաթին, այսինքն մի քայլ անկասկած հեղափոխական:

Անինը ճիշտ է ասում, թե ճնշված յերկրների ազգային շարժումը պետք է արժեքավորել վոչ թե ձեռնարկ դեմոկրատիայի տեսակետից, այլ իմպերիալիզմի դեմ մղվող պայքարի ընդհանուր հաշվեկշռի մեջ նրա մտցրած փաստական արդյունքների տեսակետից, այսինքն՝ «վոչ թե

առանձնացած կերպով, այլ համաշխարհային մաշտաբով» (տես՝ նույնը):

2. ՃՆՇՎՈԾ ԺՈՂՈՎՈՒՐԳՆԵՐԻ ԱԶՍԱՏԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՅԵՎ ՊՐՈԼԵՏԱՐԱԿԱՆ ՀԵՂԱՓՈՒՅՈՒԹՅՈՒՆԸ.
— Ազգային խնդիրը լուծելիս լեհինիզմը յերևում է հետեվյալ գրութուններից.

ա) աշխարհը բաժանված է յերկու բանակի, մի կողմը քաղաքակիրթ ազգերն են, վորոնք իշխում են Ֆինանսական կապիտալի վրա և շահագործում յերկրագնդի բունակչութան անազն մեծամասնութունը, մյուս կողմը՝ գաղութների և հպատակ յերկրների ճնշվող և շահագործվող ժողովուրդների բանակն է, վոր կազմում է այդ մեծամասնութունը.

բ) Ֆինանսական կապիտալի ձեռքով շահագործվող և ճնշվող գաղութները և հպատակ յերկրները կազմում են իմպերիալիզմի մեծագույն սեպտիստ և նրա ուժերի ամենալուրջ աղբյուրը.

գ) հպատակ և գաղութային յերկրների ճնշված ժողովուրդների հեղափոխական կռիվը իմպերիալիզմի դեմ միակ ճանապարհն է նրանց համար ազատագրվելու բունութունից և շահագործումից.

դ) ամենամշանավոր գաղութային և հպատակ յերկրները արդեն մտել են ազգային-ազատագրական շարժման ճանապարհը, վորպիսի հանգամանքը չի կարող չծնել համաշխարհային կապիտալիզմի տագնապ.

յե) պրոլետարական շարժման շահերը գանազան յերկրներում և ազգային-ազատագրական շարժման շահերը գաղութներում պահանջում են միացնել հեղափոխական շարժման այս յերկու տեսակները մի ընդհանուր ճակատի մեջ՝ ընդհանուր թշնամու՝ իմպերիալիզմի դեմ.

զ) բանվոր գասակարգի հաղթանակը գանազան յերկրներում և ճնշված ժողովուրդների ազատագրութունը իմպերիալիզմի լծից անկարելի յե առանց մի ընդհանուր հեղափոխական ճակատ ստեղծելու և ամրապնդելու.

ե) ընդհանուր հեղափոխական ճակատ ստեղծել անկարելի չե առանց ճնշող ազդերի պրոլետարիատի կողմից անմիջական և կտրուկ պաշտպանութուն ցույց տրվելու ճնշված ժողովուրդների ազատագրական շարժմանը՝ ընդդեմ «հայրենական» իմպերիալիզմի, վորովհետև «չի կարող ազատ լինել այն ժողովուրդը, վորը ճնշում և ուրիշ ժողովուրդների» (Մարքս)։

ը) այս պաշտպանությունը նշանակում է՝ պահել, սատարել, կիրարկել կյանքում հետևյալ լոզունգը—ազգերը պետք է ունենան անշատման և ինքնուրույն պետական գոյություն իրավունք։

թ) առանց կիրարկելու այս լոզունգը, անկարելի չե գլուխ բերել ազգերի միություն և համագործակցություն այն ընդհանուր համաշխարհային տնտեսութան շուրջը, վորը կազմում է սոցիալիզմի հաղթութան նյութական հիմքը։

ժ) այս միությունը կարող է լինել միայն կամովին. նա ստեղծվում է ժողովուրդների փոխադարձ վստահության և յեզրայրական փոխհարաբերությունների հիմունքներով։

Այստեղ մենք տեսնում ենք ազգային խնդրում յերկու կողմ, յերկու տենդենցիա։ Մի տենդենցիան, վոր ծագել է իմպերիալիստական ճնշման և գաղութային շահագործության հետևանքով, իմպերիալիստական կապանքներից քաղաքական ազատություն ձեռք բերելու տենդենցիան է, անկախ ազգային պետություն կազմելու համար. մյուս տենդենցիան՝ ազգերի տնտեսական մերձեցման տենդենցիան է, վոր ծագել է համաշխարհային շուկայի և համաշխարհային տնտեսության առաջացման հետևանքով։

«Ջարգացող կապիտալիզմը, —ասում է Լենինը, — ընդունում է ազգային խնդրում յերկու պատմական տենդենցիա։ Առաջին՝ կենդանություն են ստանում ազգային կյանքը և ազգային շարժումները, սկսվում է պայքար ամեն տեսակի ազգային ճնշման դեմ, ստեղծվում են

ազգային պետություններ։ Յերկրորդ՝ զարգանում է և մշտական դաճում ամեն տեսակի հարաբերությունները ազգերի միջև, վորնչանում են ազգային անջրպետները, ստեղծվում է կապիտալի և ընդհանրապես տնտեսական կյանքի, քաղաքականության, դիտություն միջազգային միություն։ Յերկու տենդենցիաները միասին կազմում են կապիտալիզմի համաշխարհային սրենքը։ Առաջինը գերակշռում է նրա զարգացման նախապայքին, յերկրորդը բնորոշում է հասունացած և սոցիալիստական հասարակության զարգացման ուղին մտած կապիտալիզմը» (տես՝ «Ֆրանսագատական դիտողություններ», Լենինի աշխատ. XIX հատոր)։

Իմպերիալիզմի համար այս յերկու տենդենցիաները անհաշտ ներհակություններ են, վորովհետև իմպերիալիզմը չի կարող սպրել առանց շահագործման և գաղութների «միացյալ ամբողջության» շրջանակներում բռնություն պահելու, վորովհետև իմպերիալիզմը կարող է մտնեցնել ազգերը միայն աննեքսիաների և գաղութային նվաճումների միջոցով, առանց վորի նա, ընդհանրապես ասած, անյերեվակայելի չէ։

Կոմունիզմի համար, ընդհակառակը, այս տենդենցիաները միևնույն գործի՝ ճնշված ազգերը իմպերիալիզմի լծից ազատագրելու գործի յերկու կողմերն են հանդիսանում, վորովհետև կոմունիզմը գիտե, վոր ժողովուրդների միությունը մի միասնական համաշխարհային տնտեսություն մեջ փոխադարձ վստահության և կամովին համաձայնություն հիմունքներով, ժողովուրդները կամովին միությունը—կարող է գլուխ գալ գաղութների անշատուժով «միացյալ» իմպերիալիստական «ամբողջությունից» և այդ գաղութներից անկախ պետություններ կազմելու միջոցով։

Այստեղից անհրաժեշտություն է առաջ գալիս մղելու համար, անընդհատ և վճռական պայքար տիրապետող (Անգլիա, Ֆրանսիա, Ամերիկա, Իտալիա, Յապոնիա և այլն)

ազգերին պատկանող «սոցիալիստների» տիրակալական շովինիզմի դեմ, վորոնք չեն կամենում պայքարել իրենց իմպերիալիստական կառավարութիւնների դեմ և չեն կամենում պաշտպանել «նրանց» զաղութների ճնշված ժողովուրդների ազատագրական կռիվը պետական անկախութեան համար:

Առանց նմանորինակ պայքարի անկարելի յե դատարակել տիրապետող ազգերի բանվոր դասակարգին ճշմարիտ ինտերնացիոնալիզմի, հպատակ յերկրներ և գաղութների աշխատավոր մասսաների մերձեցման և պրոլետարական հեղափոխութեան իրական նախապատրաստութեան վոգով: Հեղափոխութիւնը Ռուսաստանում չեր հաղթանակի, Կոլչակը և Դենիկինը չեյին ջախջախվի, յեթե ռուսական պրոլետարիատը համակրանք և պաշտպանութիւն չգտներ նախկին ռուսական կայսրութեան ճնշված ժողովուրդների կողմից: Բայց վորպեսզի կարողանար գրավել այս ժողովուրդների համակրանքն ու պաշտպանութիւնը նա պարտադրված եր նախ և առաջ ջարդել ռուսական իմպերիալիզմի շղթաները և ազատել այս ժողովուրդներին ազգային ճնշումներից: Առանց սրան անկարելի յեր ամրապնդել Խորհրդային իշխանութիւնը, հաստատել իսկական ինտերնացիոնալիզմ և ստեղծել ազգերի համագործակցութեան այն հոյակապ կազմակերպութիւնը, վորը Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեանների Միութիւնն է կոչվում և վորը հանդիսանում է կենդանի նախատիպը ժողովուրդների ապագա միութեան՝ համաշխարհային մի միացյալ տնտեսութեան մեջ:

Այստեղից անհրաժեշտութիւնն է առաջ գալիս պայքարելու ճնշված ժողովուրդներին պատկանող սոցիալիստների ազգային մեկուսացման, սահմանափակութեան, կրդղիացման դեմ, վորոնք չեն կամենում իրենց ազգային նեղ կեղևից դուրս գալ և չեն հասկանում, վոր իրենց յերկրի ազատագրական շարժումը կապված է տիրապե-

տող յերկրների պրոլետարական շարժման հետ:

Առանց այսպիսի պայքարի անկարելի յե պաշտպանել ճնշված ազգերի պրոլետարիատի ինքնուրույն քաղաքականութիւնը և նրա դասակարգային համերաշխութիւնը տիրապետող յերկրների պրոլետարիատի հետ, ընդհանուր թշնամուն (իմպերիալիզմը) տապալելու համար: Առանց այսպիսի պայքարի ինտերնացիոնալիզմը անկարելի կը դառնար:

Այս է հեղափոխական ինտերնացիոնալիզմի վոգով դատարակելու ճանապարհը յե տիրապետող և յե կեղեքվող ազգերի աշխատավորական մասսաներին:

Ահա ինչ է ասում Լենինը բանվորներին ինտերնացիոնալիզմի վոգով դատարակելու համար կոմունիզմի այս յերկկողմ աշխատանքի մասին:

«Կարո՞ղ ե այս դաստիարակութիւնը լինել պարզօրեն միատեսակ – յե մեծ և կեղեքող և յե մանր ու կեղեքվող ազգերի մեջ, յե աննեքսիա կատարողների և յե աննեքսիայի յինթարկվողների մեջ:

«Հարկավ վոչ: Բոլոր ազգերի լիակատար իրավահավասարութեան, սերտ մերձեցման և հետագա ձուլման մեկ նպատակին տանող ճանապարհը այստեղ ակնհայտնի կերպով անցնում է զանազան կոնկրետ ուղղութիւններով, – ճիշտ այնպես, ինչպես յեղթի եջի վրա կենտրոնական տեղը նշանակված կեաին տանող յերկու զծերից մեկը սկիզբն առնելով եջի ձախ կողմի ծայրից, իսկ մյուսը հակադիր ծայրից: Յեթե կեղեքող, աննեքսիա կատարող մեծ ազգի սոցիալիստը, քարոզելով ընդհանուր առմամբ ազգերի ձուլման գաղափարը, մոռացութեան կտա յեկուզ մի րոպե, վոր «նրա» Նիկոլա 11-ը, «նրա» Վիլհելմ 11-ը, Գեվորգ Թագավորը, Պուանկարեն և այլն նույնպես մանր ազգերի հետ «ձուլվելու» կողմնակից են (աննեքսիաների միջոցով) – Նիկոլա յերկրորդը Գալիցիան «ձուլելու» կողմնակից է, Վիլհելմը՝ Բելգիան և այլն, ապա այսպիսի սոցիալիստը կը դառնա տեսութեան մեջ ծիծաղելի մի

զուկարինյոր և իմպերիալիզմի գործակիցը պրակտիկայի շրջանում:

«Կեղեքող յերկրների բանվորներին միջազգայնորեն դաստիարակելու գործի ծանրության կենտրոնը կեղեքվող յերկրների համար անշատման ազատութունը քարոզելու և այդ ազատութունը նրանց կողմից պաշտպանելու մեջ է կայանում: Առանց սրան չրկա ինտերնացիոնալիզմ: Կեղեքող ազգի ամեն մի սոցիալիստին, վորը այդպիսի պրոպագանդա չի մղի՝ մենք իրավունք ունենք և պարտավոր ենք վերաբերվելու վորպես իմպերիալիստի և անպիտանի: Սա մի անպայման պահանջ է, թեկուզ և անշատուժը 1000—ից 1 դեպքում միայն հնարավոր և «իրագործելի» յեղած լինի մինչև սոցիալիզմը:

«Ընդհակառակը, փոքր ազգի սոցիալիստը պետք է իր ազիտացիայի ծանրության կենտրոնը դարձնի մեր ընդհանուր ֆորմուլայի յերկրորդ աստիճանը՝ ազգերի «կամոփն միությունը»: Նա կարող է առանց իր ինտերնացիոնալիստական պարտականութունները խանդարելու, լինել նաև սեփական ազգի քաղաքական անկախության կամ նրան հարևան X, V, Z և այլն պետության կազմի մեջ մտցնելու պաշտպանը: Սակայն բոլոր դեպքերում ևս նա պարտավոր է պայքարել նեղազգային սահմանափակության, մեկուսացման, առանձնացման դեմ, հաշվի առնել ընդհանուրն ու հանրայինը և մասնավոր շահերը ստորագասել ընդհանուրի շահերին:

«Այն ժարգիկ, փորոնք լրջորեն չեն խորասուզվում խնդրի քննության մեջ, «հակասություն» են համարում, վոր կեղեքող ազգերին պատկանող սոցիալիստները պաշտպանեն «անշատման ազատությունը», իսկ կեղեքվող ազգերի սոցիալիստները՝ «միանալու ազատությունը»: Բայց փոքր ինչ խորհելով կը տեսնենք, վոր այլ ճանապարհ չկալի ինտերնացիոնալիզմը և ազգերի ձուլումը, այլ ճանապարհ տվյալ դրությունից զեպի այդ նպատակը — չկա և չի կարող լինել» (տես՝ «Իրակուս. արդյունքները», Լենինի աշխ. XIX հատոր):

VII. ՄՏՐԱՏԵԳԻԱ ՅԵՎ ՏԱԿՏԻԿԱ.

Այս նյութից յես կըվերցնեմ վեց խնդիր՝ ա) ստրատեգիան և տակտիկան, վորպես պրոլետարիատի դասակարգային կռիվը զեկավարող գիտություն, բ) հեղափոխության փուլերը և ստրատեգիա, գ) շարժման մակընթացությունն ու տեղատվությունը և տակտիկա, դ) ստրատեգիական զեկավարություն, յե) տակտիկական զեկավարություն, զ) ռեֆորմիզմ և հեղափոխություն:

1. ՄՏՐԱՏԵԳԻԱՆ ՅԵՎ ՏԱԿՏԻԿԱՆ, ՎՈՐՊԵՍ ՊՐՈԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ԴԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԿՈՒՎՃ ԴԵԿԱՎԱՐՈՂ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ. — Ը Ա ինտերնացիոնալի տիրապետության շրջանը զերազանցապես պրոլետարական բանակները կազմակերպման և վարժեցման մի շրջան էր քիչ-շատ խաղաղ դարպացման պայմաններում: Սա այն շրջանն էր, յերը դասակարգային կռիվը զերազանցի յեղանակը համարվում էր պարլամենտարիզմը: Դասակարգային մեծ բախումների խնդիրները, ինչպես և պրոլետարիատին հեղափոխական կռիվների համար նախապատրաստելու և պրոլետարիատի դիկտատուրայի նվաճման միջոցները խնդիրները այն ժամանակ, ինչպես կարծվում էր, հերթական չէին: Գործը սահմանափակվում էր նրանով, վոր աշխատում էին ոգտագործել որինսական զարգացման բոլոր ու զինները՝ կազմակերպելու և վարժեցնելու համար պրոլետարական բանակները, աշխատում էին ոգտագործել պարլամենտարիզմը համեմատ պայմանների, ուր պրոլետարիատը մնում էր և պարտավոր էր մնալու, ինչպես կարծվում էր, ուղղորդիչայի վիճակում: Ավելորդ է ապացուցել, վոր այդպիսի մի շրջանում

Handwritten signature or mark at the bottom of the page.

և պրոլետարիատի խնդիրների նման հասկացողութեամբ, չէր կարող գոյութիւն ունենալ վոչ ամբողջական ստրատեգիա և վոչ էլ մշակված տակախաւ: Կային հաա ու կտոր, դատ-զատ մտքեր տակախայի և ստրատեգիայի մասին, բայց տակախիա և ստրատեգիա գոյութիւն չունէին:

II Ինտերնացիոնալի մահացու մեղքը կայանում է վոչ թէ նրանում, վոր նա իր ժամանակին կիրարկում էր պայքարի պարլամենտական յեղանակներն սպտագործելու տակախան, այլ նրանում, վոր նա գերազնահատեց այդ յեղանակների նշանակութեանը, նրանց ընդունելով համարյա միակը: Իսկ յերբ հասավ արձակ հեղափոխական կռիւները շրջանը և պայքարի արտապարլամենտական յեղանակների խնդիրը գրավեց առաջին տեղը՝ I Ինտերնացիոնալին հարող կուսակցութեանները յերես շուռ արվին նոր պահանջներից, չընդունեցին նոցա:

Միայն հաջորդ շրջանում, պրոլետարիատի արձակ կռիւների և պրոլետարական հեղափոխութեան շրջանում, յերբ բուրժուազիայի տապալման խնդիրը դարձավ անմիջական գործունեութեան խնդիր, յերբ պրոլետարիատի սեղերվի (ստրատեգիա) խնդիրը դարձավ ամենահրատապ խնդիրներից մեկը, յերբ պայքարի և կազմակերպութեան բոլոր յեղանակները՝ թէ պարլամենտականը և թէ արտապարլամենտականը (տակախիա) իրենց ամբողջ մերկութեամբ հրապարակ յեկան, միայն այդպիսի մի շրջանում կարող էր մշակվել պրոլետարիատի պայքարի ամբողջական ստրատեգիա և կարող էր լինել կաաարելագործված տակախիա: Մարքսի և Ենգելսի հանձարեղ մշտքերը տակախիայի և ստրատեգիայի մասին, վոր ջնջված էին II Ինտերնացիոնալի սպորտյունիստների ձեռքով, Լեւինը գորս քաշեց յույս-աշխարհ հենց այս շրջանում: Բայց նա չսահմանափակվեց միայն վերականգնելով Մարքսի և Ենգելսի առանձին տակախիական գրութեանները: Նա շարունակեց նրանց դարբացնել և լրացրեց նոր

մտքերով և գրութեաններով, ամփոփելով այս ամենը գործունեների և զեկավարող սկզբունքների մեկ սիստեմութեմ, պրոլետարիատի դասակարգային կռիւի զեկավարութեան համար: Լեւինի այնպիսի բրտշուրները, ինչպիսիք են՝ «Ինչ անել», «Յերկու տակախիա», «Իմպերիալիզմ», «Պետութեան և հեղափոխութեան», «Մանկական հիվանդութեանը», վորպես թանկարժեք գանձ, անշուշտ կըմուծվեն մարքսիզմի ընդհանուր գանձարանը, նրա հեղափոխական արսենալը: Լեւինիզմի ստրատեգիան և տակախիան պրոլետարիատի հեղափոխական կռիւը զեկավարող դիտութեանն է:

2. ՀԵՂԱՓՈՒՄՈՒԹՅԱՆ ՓՈՒԼԵՐԸ ՅԵՒ ՍՏՐԱՏԵԳԻԱ.

— Ստրատեգիան հեղափոխութեան ավյալ փուլի շրջանում պրոլետարիատի զլխավոր հարվածի ուղղութեան վորտշումն է, հեղափոխական ույժերի (զլխավոր և յերկրորդական սեղերվների) գասավորութեան համապատասխան սլլանի պատրաստութեանը. պայքարը այդ սլլանը կիրարկելու համար՝ հեղափոխութեան ավյալ փուլի ամբողջ տեղութեան ընթացքում:

Մեր հեղափոխութեանը ապրել և արզեն յերկու փուլ և Հոկտեմբերյան հեղափոխութեանից հետո մտել և յերընորդ փուլի մեջ: Սրան համեմատ փոխվել և ստրատեգիան:

Ա.Ս.ՋԻՆ ՓՈՒԼ. — 1903թ. — 1907թ., փետրվար: Նպատակն է տապալել ցարիզմը, վոչնչացնել լիտվին միջնադարյան մնացորդները: Հեղափոխութեան հիմնական ուժն է պրոլետարիատը: Մոտակա սեղերվը՝ գյուղացիութեանը: Գլխավոր հարվածի ուղղութեանն է՝ մեկուսացնել լիբերալ-միապետական բուրժուազիային, վորը կամենում է իր ձեռքը հավաքել գյուղացիութեան և հեղափոխութեանը լիկվիդացիայի յենթարկել ցարիզմի հետ համաձայնութեան զարով: Ուժերի գասավորութեան սլլանն է՝ բանվոր գասակարգի և գյուղացիութեան միութեանը: «Պրոլետարիատը պետք է իր վախճանին հասցնի զեմոկրատա-

կան հեղաշրջումը, միացնելով իր հետ գյուղացիական մասսան, վորպեսզի ուժի միջոցով ջախջախի ինքնակալության դիմադարձությունը և չեղոքացնի բուրժուազիայի անկախությունը» (տես՝ «Յերկու տակտիկա»):

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՓՈՒԼ. — Մարտ, 1917 թ. — հոկտեմբեր, 1917 թ.: Նպատակն է տապալել իմպերիալիզմը Ռուսաստանում և դուրս գալ իմպերիալիստական պատերազմից: Հեղափոխության հիմնական ուժն է պրոլետարիատը: Մոտակա ռեզերվը գյուղացիությունը: Հարևան յերկրներին պրոլետարիատը, վորպես հավանական ռեզերվ: Չզձգվող պատերազմը և իմպերիալիզմի տագնապը վորպես նպատակաւոր վաշրկյան: Գլխավոր հարվածի ուղղությունն է՝ մեկուսացնել մանր բուրժուական դեմոկրատիային (մենշևիկներին և եսերներին), վորը ձգտում է իր ձեռքը հավաքել գյուղացիության աշխատավորական մասսաները և վերջ տալ հեղափոխության իմպերիալիզմի հետ համաձայնության գալով: Ուժերի դասավորության պլանն է՝ պրոլետարիատի միությունը աղքատ գյուղացիության հետ: «Պրոլետարիատը պետք է կատարի սոցիալիստական հեղաշրջում, միացնելով իր հետ գյուղի կիսապրոլետարական տարրերը, վորպեսզի ուժի միջոցով ջախջախի բուրժուազիայի դիմադարձությունը և չեղոքացնի գյուղացիության և մանր բուրժուազիայի անկախությունը» (տես՝ նույնը):

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՓՈՒԼ. — Այս փուլը սկսվում է հոկտեմբերյան հեղափոխությունից հետո: Նպատակն է ամրապնդել մի յերկրում պրոլետարիատի դիկտատուրան, ոգտագործել նրան վորպես հենակետ՝ խորտակելու համար իմպերիալիզմը բոլոր յերկրներում: Հեղափոխությունը դուրս է գալիս մեկ յերկրի սահմաններից, սկսվում է համաշխարհային հեղափոխության դարաշրջանը: Հեղափոխության հիմնական ուժերն են՝ պրոլետարիատի դիկտատուրան մի յերկրում, պրոլետարիատի հեղափոխական շարժումները բոլոր յերկրներում: Գլխավոր ռեզերվն է կիսա-

պրոլետարական և մանր գյուղացիական մասսաները պարզացած յերկրներում և ազատագրական շարժումը գաղութներում ու հպատակ յերկրներում: Գլխավոր հարվածի ուղղությունն է՝ մեկուսացնել մանր բուրժուական դեմոկրատիան, մեկուսացնել [1] Ինտերնացիոնալի կուսակցություններին, վորոնք հանդիսանում են իմպերալիզմի հետ համաձայնություն կնքելու քաղաքականության գլխավոր նեցուկը: Ուժերի դասավորության պլանն է՝ պրոլետարական հեղափոխության միությունը գաղութների և հպատակ յերկրների ազատագրական շարժման հետ:

Ստրատեգիան գործ ունի հեղափոխության հիմնական ուժերի և նրանց ռեզերվի հետ: Նա փոփոխվում է, յերբ հեղափոխության մեկ փուլը հաջորդում է մյուսին, մնալով հիմնականում անփոփոխ սվյալ փուլի ամբողջ ժամանակաշրջանում:

3. ՇԱՐԺՄԱՆ ՄԱԿԸՆԹԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՏԵՂԱՏՐՎՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՏԱԿՏԻԿԱ. — Տակտիկան պրոլետարիատի վարքագծի վորոշումն է՝ շարժման մակընթացության և տեղատվության, հեղափոխության բարձրացման կամ անկման համեմատաբար կարճ ժամանակամիջոցում: Նա պայքարն է այդ վարքագիծը կիրառելու համար՝ կովի և կազմակերպության հին յեղանակները, հին լոզունգները նոր լոզունգների, նոր յեղանակների փոխելու և այդ յեղանակները կապակցելու միջոցով: Յեթե ստրատեգիայի նպատակն է շահել, որինակ՝ ցարիզմի և բուրժուազիայի դեմ մղվող պատերազմը, հասցնել այդ պատերազմը իր վախճանին, ապա տակտիկան իրեն առաջադրում է ավելի համեստ նպատակներ, — նա ձգտում է վաղ թե շահել պատերազմը իր ամբողջությամբ, այլ շահել այս կամ այն ճակատամարտը, այս կամ այն կռիվը, հաջող կերպով իրագործել այս կամ այն կամպանիան, այս կամ այն ցույցը, վորոնք համապատասխանում են հեղափոխության սվյալ զարգացման կամ անկման ժամանակաշրջա-

նի կոնկրետ պայմաններին: Տակտիկան ստրատեգիայի մի մասն է, նրան յենթակա, նրան ոժանդակող մասը:

Տակտիկան փոխվում է մակընթացության և տեղատվության համեմատ: Մինչ հեղափոխության առաջին փուլում (1903—1917, փետրվար) ստրատեգիական պլանը մնաց անփոփոխ, տակտիկան այս ժամանակվա ընթացքում փոխվեց մի քանի անգամ: 1903—1905 թվականներին շրջանում կուսակցության տակտիկան հարձակողական էր, վորովհետև հեղափոխության մակընթացություն տեղի ունեւր, շարժումը դեպի վեր էր սլանում և տակտիկան պետք է բղխեր այս փաստից: Սրան համաձայն կովի յեղանակներն էլ հեղափոխական էլին, համապատասխան հեղափոխության մակընթացության պահանջներին: Տեղական քաղաքական գործադուլներ, քաղաքական ցույցեր, ընդհանուր քաղաքական գործադուլ, Դումայի բոյկոտ, ապստամբություն, հեղափոխական-ուղղմական լողուններ, — սոքա յեն իրար հաջորդող պայքարի յեղանակներն այս շրջանում: Պայքարի յեղանակներին համաձայն փոխվում էլին այն ժամանակ նաև կազմակերպության յեղանակները: Փաբրիկա-գործարանային կոմիտեներ, գյուղական հեղափոխական կոմիտեներ, գործադուլային կոմիտեներ, բանվորական խորհուրդներ, շատ թե քիչ ազատ բանվորական կուսակցություն, — սոքա յեն այդ շրջանի կազմակերպության յեղանակները:

1907—1912 թվականներին շրջանում կուսակցությունը ստիպված էր նահանջի տակտիկային հետևել, վորովհետև այն ժամանակ տեղի ունեւր հեղափոխական շարժման անկում, հեղափոխության տեղատվություն, և ուստի տակտիկան չէր կարող այս փաստը հաշվի չառնել: Սրան համապատասխան կերպով փոխվեցին նաև պայքարի ու կազմակերպության յեղանակները: Դումայի բոյկոտի փոխարեն վորոշվեց մասնակցել Դումային, Դումայից դուրս տեղի ունեցող արձակ հեղափոխական ցույցերի փոխարեն՝ սկսվեց դումայական պայքար և աշխատանք,

ընդհանուր քաղաքական գործադուլներին փոխարեն՝ մասնակի տնտեսական գործադուլներ կամ ուղղակի հանգստություն: Հարկավ, կուսակցությունը այս շրջանում պետք է ծածկրվեր: Մասնայական հեղափոխական կազմակերպություններին փոխարինեցին կուլտուր-լուսավորական, կոոպերատիվ, ապահովագրական և այլ որինական կազմակերպությունները:

Նույնը պետք է ասել հեղափոխության յերկրորդ և յերրորդ փուլերի մասին, վորոնց ընթացքում տակտիկան փոխվեց տասնյակ անգամներ, մինչդեռ ստրատեգիական պլանները մնացին անփոփոխ:

Տակտիկան գործ ունի պրոլետարական պայքարի և կազմակերպության յեղանակներին հետ, նրանց փոփոխություններին, նրանց միացումներին հետ: Հեղափոխության սվյալ փուլի շրջանում տակտիկան կարող է փոխվել մի քանի անգամ, կախված լինելով հեղափոխության մակընթացությունից և տեղատվությունից նրա զարգացումից կամ անկումից:

✕ ՍՏՐԱՏԵԳԻԱԿԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ. — Հեղափոխության ռեզերվները լինում են՝

ՈՒՂՂԱԿԻ՝ ա) գյուղացիությունը և առհասարակ սեփական յերկրի անցողական խավերը, բ) հարևան յերկրի պրոլետարիատը, գ) հեղափոխական շարժումը զազութներում և հպատակ յերկրներում, դ) պրոլետարիատի զիկտատո՞րայի նվաճումները, վաստակածը, վորոնց մի մասից պրոլետարիատը կարող է ժամանակավորապես հրաժարվել (թողնելով իր կողմը ուժերի գերակշռությունը), այն նպատակով, վոր կարողանա կաշառել ուժեղ հակառակորդին ու հնարավորություն ձեռք բերել կարձատև հանգստության, և—

ԱՆՈՒՂՂԱԿԻ՝ ա) սեփական յերկրների վոչ պրոլետարական դասակարգերի մեջ գոյություն ունեցող ներհակություններն ու կոնֆլիկտները, վորոնց կարող է ողտագործել պրոլետարիատը ջլատելու համար հակառակոր-

գի ուժերը և ուժեղացնելու իր ունեցողները, բ) ներհակությունները, կոնֆլիկտները և պատերազմները (որինակ իմպերիալիստական պատերազմը) պրոլետարական պետությունների թշնամի բուրժուական պետությունների միջև. այդ պատերազմները կարող և ոգտագործել պրոլետարիատը իր հարձակման կամ ստիպողական նահանջի դեպքում գորաշարժեր կատարելու համար:

Առաջին կարգի սեղերվների մասին չարժեքները կարելի է խոսել: Նրանց նշանակությունը հասկանալի է ամենքի և յուրաքանչյուրի համար: Ինչ վերաբերում է յերկրորդ կարգի սեղերվներին, վորոնց նշանակությունը պարզ է լինում վոչ ամեն անգամ, պետք է ասեմ, վոր նոքա յերբեմն ունեն առաջնակարգ նշանակություն հեղափոխությունների ընթացքի համար: Չի կարելի ժխտել, որինակ՝ մանր բուրժուական դեմոկրատիայի (եսերներ) և լիբերալ-միտպետական բուրժուազիայի (կապեաներ) միջև տեղի ունեցած կոնֆլիկտի հսկայական նշանակությունը առաջին հեղափոխության ժամանակ և նրանից հետո: Նա անկասկած իր դերն ունեցավ բուրժուազիայի ազդեցությունը գյուղացիների կողմից թոթափելու գործում: Ավելի քիչ հիմք կա ժխտելու իմպերիալիստների հիմնական խրմբակցությունների միջև տեղի ունեցած մահացու պատերազմի հսկայական նշանակությունը Հոկտեմբերյան հեղափոխության շրջանում, յերբ իմպերիալիստները զբաղված լինելով իրար դեմ մղվող պատերազմով՝ հնարավորություն չուներան կենտրոնացնելու իրենց ուժերը թորհրդային մանուկ իշխանություն դեմ: Պրոլետարիատը հենց այս պատճառով հնարավորություն ստացավ ամրապնդելու իր իշխանությունը և նախապատրաստելու Կոլչակի և Դենիկինի շարժը: Պետք է յենթադրել, վոր այժմ, յերբ ներհակություններն իմպերիալիստական խրմբակցությունների միջև ավելի և ավելի յեն խորանում և նոր պատերազմը նրանց մեջ դառնում է անխուսափելի՝ այդ ձևի սեղերվները պրոլետարիատի համար կուներան ևլ ավելի լուրջ նշանակություն:

Ստրատեգիական դեկավարությունն նպատակը կայանում է նրանում, վոր այս բոլոր սեղերվները կանոնավոր կերպով կարողանա ոգտագործել հեղափոխության գլխավոր նպատակին հասնելու համար, նրա գարգացման տվյալ փուլում:

Ինչի մեջ է կայանում սեղերվների կանոնավոր ոգտագործությունը:

Մի քանի անհրաժեշտ պայմաններ կատարելու մեջ, վորոնցից գլխավորները պետք է համարել հետևյալը:

Ա.Ռ.Ա.Ջ.Ն. — Վճռական վայրկյանին հեղափոխության գլխավոր ուժերը կենտրոնացնել հակառակորդի համար ավելի խոցելի կետում, յերբ հեղափոխությունն արդեն հասունացել է, յերբ հարձակումը տեղի յե ունենում ամբողջ թափով, յերբ ապստամբությունը սկսվելու մոտ է և յերբ սեղերվները դեպի առաջապահը քաշելը հաջողություն վճռական պայմանն է հանդիսանում: Ռեզերվների ոգտագործության այդպիսի որինակ կարելի յե համարել կուսակցություն ստրատեգիան 1917 թ. ապրիլ-հոկտեմբեր ամիսների շրջանում: Կասկած չկա, վոր թշնամու ամենախոցելի կետը այս շրջանում պատերազմն էր: Կասկած չկա, վոր հենց այս խնդրի հիման վրա յել, վորպես հիմնական խնդրի, կուսակցությունը պրոլետարական առաջապահի շուրջը լամբեց ազգաբնակչության ամենարնդարձակ մասսաները: Կուսակցության ստրատեգիայի նպատակն էր այս շրջանում հրապարակական ցույցերի և դեմոնստրացիաների միջոցով վարժեցնելով առաջապահին փողոցային ցույցերի, միաժամանակ դեպի նա քաշել թիկունքի խորհուրդների և ճակատի զինվորական կոմիտեների միջոցով սեղերվները: Յեղափոխության ընթացքը ցույց ավելց, վոր սեղերվների ոգտագործությունը ճիշտ է յեղել:

Ահա ինչ է ասում Լենինը հեղափոխության ուժերը ստրատեգիորեն ոգտագործելու այս պայմանի մասին, վերածաշակելով Մարքսի և Ենգելսի հուշակավոր գրությունները ապստամբության վերաբերյալ:

«Ապստամբութեան հետ ամենևին չխաղալ, այլ սկսելով այն, հաստատապես բմբռնել, վոր պետք է գնալ մինչև վերջ: Անհրաժեշտ է հավաքել ուժերի խոշոր գերակշռութեամբ լճակաւն ուղում և վճռական վայրկյանին, այլապես թշնամին, լինելով գերազանցապես պատրաստված և կազմակերպված՝ կարող է վոչնչացնել ապստամբներին: Յերբ արդեն սկսված և ապստամբութեանը պետք է դործել մեծագույն վճռականութեամբ և անպայմանորեն, առանց այլևայլութեան անցնել հարձակման»: «Պաշտպանողական կոիվը զինված ապստամբութեան մահն է»: «Պետք է աշխատել հանկարծակիի բերել թշնամուն, վորտալ մոմենտը, քանի նրա գորքերը ցրված են»: Պետք է աշխատել գեթ ամենափոքրը հաջողութեաններ ձեռք բերել ամեն ոք (կարելի չէ ստել ամեն ժամ, յեթե գործը վերաբերում է միմիայն մի քաղաքի), պահպանելով ինչ գնով էլ ուզում է լինի «բարոյական գերակշռութեանը» (տես՝ «Կողմնակի մարդու խորհուրդները»):

ՅԵՐԿՐՈՐԴ. - Ընտրել վճռական հարվածի, ապստամբութեանը սկսելու մոմենտը, յերբ տագնապը գագաթնակետին է հասել, յերբ առաջապահը պատրաստ է կովելու մինչև վերջ, սեզերվը պատրաստ է պաշտպանելու առաջապահին, իսկ թշնամիների շարքերում արդեն մեծ շափերով շփութութեան է տիրում:

«Վճռական ճակատամարտը», — ստում է Լենինը, — կարելի չէ համարել «լիովին հասունացած», յեթե «մեզ թշնամի բոլոր գասակարգային ուժերի մեջ բավականաչափ շփութութեան է տիրում, նոքա բավականաչափ իրար գլուխ են շարդել և իրենց ուժերից վեր կովում բոլորովին թուլացել են. յեթե բոլոր տատանվող, հեղհեղուկ, անկայուն, միջանկյալ տարրերը, այսինքն մանր բուրժվազիան և մանր բուրժվական գեմոկրատիան, բուրժվազիայից տարրերվելով, բավականաչափ մերկացրել են իրենց ժողովրդի աչքում և իրենց գործնական սնանկու-

թեամբ խայտառակվել. յեթե պրոլետարիատի շարքերում ծայր է առել և ուժգնորեն բարձրանում է բուրժվազիայի գեմ ամենավճռական և արձակ-համարձակ հեղափոխական գործողութեանների մաստայական արամագրութեանը: Ահա այդ ժամանակ հեղափոխութեանը կարելի չէ համարել հասունացած, այդ ժամանակ միմիայն մեր հաղթանակը կարելի չէ համարել ապահովված, յեթե մենք անշեղ կերպով հաշվի չենք առել վերոհիշյալ... պայմանները և ճշտորեն բնարել վայրկյանը» (տես՝ «Մանկական հիվանդ.»):

Այսպիսի ստրատեգիայի որինակ կարելի չէ համարել Հոկտեմբերյան ապստամբութեան կիրառումը:

Այս պայմանի խախտումը վտանգավոր սխալ կարող է առաջ բերել, վոր կոչվում է «տեմպի կորուստ», յերբ կուսակցութեանը հետ է մնում շարժման ընթացքից կամ անցնելով շատ առաջ, ստեղծում է պարտութեան վտանգ: «Տեմպի կորստյան» կամ թե ապստամբութեան մոմենտի սխալ բնորոշութեան մի որինակ պետք է համարել ընկերների մի մասի փորձը՝ սկսել ապստամբութեանը 1917 թ. սոգոստոսին, Դեմոկրատական Խորհրդակցութեան ձերբակալումով, յերբ տակավին նկատելի չէր խորհուրդների մեջ անվճռականութեան, յերբ ճակատը կանգնած էր յերկրնորանքի առաջ; իսկ սեզերվները տակավին առաջապահի մոտ չէին քաշված:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ. - Անհողող կերպով կիրարկել արդեն ընդգրկած ընթացքը, ուշ չդարձնելով նպատակի ճանապարհին ընկած բոլոր տեսակի դժվարութեաններին և բարդութեաններին: Այդպես անել անհրաժեշտ է, վորպեսզի առաջապահը աչքից չվրիպեցնի կովի գլխավոր նպատակը, իսկ մասսաները չմոլորվեն ճանապարհից գեպի այս նպատակը առաջելիս և առաջապահի շուրջը խմբվելու ժամանակ:

Այսպիսի ստրատեգիայի նպատակն է — ժամանակ շահել, կազմալուծել հակառակորդին և ուժեր ամբարել հե-

տագայում հարձակման անցնելու համար:

Այս պայմանի խախտումն առաջ կրբերի մի վտանգավոր սխալ վոր նավաստիներին հայտնի յե «կուրսի կորուստ» անունով: «Կուրսի» այսպիսի «կորստյան» սրինակ պետք է համարել մեր կուսակցութեան այն սխալ վարքագիծը, վոր Դեմոկրատական Խորհրդակցութեանից անմիջապես հետո ընդունեց Նախապարլամենտին մասնակցելու վճիռը: Կուսակցութեանը կարծես մոռացութեան տվեց այդ մոմենտին, վոր Նախապարլամենտը բուրժուազիայի մի փորձն է յերկիրը խորհուրդների ճանապարհից ղեպի բուրժուական պարլամենտարիզմի ճանապարհը շուտ տալու համար, վոր կուսակցութեան մասնակցութեանն այսպիսի հիմնարկութեանը կարող է շփոթել բոլոր խաղաթղթերը և ճանապարհից հանել բանվորներին ու գյուղացիներին, վորոնք հեղափոխական կռիվ են մղում՝ «ամբողջ իշխանութեանը խորհուրդներին» լոզունգի տակ: Այս սխալն ուղղվեց Նախապարլամենտից բողոքիկների հետանալով:

ՉՈՐՐՈՐԳ.— Ռեզերվների գորաշարժեր կատարել կանոնավոր նահանջ տալու համար, յերբ թշնամին ուժեղ է, յերբ նահանջը համարվում է անխուսափելի, յերբ թշնամու հարկազրանքի տակ կռիվն ընդունելը պարզապես վրասակար է, յերբ նահանջը ուժերի տվյալ փոխհարաբերութեանների ժամանակ համարվում է մրակ յելքը առաջապահը հարվածից փրկելու և պահպանելու նրա յետեվը դասավորված ռեզերվները:

«Հեղափոխական կուսակցութեանները, — ասում է Լենինը, — պետք է ուսեն անթերի: Նոքա սովորել են հարձակվել: Այժմ պետք է հասկանալ, վոր այս գիտութեանը անհրաժեշտ է լրացնել կանոնավորագույն նահանջը սովորեցնող գիտութեամբ: Պետք է հասկանալ, — և հեղափոխական դասակարգը իր սեփական գառն փորձով կը սովորի հասկանալ, — թե չի կարելի հաղթել, առանց կանոնավոր նահանջել և կանոնավոր հարձակվել գիտենալու» («Մանկ. հիվանդութ»):

Այսպիսի ստրատեգիայի որինակ կարելի յե համարել Բրեստի խաղաղութեանը, վոր հնարավորութեան տվեց կուսակցութեանը ժամանակ շահել, ուղտագործել իմպերիալիզմի բանակում տեղի ունեցող բախումները, քայքայել հակառակորդի ուժերը, պահել իր ձեռքում գյուղացիութեանը և ուժեր ամբարել Կոլչակի և Գենիկինի վրա հարձակում նախապատրաստելու նպատակով:

«Անշատ խաղաղութեան կնքելով, — ասում էր այն ժամանակ Լենինը, — մենք տվյալ մոմենտին ինչ աստիճան հնարավոր է ազատվում ենք յերկու իմպերիալիստական թշնամի խմբակցութեաններից, ուղտագործում ենք նրանց փոխադարձ թշնամութեանը և պատերազմը, վոր զժվաբացնում է նրանց միութեանը մեր դեմ, ուղտագործում ենք ազատ ձեռքերի վորոշ ժամանակաշրջան՝ շարունակելու և ամբացնելու համար սոցիալիստական հեղափոխութեանը» (տես՝ «Սաղաղութեան թեզիսները»):

«Այժմ հիմարն անգամ տեսնում է, — ասում է Լենինը Բրեստի խաղաղութեանից յերեք տարի հետո, — վոր Բրեստի խաղաղութեանը մի զիջում էր, վորը ուժեղացրեց մեզ և բաժան բաժան արեց միջազգային իմպերիալիզմի ուժերը» (տես՝ «Նոր ժամանակներ»):

Սոքա յեն այն գլխավոր պայմանները, վորոնք ապահովում են ստրատեգիական ղեկավարութեան ճշտութեանը:

5. ՏԱԿՏԻԿԱԿԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ.— Տակտիկական ղեկավարութեանը ստրատեգիական ղեկավարութեան մի մասն է, վոր յենթարկված է վերջինիս նպատակներին ու պահանջներին: Տակտիկական ղեկավարութեան նպատակն է հմուտ լինել պրոլետարիատի կռիվ և կազմակերպութեան բոլոր յեղանակներին և այնպես կանոնավոր կերպով ուղտագործել նրանց, վոր ուժերի տվյալ փոխհարաբերութեանների ժամանակ կարելի լինի ձեռք բերել մաքսիմում արդյունքներ, վոր անհրաժեշտ է ստրատեգիական հաջողութեան նախապատրաստելու համար:

Ինչի մեջ է կայանում պրոլետարիատի կռվի և կազմակերպութեան յեղանակների կանոնավոր ոգտագործութիւնը:

Մի քանի անհրաժեշտ պայմաններ կատարելու մեջ, վորոնցից գլխավորներն են՝

ԱՌՄՁԻՆ. — Առաջ պէտք է քաշել կռվի և կազմակերպութեան այն յեղանակները, վորոնք ամենից շատ համապատասխանելով շարժման տվյալ մակընթացութեան և տեղատրվութեան պայմաններին՝ ընդունակ են ապահովել և դյուրացնել մասսաներին հեղափոխական դիրքերի վրա քաշելու, միլիոնավոր մասսաներին հեղափոխական ճակատ բերելու և նրանց այդ ճակատի վրա դասավորելու գործը:

Սուքս այն մասին չէ, վոր առաջապահը գիտակցի հին կարգերը պահպանելու անկարելիութիւնը և նրանց խորակելու անխուսափելիութիւնը: Սուքս այն մասին է, վոր մասսաները, միլիոնավոր մասսաները իրենք հասկանան այս անխուսափելիութիւնը և պատրաստակամութիւն ցուցանան պաշտպանելու առաջապահին: Բայց մասսաները այդ կարող են հասկանալ սոսկ սեփական փորձի միջոցով: Միլիոնավոր մասսաներին հնարավորութիւն տալ սեփական փորձով համոզվելու, վոր անխուսափելի յէ հին իշխանութեան տապալումը, առաջ քաշել կռվի այնպիսի յեղանակներ և կազմակերպութեան այնպիսի ձևեր, վորոնք մասսաների համար կը դյուրացնեն փորձով հասկանալու հեղափոխական լողունքների ճշտութիւնը: Սրա մեջ է խնդիրը:

Առաջապահը կը բաժանվեր բանվոր դասակարգից, իսկ բանվոր դասակարգը կը կորցնէ իր կապը մասսաների հետ, յեթէ կուսակցութիւնն իր ժամանակին չվճռեր մասնակցութիւն ունենալ Դումային, յեթէ նա չվճռեր կենտրոնացնել ուժերը դումայի աշխատանքների վրա և ծավալել պայքարը այս աշխատանքի շրջանակում այն նպատակով, վոր դյուրացնի մասսաների համար սեփական փորձով տեսնելու Դումայի անպետքութիւնը, կազեմների խոստում-

ների ստութիւնը, ցարիզմի հետ համաձայնութեան գալու անկարելիութիւնը և գյուղացիութեան ու բանվոր դասակարգի միութեան անխուսափելիութիւնը:

Առանց այն փորձի, վոր ձեռք բերեց մասսան դումայական շրջանում, կազեմների մերկացումն ու պրոլետարիատի գերիշխանութիւնն անկարելի կը դառնար:

Հետևողման տակտիկայի վտանգավորութիւնը նրանում էր, վոր նա սպառնում էր բաժանել առաջապահը իր միլիոնավոր ռեզերվից:

Կուսակցութիւնը կը կարվեր բանվոր դասակարգից, իսկ վերջինս կը զրկվեր գյուղացիների և զինվորների ընդարձակ մասսաների վրա ունեցած իր ազդեցութիւնից, յեթէ պրոլետարիատը գնար ձախ կոմունիստների հետքերով, վորոնք ապստամբութեան կոչ էյին անում 1917 թ. ապրիլին, յերբ մենշեիկները և եսերները տակավին չէյին մերկացրել իրենց վորպես պատերազմի և իմպերիալիզմի կողմնակիցներ, յերբ մասսաները տակավին չէյին հասկացել սեփական փորձով խաղաղութեան, հողի և ազատութեան մասին մենշեիկների և եսերների արտասանած ճառերի ամբողջ ստութիւնը: Առանց այն փորձի, վոր ձեռք բերեց մասսան կերենշչինայի շրջանում՝ մենշեիկներն ու եսերները չէյին մեկուսանա և պրոլետարիատի դիկտատուրան անկարելի կը դառնար: Ուստի մանր բուրժուական կուսակցութիւնների սխալները «համբերատարութեամբ պարզելու» տակտիկան և խորհուրդների ներքին բացարձակ պայքարի տակտիկան միակ ճիշտ տակտիկան էր:

Ձախ կոմունիստների տակտիկայի վտանգավորութիւնը նրա մեջ էր, վոր նա սպառնում էր դարձնել պրոլետարական հեղափոխութեան առաջնորդ կուսակցութիւնը դատարկ և անհիմն գավազիքների մի խմբակ:

«Միմիայն առաջապահով, — ասում է Լենինը, — հաղթել չի կարելի Վճռական կռվի մեջ նետել միմիայն առաջապահին, յերբ տակավին ամբողջ դասակարգը, ընդարձակ մասսաները դիրքեր չեն գրավել կամ ուղղակի կերպով

պաշտպանելու առաջապահին կամ գեթ բարեկամական չեզոքութիւն պահելու համար նրա հանդեպ... կրօններ վոչ միայն անմտութիւն, այլ և հանցանք: Իսկ վորպեսզի իրապես ամբողջ դասակարգը, կապիտալի ձեռքով ճնշվող աշխատավորութեան ընդարձակ մասսաներն այգպիսի դիրքերի համենն՝ դրա համար միմիայն պրոպագանդան և ազիտացիան բավական չեն: Դրա համար պետք է այդ մասսաների սեփական քաղաքական փորձը: Այս է մեծ հեղափոխութիւնների հիմնական որոնքը, վոր հաստատված է այժմ գարմանալի պարզութեամբ վոչ միայն Ռուսաստանի, այլ և Գերմանիայի փորձով: Վոչ միայն Ռուսաստանի հետամնաց, հաճախ անգրագետ մասսաներին այլ և Գերմանիայի մեծապես քաղաքակրթված, գլխովին գրագետ մասսաներին պետք յեզով սեփական կաշվի վրա փորձելու: II Ինտերնացիոնալի ասպետների կառավարութեան ամբողջ ապիկարութիւնը, անհաստատակամութիւնը, անճարութիւնը, նրանց լաքեյութիւնը բութովադիայի առաջ, նրանց ստորութիւնը, ծայրահեղ հետադիմականների (Կարնիլովը Ռուսաստանում, Կապպ և ընկ. Գերմանիայում) դիկտատուրայի ամբողջ անխուսափելիութիւնը, վորպես միակ յերկնտրանքը պրոլետարիատի դիկտատուրայի վերաբերյալ, վորպեսզի մասսաներին վրձուականապես շուռ տա դեպի կոմունիզմ» («Մանկ. հիվ.»):

ՅՆՐԿՐՈՐԴ.— Գտնել յուրաքանչյուր տվյալ մոմենտին զործողութիւնների շղթայի մեջ այն հատուկ ոգակը, վորից բննելով կարելի յե պահել ամբողջ շղթան և նախապարատել պայմաններ սարտեգիական հաջողութիւն ձեռք բերելու համար:

Այսինքն՝ պետք է գատել կուսակցութեան առաջ կանգնած մի շարք խնդիրներից հենց այն հերթական խնդիրը, վորի լուծումը հանդիսանում է կենտրոնական նպատակը և վորի իրագործումը ապահովում է մնացյալ հերթական խնդիրների հաջողակի լուծումը:

Այս դրութեան նշանակութիւնը կարելի յեր ցույցա-

դրել յերկու որինակներով, վորոնցից մեկը կարող ենք վերցնել հեռավոր անցյալից (կուսակցութեան գոյացման շրջանից) իսկ մյուսը՝ մեզ ավելի մոտ ներկայից (նեպի շրջանից):

Կուսակցութեան գոյացման շրջանում, յերբ խմբակների և կազմակերպութիւնների անհամար բազմութիւնը տակաւին իրար հետ կապված չեյին, յերբ տնայնագործութիւնը և խմբակների բաժանվածութիւնը կրճուծ եյին կուսակցութիւնը վերից վար, յերբ գաղափարական շփոթը կազմուծ էր կուսակցութեան ներքին կյանքի բնորոշ գիծը, — այս շրջանում կուսակցութեան առաջ կանգնած ողակների և խնդիրների շղթայի մեջ հիմնական ոգակը և խնդիրը համառուսական անլեզալ թերթի հիմնելը համարվեց: Ինչո՞ւ: Վորովհետև այն ժամանակվա պայմաններում միմիայն համառուսական անլեզալ թերթի միջոցով կարելի յեր ստեղծել կուսակցութեան հասունացած կորիզ, ընդունակ միացնելու անհամար խմբակները և կազմակերպութիւնները, նախապարատելու գաղափարական և տակտիկական միասնականութեան պայմաններ և այգպիսով հիմք դնելու իսկական կուսակցութեան:

Պատերազմից տնտեսական շինարարութեան անցնելու շրջանում, յերբ արդյունաբերութիւնը մեռել էր քայքայման ճիրաններում, իսկ գյուղատնտեսութիւնը տառապում էր քաղաքային ապրանքների պակասութիւնից, յերբ պետական արդյունաբերութեան և գյուղացիական տնտեսութեան շողկապը դարձել էր հիմնական պայմանը սոցիալիստական շինարարութեան հաջողութեան, — այս շրջանում գլխավոր ոգակը գործողութիւնների շղթայի մեջ, գլխավոր խնդիրը այլ խնդիրների շարքում համարվեց առևտրի պարզացումը: Ինչո՞ւ: Վորովհետև նեպի (նոր տնտեսական քաղաքականութեան) պայմաններում արդյունաբերութիւնը գյուղացիական տնտեսութեան հետ կարելի յե շողկապել միմիայն առևտրի միջոցով, այլ կերպ հնարավոր չէ, քանի վոր արտադրութիւնը նեպի պայմաններ

բում առանց սպառման մահ է նշանակում արդյունաբերութեան համար, վորովհետև արդյունաբերութեանը կարելի չէ ընդարձակել, ընդարձակելով սպառման գործը առևտրի զարգացման միջոցով, վորովհետև ամբողջով առևտրի բնագավառում, առևտուրը ձեռքի մեջ հավաքելով, միմիայն այս ողակը ձեռք ձգելով կարելի չէ շողկապել արդյունաբերութեանը գյուղացիական շուկայի հետ և հաջող կերպով լուծել այլ հերթական խնդիրները, ստեղծելու համար սոցիալիստական եկանոմիկայի հիմքերի կառուցման պայմանները:

«Բավական չէ լինել հեղափոխական և սոցիալիզմի կամ ընդհանրապես կոմունիզմի կողմնակից, — ասում է Լենինը, — պետք է կարողանալ յուրաքանչյուր մոմենտում գտնել շղթայի այն հատուկ ողակը, վորից պետք է բոլոր ուժով բռնել, պահելու համար ամբողջ շղթան և նախապատրաստել հաստատուն կերպով փոխանցումը գեպի հաջորդ ողակը»... «Տվյալ մոմենտում այդպիսի ողակ է հանդիսանում պետութեան կողմից կարգավորված ներքին առևտրի կենդանացումը: Առևտուրն է պատմական անցքերի շղթայի այն ողակը, վորից պետք է բոլոր ուժերով բռնել մեր սոցիալիստական շինարարութեան անցողական շրջանում...» (Տես՝ «Վոսկու նշանակութեանը»):

Սուրբ այն այն գլխավոր պայմանները, վորոնք ապահովում են տակախակա կենդանացումը իրենց կանոնավորութեանը:

6. ՌԵՅՈՐՄԻՉԻ ՅԵՎ ՀԵՂԱՓՈՒՍԱԿԱՆ ՍՈՒՑՈՒՆ. — Ինչով է դանազանվում հեղափոխական տակախական ռեֆորմիստական տակախակից:

Վոմանք կարծում են, թե լենինիզմը ռեֆորմների գեմ է, գեմ է բնագնանրապես փոխադարձ գիշումների և համաձայնութեանների: Իսկ միանգամայն սխալ է: Բոլշևիկները վոչ պակաս, քան մեկ ուրիշը գիտեն, վոր վորոշ շափով «ամեն գործ բարիք է», վոր վորոշ պայմաններում ռեֆորմներն ընդհանրապես և փոխադարձ գիշում-

ներն ու համաձայնութեանները մասնավորապես անհրաժեշտ են և ոգտակար:

«Մղել պատերազմ, — ասում է Լենինը, — միջազգային բուրժուազիան տապալելու համար, պատերազմ հարյուր անգամ ավելի զգվարին, յերկարատև, բարդ, քան պետութեանների միջև տեղի ունեցող ամենահամար բուրժուազիական պատերազմներից, և այդ ժամանակ նախապես հրաժարվել ձեռնառու շեղումներից, թշնամիների մեջ գոյութեան ունեցող (թեկուզ ժամանակավոր) շահերի ներհակութեաններն ոգտագործելուց, դաշնակիցների հետ հնարավոր (թեկուզ ժամանակավոր, անհատատ, յերբուրան, պայմանական) համաձայնութեան կայացնելուց և փոխադարձ գիշումներ անելուց, — միթե սա անվերջ ծիծաղելի մի բան չէ: Միթե սա նման չէ այն բանին, վոր որինակ՝ մինչև որս տակավին չհետադատված վորեք սարի վերելքի ժամանակ մենք նախապես հրաժարվեցինք յերբեմն պտույտներով գնալուց, յերբեմն վերադանալուց, մի անգամ ընտրած ուղղութեանից չհրաժարվեցինք և չբփորձեցինք նոր ուղղութեաններ» (Տես՝ «Մանկ. հիվանդ.»):

Բանն, անշուշտ, ռեֆորմների կամ փոխադարձ գիշումների և համաձայնութեանների մեջ չէ, այլ այդ ռեֆորմներն ու համաձայնութեանները մարդկանց ձեռքով գործադրելու մեջ:

Ռեֆորմիստի համար ռեֆորմն ամեն ինչ է, իսկ հեղափոխական աշխատանքը — վոչ լավ, վոչ վատ, ենպես, — խոսքի համար, աչքի թող փչելու համար: Այդ պատճառով ռեֆորմը ռեֆորմիստական տակախակա կիրարկման ժամանակ բուրժուական իշխանութեան գոյութեան պայմաններում, անխուսափելի կերպով դանազան է այդ իշխանութեան ամբապնդման և հեղափոխութեան կազմալուծման գործիք:

Իսկ հեղափոխականի համար, ընդհակառակը, գլխավորը հեղափոխական աշխատանքն է և վոչ թե ռեֆորմը,

Նրա համար սեփորմը հեղափոխութեան կողմնակի արդասիքն է: Այդ պատճառով սեփորմը հեղափոխական տակաբեկայի կիրարկման ժամանակ բուրժուական իշխանութեան գոյութեան պայմաններում, բնականորեն դառնում է այդ իշխանութեան քայքայման և հեղափոխութեան ամբողջուման գործիք, դառնում է հենակետը հեղափոխական շարժման հետագա զարգացման:

Հեղափոխականը ընդունում է սեփորմը նրա համար, վորպեսզի սգտագործի նրան վորպես շագախ՝ լեզալ և անլեզալ աշխատանքը կապակցելու, վորպես ծածկոց՝ անլեզալ աշխատանքը ուժեղացնելու համար, մի աշխատանք, վոր նպատակ ունի հեղափոխականորեն նախապատրաստելու մասսաներին և ապալելու բուրժուագիւնը:

Սրա մեջ է սեփորմների և համաձայնութեանների հեղափոխական սգտագործման ելութեանը իմպերիալիզմի պայմաններում:

Իսկ սեփորմիտը, ընդհակառակը, ընդունում է սեփորմները ամեն տեսակի անլեզալ աշխատանքից խուսափելու, մասսաների հեղափոխական նախապատրաստութեան գործը պայթեցնելու և «շնորհված» սեփորմի հովանավորութեան տակ հանգչելու համար:

Սրա մեջ է սեփորմիտական տակտիկայի ելութեանը:

Այսպիսին է սեփորմների և համաձայնութեանների խնդիրը իմպերիալիզմի պայմաններում:

Խնդրի բնավորութեանը, սակայն, մի քիչ փոխվում է իմպերիալիզմը խորակելուց հետո, պրոլետարիատի դիկտատուրայի ժամանակ: Վորոշ պայմաններում և հանգամանքներում պրոլետարական իշխանութեանը կարող է հարկադրված լինել ժամանակավորապես դուրս գալ գոյութեան ունեցող կարգերի հեղափոխական վերաշինութեան ճանապարհից և մտնել նրանց աստիճանական վերակազմութեան ճանապարհը, «սեփորմիտական ճանապարհը», ինչպես ասում է ընկ. Լենինը իր «Վոսկու նշանակութեանը» նշանավոր հոդվածում, վորոքապատույտ շար-

ժումների ճանապարհը, ճանապարհը սեփորմների և վոր պրոլետարական դասակարգերին արվող դիշումների, վոր նպատակ ունի քայքայել այդ դասակարգերը, հանգստութեան և իր ուժերը ժողովելու հնարավորութեան ընձեռնել հեղափոխութեան և ստեղծել նոր պայմաններ հարձակման անցնելու համար: Ձի կարելի ժխտել, վոր այս ճանապարհը վորոշ չափով սեփորմիտական ճանապարհ է: Անհրաժեշտ է միայն հիշել, վոր մենք այստեղ մի արմատական տարբերութեան ունենք, այն՝ վոր սեփորմը ներկա դեպքում բղխում է պրոլետարական իշխանութեանից, վոր նա ամբողջում է այդ իշխանութեանը, ստիս և նրան անհրաժեշտ հանգստի հնարավորութեան, վոր նա կոչված է քայքայելու վոր թե հեղափոխութեանը, այլ վոր պրոլետարական դասակարգերը:

Սեփորմը այսպիսի պայմաններում դառնում է իր հակադրութեանը:

Նման քաղաքականութեան գործադրութեանը պրոլետարական իշխանութեան ձեռքով դառնում է հնարավոր միմիայն այն պատճառով, վոր հեղափոխութեան թափը նախընթաց շրջանում բավականաչափ մեծ էր և նա այդ պիտով ընձեռնեց նահանջի բավականաչափ ընդարձակ մի ասպարեզ, հարձակման տակտիկական ժամանակավոր նահանջի, վորոքապատույտ շարժումների տակտիկայի փոխելով:

Այսպիսով, յեթե առաջ, բուրժուական իշխանութեան որոք, սեփորմները հեղափոխութեան կողմնակի արգասիքներն էին, այժմ արդեն, պրոլետարիատի դիկտատուրայի որով, սեփորմների ազդուրը պրոլետարիատի հեղափոխական նվաճումներն են, նրա ձեռքում կուտակված սեղերվը բաղկացած այս նվաճումներից:

Սեփորմների և հեղափոխութեան հարաբերութեանը ճիշտ և շիտակ վորոշել է միմիայն մարքսիզմը: Մարքսը կարող էր այդ հարաբերութեանը տեսնել միայն մի կողմից, այն է՝ այնպիսի պայմաններում, վորոնց հաջորդում է պրոլետարիատի քիչ թե շատ հաստատուն ու յերկարա-

տե հաղթանակը գոնե մի յերկրում: Նման պայմաններում ուղիղ հարաբերության հիմքը հետևյալն է. ուեֆորմները հանդիսանում են պրոլետարիատի հեղափոխական դասակարգային պայքարի կողմնակի արգասիքը ... Յերբ պրոլետարիատը հաղթանակում է գոնե մի յերկրում՝ հեղափոխության և ուեֆորմների հարաբերության մեջ ինչ-վոր նոր բան է առաջ գալիս: Սկզբունքորեն խնդիրը նույնն է մնում, բայց ձևը փոխվում է, մի բան, վոր Մարքսը անձամբ նախատեսել չեր կարող, բայց վորը ըմբռնել կարելի չէ միմիայն կանգնելով ժարքսիզմի փիլիսոփայության և քաղաքականության հողի վրա...

Հաղթանակից հետո ուեֆորմները (մնալով միջազգային մաշտարով նույն «կողմնակի արգասիքը») հանդիսանում են զրանից դատ հանգստի անհրաժեշտ և իրավացի պայման այն դեպքում, յերբ ուժերի ծայր աստիճան լարումից հետո այլևս ուժ չի մնում այս կամ այն անցումը հեղափոխական ճանապարհով կատարելու համար: Հաղթանակը տալիս է ուժերի այնպիսի մի պաշար», վորը հնարավորություն է տալիս անգամ ստիպողական նահանջի դեպքում պաշտպանվել, պաշտպանվել թե նյութապես և թե բարոյապես...» (տես՝ «Վոսկու նշանակությունը»):

VIII. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ.

Նախահեղափոխական և քիչ-շատ խաղաղ զարգացման շրջանում, յերբ I) Ինտերնացիոնալի կուսակցությունները բանվորական շարժման մեջ իշխող ուժ էին ներկայացնում, իսկ պայքարի պարլամենտական յեղանակները համարվում էին հիմնական յեղանակներ, — այդ պայմաններում կուսակցությունը չուներ և չեր կարող ունենալ այն լուրջ և վճռողական նշանակությունը, վորպիսին նա ձեռք բերեց հետագայում, արձակ հեղափոխական կոիմների պայմաններում: Պաշտպանելով II Ինտերնացիոնալը հորձակումներից, կառուցվին ասում է, թե՛ I) Ինտերնացիոնալի կուսակցությունները հանդիսանում են խաղաղության և վոչ թե պատերազմի գործիք, թե՛ նոքա հենց այս պատճառով ել ի վիճակի չեղան պատերազմի ժամանակ, պրոլետարիատի հեղափոխական բնավորումների շրջանում ձեռնարկելու վորեք լուրջ քայլ: Դա միանգամայն ճիշտ է, Բայց ինչ է նշանակում դա: Դա նշանակում է, վոր I) Ինտերնացիոնալին հարող կուսակցությունները անպետք են պրոլետարիատի հեղափոխական կովի համար, վոր նոքա վոչ թե պրոլետարիատի սաղմական կուսակցություններն են, վոր տանում են բանվորներին գեպի իշխանություն, այլ ներկայացնում են մի ընտրական ապարատ, հարմարեցրած պարլամենտական ընտրություններին և պարլամենտական պայքարին: Հենց սրանով ել բացատրվում է այն հանգամանքը, վոր II Ինտերնացիոնալի ոպորայունիստների տիրապետության շրջանում պրոլետարիատի գլխավոր քաղաքական կազմակերպությունը

վոչ թե կուսակցութիւնն եր, այլ պարլամենտական Ֆրակցիան: Հայտնի յե, վոր այս շրջանում կուսակցութիւնը իրատես մի հավելում եր, պարլամենտական Ֆրակցիային սժանդակող մի ելեմենտ: Ավելորդ ե ասել, վոր նման պայմաններում և նման կուսակցութիւն գլուխ ունենալով խոսք լինել չեր կարող պրոլետարիատի հեղափոխական նախապատրաստութիւն մասին:

Խնդիրը, սակայն, արմատապես կերպարանափոխվեց նոր շրջանի թեւակոխումով: Այդ շրջանը դասակարգերի արձակ բախումների, պրոլետարիատի հեղափոխական ընդվզումների շրջանն ե, իմպերիալիզմը խորտակելու և իշխանութիւնը պրոլետարիատի ձեռքով գրավելու համար ուժերի անմիջական նախապատրաստութիւն շրջանը: Այդ շրջանը պրոլետարիատին առաջադրում ե նոր խնդիրներ — վերակազմել ամբողջ կուսակցական աշխատանքը նոր հեղափոխական պահանջների համաձայն, դաստիարակել բանվորներին հեղափոխական կովի վողով իշխանութիւնը գրավելու համար, ռեզերվները նախապատրաստել և առաջ շարժել, միութիւն առաջ բերել հարևան յերկրների պրոլետարիատի հետ, սերտ կապեր ստեղծել դադութների և հպատակ յերկրների ազատագրական շարժման հետ և այլն, և այլն: Յենթադրել, թե այդ նոր խնդիրները կարող են լուծվել հին սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցութիւնների ուժերով, վորոնք դաստիարակվել են պարլամենտարիզմի խաղաղ պայմաններում — կընշանակե իրեն մատնել անհույս վհատութիւն և անխուսափելի պարտութիւն: Նման խնդիրներն ուսի առած մնալ հին կուսակցութիւնների դեկավորութիւն տակ՝ կընշանակե կատարելապես զինաթափ վիճակի մեջ գնել իրեն: Խոսք չկա, վոր պրոլետարիատը չեր կարող հաշտվել նման վիճակի հետ:

Այստեղից ել ծագեց նոր կուսակցութիւն հիմնելու անհրաժեշտութիւնը. այնպիսի մի կուսակցութիւն, վոր լինի ռազմական, հեղափոխական, բաժանանաչափ համարձակ՝ պրոլետարներին դեպի իշխանութիւն առաջնորդելու,

բաժանանաչափ փորձված՝ հասկանալու համար հեղափոխական հանգամանքների բարդ պայմանները և բաժանանաչափ ճարպիկ՝ նպատակի ճանապարհին փոխած դժվարութիւնները խափանելու համար:

Առանց մի այդպիսի կուսակցութիւն իգուր եր մինչև իսկ մտածել իմպերիալիզմը տապալելու և պրոլետարիատի դիկտատուրան հաստատելու մասին:

Այդ նոր կուսակցութիւնը լենինիզմի կուսակցութիւնն ե:

Ինչի՞ մեջ ե կայանում այդ նոր կուսակցութիւն առանձնահատկութիւնը:

ԿՈՒՍՍ.ԿՅՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎՈՐՊԵՍ ԲԱՆՎՈՐ ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԱՌԱՋԱՊԱՆ ԳՈՒՆԴԸ. — կուսակցութիւնը ամենից առաջ պետք ե լինի բանվոր դասակարգի առաջապահ գունդը: Նա պետք ե ամփոփի իր մեջ բանվոր դասակարգի բոլոր լավագոյն տարրերին, նրանց փորձը, նրանց հեղափոխականութիւնը, նրանց անձնվեր հավատարմութիւնը պրոլետարիատի գործին: Բայց իսկական առաջապահ գունդ լինելու համար կուսակցութիւնը պետք ե զինվի հեղափոխական տեսութեամբ, հեղափոխական շարժման և որենքների գիտութեամբ: Առանց զբան նա չի կարող ղեկավարել պրոլետարիատի կռիվը, տանել իր յետևից պրոլետարիատը: կուսակցութիւնը չի կարող իսկական կուսակցութիւն լինել, յեթե նա սահմանափակվում ե տոմարագրելոյ այն, ինչ ապրում և և մտածում բանվորական մաստան, յեթե նա քարշ ե գալիս պոչի պես տարերային շարժումների յետևից, յեթե նա ընդունակ չե վերացնելու տարերային շարժման խորթութիւնն ու քաղաքական անտարբերութիւնը, յեթե նա ընդունակ չե բարձրանալու պրոլետարիատի բոլորական շահերից և բարձրացնելու մաստան մինչև պրոլետարիատի դասակարգային շահերի գիտակցութիւնը: կուսակցութիւնը պետք և կանգնած լինի բանվոր դասակարգի առաջ, նա պետք ե բանվոր դասակարգից ավելի հեռուն տեսնի, նա պետք ե

տանի իր յետևից պրոլետարիատը և վոչ թե պոչի պես քարշ գա տարերայնության յետևից: [1 Ինտերնացիոնալի «պոչականություն» քարոզող կուսակցությունները հանդիսանում են բուրժուազիայի քաղաքականության աջակիցները, վորոնք պրոլետարիատին դարձնում են բուրժուազիայի ձեռքի գործիքը: Այն կուսակցությունը, վոր կանգնած է պրոլետարիատի առաջապահ գնդի տեսակետին և ընդունակ է բարձրացնելու մասսաները մինչև պրոլետարիատի դասակարգային շահերի գիտակցությունը, — միայն այդպիսի կուսակցությունը կարող է դուրս բերել բանվոր դասակարգին արեղ-յունիոնիզմի ճանապարհից և դարձնել նրան ինքնուրույն քաղաքական ուժ: Կ ու ս ա կ-ց ու թ յ ու ն ը բ ա ն վ ո ը դ ա ս ա կ ա ռ գ ի ք ա ղ ա ք ա-կ ա ն ա ո ա ջ ն ո ը ղ ն է:

Յեա վերև խոսեցի բանվոր դասակարգի կովի դժվարությունների, այդ կովի բարդ հանգամանքների, սարատեղիայի և տակտիկայի, սեզերվների և զորաշարժերի, հարձակման ու նահանջի մասին: Այս պայմանները պակաս բարդ չեն, յեթե վոչ ավելի, քան պատերազմի պայմանները: Ո՞վ կարող է հասկանալ այս պայմանները, ո՞վ կարող է ճիշտ հասկացողություններ տալ պրոլետարական միլիոնավոր մասսաներին: Վոչ մի բանակ պատերազմում առանց փորձված շտաբի չի կարող կառավարվել, յեթե նա չի կամենում իրեն պարտության մատնել: Մի թե պարզ չե, վոր պրոլետարիատն առավել ևս չի կարող կառավարվել առանց այդպիսի մի շտաբի, յեթե նա չի կամենում կուլ գնալ իր նդովյալ թշնամիներին: Բայց ո՞ւր է այդ շտաբը: Այդպիսի շտաբ կարող է լինել սոսկ պրոլետարիատի հեղափոխական կուսակցությունը: Բանվոր դասակարգը առանց հեղափոխական կուսակցության — այդ միևնույն է թե՛ բանակը առանց շտաբի: Կ ու ս ա կ յ ու թ յ ու ն ը պրոլետարիատի ռազմական շտաբն է:

Բայց կուսակցությունը չի կարող միայն առաջապահ գունդը լինել. նա պետք է լինի միաժամանակ դասա-

կարգի գունդը, նրա մի մասը, սերտորեն կապված լինելով նրա հետ իր գոյության բոլոր արմատներով: Տարբերությունը առաջապահ գնդի և բանվոր դասակարգի մնացյալ մասսաների, անկուսակցականների և կուսակցականների միջև չի կարող վերանալ, մինչև վոր չվերանան դասակարգերը, մինչև վոր պրոլետարիատը չդադարի լրացնել իր շարքերը մյուս դասազբքերից դուրս յեկաճներով, մինչև վոր բանվոր դասակարգը իր ամբողջությամբ չհասնի առաջապահի աստիճանին: Բայց կուսակցությունը կը դադարեր կուսակցություն լինելուց, յեթե այդ տարբերությունը փոխարկվեր բաժանման, յեթե նա կղզիանար ու կարվեր անկուսակցական մասսաներից: Կուսակցությունը չի կարող զեկավարել պրոլետարիատին, յեթե նա կապված չե անկուսակցական մասսաների հետ, յեթե շաղկապ գոյություն չունի կուսակցական և անկուսակցական մասսաների միջև, յեթե այս մասսաները մերժում են կուսակցության զեկավարությունն ընդունել, յեթե կուկուսակցությունը չի ոգտվում մասսաների մեջ բարոյական և քաղաքական վարկով: Մոտ անցյալում մեր կուսակցության մեջ ընդունվեցին յերկու հարյուր հազար նոր բանվոր-անդամներ: Այստեղ նշանակալից է այն հաննոր բանվոր-անդամներ: Այստեղ նշանակալից է այն հանգամանքը, վոր այդ մարդիկ վոչ այնչափ իրենք յեկան իրենց կամքով դեպի մեր կուսակցությունը, վորչափ ուղարկվեցին մնացյալ անկուսակցական մասսաների կողմից, վորոնք ակտիվ մասնակցություն ցույց տվին նոր անդամների ընդունելության գործին և առանց նրանց հավանությունն առնելու ընդհանրապես նոր անդամներ չընդունվեցին կուսակցության մեջ: Այս փաստն ստում է, վոր անկուսակցական բանվորների լայն մասսաները մեր կուսակցությունը ընդունում են իրենցը, իրենց հարազատ և մոտիկ կուսակցությունը, վորի մեծացման և ամրապնդման մեջ նոքա խիստ շահադրգույն է են և վորին նոքա վստահանում են իրենց ճակատագիրը: Ավելորդ է ասել, վոր առանց կուսակցությունը անկու-

սակցական մասսաների հետ շաղկապող այս անըմբռնելի բարոյական կապերի՝ կուսակցութիւնը իր դասակարգի վճռական ուժը դառնալ չէր կարող: Կուսակցութիւնը բանվոր դասակարգի անբաժանելի մասն է:

«Մենք, — ասում է Լենինը, — դասակարգի կուսակցութիւնն ենք և ուստի գրեթե ամբողջ դասակարգը (իսկ պատերազմական ժամանակներում, քաղաքացիական պատերազմի դարաշրջանում անպայման ամբողջ դասակարգը) պետք է գործի մեր կուսակցութիւնն ղեկավարութիւն տակ, պետք է միանա մեր կուսակցութիւնն ինչքան հնարավոր է սերտ կերպով: Բայց մանիլովականութիւն և «պոչականութիւն» կըլինեն կարծել, թե կապիտալիզմի որով յերբեկցե գրեթե ամբողջ դասակարգը կամ ամբողջ դասակարգը ի վիճակի կըլինի բարձրանալու իր առաջապահ գնդի, իր սոցիալիստական կուսակցութիւնն գիտակցութիւնն ու ակտիվութիւնն աստիճանին: Վոչ մի խելքը գըլխին սոցիալիստ տակավին չի տարակուսել այն մասին, վոր կապիտալիզմի ժամանակ անդամ արհեստակցական կազմակերպութիւնները, վորոնք ավելի պրիմիտիվ են, ավելի մատչելի հետամնաց խավերի գիտակցութիւնը, ի վիճակի չեն ընդգրկելու գրեթե ամբողջ կամ ամբողջ բանվոր դասակարգը: Մոռացութիւնն տալ առաջապահ գնդի և դեպի նա հակվող մասսաների միջի տարբերութիւնը, մոռացութիւնն տալ այդ առաջապահի մշտական պարտականութիւնը — ավելի և ավելի բարձրացնել բանվորական լայն խավերը դեպի առաջապահի աստիճանը — կընշանակեր լոկ զբաղվել ինքնախաբեյութիւնով, աչք գոցել առաջադրված խնդիրները մեծութիւնն առաջ և սահմանափակել այդ խնդիրները» (տես՝ «Մի քայլ առաջ»):

2. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎՈՐՊԵՍ ԲԱՆՎՈՐ ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎԱԾ ԳՈՒՆԴԸ. — Կուսակցութիւնը միայն բանվոր դասակարգի առաջապահ գունդը չէ: Յեթե նա կամենում է իրապես ղեկավարել բանվոր դասակարգի կոփվը՝ նա պետք է միաժամանակ լինի իր դա-

սակարգի կազմակերպված գունդը: Կուսակցութիւնն պարտականութիւնները կապիտալիզմի պայմաններում չափազանց մեծ են և բազմառեսակ: Կուսակցութիւնը պետք է ղեկավարի պրոլետարիատի կոփվը ներքին և արտաքին զարգացման չափազանց դժվարին պայմաններում, նա պետք է տանի պրոլետարիատին հարձակման, յերբ հարձակվել պահանջում են հանդամանքները: Նա պետք է դուրս քաշի պրոլետարիատին ուժեղ հակաակորդի հարվածի տակից, յերբ նահանջել պահանջում են հանդամանքները: Նա պետք է անկազմակերպ անկուսակցական բանվորները միլիոնավոր մասսաներին ներշնչի կարգապահութիւն, պլանաչափութիւն կազմակերպվածութիւն և տոկունութիւն վոգի: Բայց կուսակցութիւնը այս խնդիրները կարող է իրադործել միայն այն դեպքում, յեթե նա ինքը հանդիսանում է կարգապահութիւն և կազմակերպվածութիւն մարմնացում, յեթե նա ինքը հանդիսանում է պրոլետարիատի կազմակերպված գունդը: Առանց այս պայմանների խոսք լինել չի կարող կուսակցութիւնն ձեռքով պրոլետարիատի միլիոնավոր մասսաները իրապես ղեկավարելու մասին: Կուսակցութիւնը բանվոր դասակարգի կազմակերպված գունդն է:

Այն գաղափարը, թե կուսակցութիւնը մի կազմակերպված ամբողջութիւնն է՝ վավերացված է մեր կուսակցութիւնն կանոնադրութիւնն առաջին կետով, Լենինի հայտնի ձեակերպութիւնով, ուր կուսակցութիւնը ղիտվում է վորպես կազմակերպութիւնների գումար, իսկ կուսակցութիւնն անդամները — վորպես կուսակցութիւնն կազմակերպութիւնները մեկի անդամներ:

Մենչևիկները, վորոնք դեռ 1903 թվականին առարկում էյին այս ձեակերպման դեմ, առաջարկում էյին ընդունել զրա փոխարեն ինքնարնդունման «սխտեման», մի «սխտեման», վորով կուսակցութիւնն անդամի «կոչումը» տարածվում էր ամեն մի «պրոֆեսորի» և «գիմնագիտտի», ամեն մի «համակրողի» և «գործաթողի» վրա, վոր-

րոնք այսպէս կամ այնպէս պաշտպանում են կուսակցութիւնը, բայց վորոնք չեն մտնում և չեն կամենում մտնել կուսակցական կազմակերպութիւններէից վորև ե մեկը: Ավելորդ ե ասել, վոր յեթե այդ որիգինալ «սխտեման» ամբանար մեր կուսակցութիւն մեջ՝ անխուսափելի կերպով կըլցնեն կուսակցութիւնը պրոֆեսորներով և դիմագիրտներով, կայլասերեր նրան ու կըդարձներ տարտամ, տձև, անկազմակերպ մի «կազմութիւն», վոր կորչում ե «համակրողներէ» ծովի մեջ, վոչնչացնում ե կուսակցութիւն և մասսային բաժանող սահմանը և ի դերև հանում կուսակցութիւն այն խնդրը, վոր նըպատակ ունի բարձրացնել անկազմակերպ մասսաները մինչև առաջապահ գնդի աստիճանը: Իզուր ե անգամ ասել, վոր նման ոպորտունիստական սխտեման կը գրկեր մեր կուսակցութիւնը հեղափոխութիւն ընթացքում բանվոր դասակարգի կազմակերպող կորիզը դառնալու հնարավորութիւնից:

«Մարտովի կարծիքով, — ասում ե Լենինը, — կուսակցութիւն սահմանները պետք ե մնան բոլորովին անորոշ, վորովհետև «յուրաքանչյուր գործաթող» կարող ե «հայտաբարել իրեն կուսակցութիւն անգամ»: Այս տարտամութիւնն այն ոպուտը կարող ե տալ, վոր կըտարածվի լայն չափերով կուսակցութիւն «անունը», իսկ դրանից կառաջանա այն վնասը, վոր կուսակցութիւն մեջ մուտք կը գործի դասակարգ և կուսակցութիւն իրար հետ շփոթող կազմալուծող գաղափարը» (տես՝ «Մի քայլ առաջ»):

Բայց կուսակցութիւնը լիկ կուսակցական կազմակերպութիւնների գումար չե: Կուսակցութիւնը միաժամանակ այս կազմակերպութիւնների միասնական սխտեման ե, նրանց ձևական միութիւնը մի միացյալ ամբողջութիւն մեջ, ղեկավարութիւն բարձրագույն և ստորին որգաններով, վոր յենթարկում ե փոքրամասնութիւնը մեծամասնութիւն, վորի գործնական վճիռները պարտադիր են կուսակցութիւն բոլոր անգամների համար: Առանց այս

պայմանների կուսակցութիւնն անկարող ե կազմել մի միասնական կազմակերպված ամբողջութիւն, ընդունակ իրագործելու բանվոր դասակարգի կովի պլանաչափ և կազմակերպված ղեկավարութիւնը:

«Առաջներում, — ասում ե Լենինը, — մեր կուսակցութիւնը մի կազմակերպված ձևական ամբողջութիւն չեք, այլ մասնավոր խմբակների մի գումար եք, և ուստի՝ այլ հարաբերութիւններ այս խմբակների միջև, բացի դադարական ներգործութիւնից չեք կարող լինել: Այժմ մենք դարձել ենք կազմակերպված կուսակցութիւն, իսկ սա նշանակում ե իշխանութիւն ստեղծել, գաղափարների հեղինակութիւնը փոխարինել իշխանութիւն հեղինակութիւն, կուսակցութիւն ստորին ինստանցիաները յենթարկել բարձր ինստանցիաներին» (տես՝ նույնը):

Փոքրամասնութիւնը մեծամասնութիւն յենթարկելու և կուսակցական աշխատանքը կենտրոնից ղեկավարելու սկզբունքը հաճախ առաջ ե բերում յերերուն տարրերի կողմից հարձակումներ, «բյուրոկրատիզմ», «ձեռագործութիւն» մեղադրանքներ և այլն: Կարիք չկա ազատացնելու, վոր կուսակցութիւն, վորպէս ամբողջի պլանաչափ աշխատանքը և բանվոր դասակարգի կովի ղեկավարութիւնն անկարելի կըդառնար առանց այս սկզբունքները կիրարկելու: Լենինիցմը կազմակերպական խնդրում այս սկզբունքները անհողող կերպով կիրարկուին ե: Պայքարը այս սկզբունքների դեմ՝ Լենինը համարում ե «ուսուկան նիհիլիզմ» և «աղայական անիշխանականութիւն», վոր արժանի յե միայն ծաղրի և դեն նետովելու:

Ահա ինչ ե ասում Լենինը այս յերերուն տարրերի մասին իր «Մի քայլ առաջ» գրքի մեջ.

«Ռուս նիհիլիստին առանձնապէս հատուկ ե այս աղայական անիշխանականութիւնը: Կուսակցական կազմակերպութիւնը թվում ե նրան հրեշային «փարբիկա», մասկերպութիւնը թվում ե նրան հրեշային «փարբիկա», մասնիկն ամբողջին և փոքրամասնութիւնը մեծամասնութիւն յենթարկելը նրան թվում ե «ճորտութիւն», աշխա-

տանքի բաժանումը կենտրոնի դիկավարութեամբ՝ առաջ ե բերում նրա կողմից տրադի-կամիրական տրտունջ մարդկանց «անվակներ և պատուակներ» դարձնելու համար, հիշատակութեանը կուսակցութեան կանոնադրութեան մասին՝ առաջ ե բերում արհամարհական ծածածուութեան և ծագրական նկատողութեան, թե կարելի յեր և իսպառ առանց կանոնադրութեան... Կարծեմ պարզ ե, վոր հրոչակավոր բյուրոկրատիզմի մասին յեղած աղաղակները պարզապես քողարկումն ե, թղենու տերև կենտրոնի անձնականի կազմի նկատմամբ ունեցած անբավականութեան... Դու բյուրոկրատ ես, քանի վոր դու նշանակված ես համագումարի կողմից վոչ իմ կամքով, այլ նրան հակառակ. դու ձևապաշտ ես, վորովհետև դու հենվում ես համագումարի ձևական վճռին և վոչ իմ համաձայնութեան վրա. դու դործում ես կոսպտութեամբ, մեքենայորեն, վորովհետև հենվում ես կուսակցական համագումարի «մեքենայական» մեծամասնութեան վրա և հաշվի չես առնում կոսպտացիայի յենթարկվելու իմ ցանկութեանը: Դու ինքնակալ ես, քանի վոր չես կամենում հանձնել իշխանութեանը հին, մտերիմ կամպանիայի ձեռքը»*):

3. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎՈՐՊԵՍ ՊՐՈՂԵՏԱՐԻԱՏԻ ԴԱՍԱԿԿԵՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐ ՁԵՎ. Կուսակցութեանը բանվոր դասակարգի կազմակերպված գունդն ե, բայց կուսակցութեանը բանվոր դասակարգի միակ կազմակերպութեանը չե: Պրոլետարիատը ունի գարձյալ մի ամբողջ շարք այլ կազմակերպութեաններ: Առանց այգպիսի կազմակերպութեանների նա չի կարող կանոնավոր կռիվ մղել կապիտալի դեմ: Այդ կազմակերպութեաններն են՝ արհեստակցական միութեանները, կու-

ոպերատիվները, մամուլը, կուլտուր-լուսավորական կազմակերպութեանները, յերիտասարդական միութեանը, հեղափոխական-մարտական կազմակերպութեանները (արձակ հեղափոխական ընդվզումների ժամանակ), ներկայացուցչական խորհուրդները, կազմակերպութեան պետական յեղանակը (յեթե պրոլետարիատը կանգնած ե իշխանութեան գլուխ) և այլն: Այս կազմակերպութեանների խոշոր մեծամասնութեանը անկուսակցական ե և միայն նրա վորոշ մասը հարուստ ե անմիջական կերպով կուսակցութեան կամ կազմում ե նրա ճյուղավորութեանը: Այս բոլոր կազմակերպութեանները վորոշ հանգամանքներում բացարձակապես անհրաժեշտ են բանվոր դասակարգի համար, վորովհետև առանց նրանց անկարելի յե ամբողջել պրոլետարիատի դասակարգային դիրքերը պայքարի դանազանակերպ շրջաններում, վորովհետև առանց նրանց չի կարելի մարդել պրոլետարիատը վորպես մի ուժ, վոր կոչված ե փոխելու բուրժուական կարգերը սոցիալիստական կարգերի: Բայց ինչպե՞ս իրագործել միացյալ դեկավորութեանը, ունենալով այդքան առատ կազմակերպութեաններ: Ո՛ւր ե յերաշխիքը, թե բազմաթիվ կազմակերպութեանների գոյութեանը դեկավորութեան մեջ խառնաշրջանութեանը առաջ չի բերի: Կարող են ասել, թե այս կազմակերպութեաններից յուրաքանչյուրն իր աշխատանքը տանում ե առանձնացած շրջանում, և ուստի՝ նորա իրար չեն կարող խանգարել: Սա, իհարկե, ճիշտ ե: Բայց ճիշտ ե և այն, վոր այս բոլոր կազմակերպութեանները պետք ե տանեն իրենց աշխատանքը մի ուղղութեամբ, վորովհետև նոքա աշխատում են մի դասակարգի՝ պրոլետարիատի դասակարգի համար: Հարց ե արվում,— ո՞վ ե վորոշում այն դիժը, այն ուղղութեանը, վորով պետք ե տանեն իրենց աշխատանքները այս բոլոր կազմակերպութեանները: Ո՛ւր ե այն կենտրոնական կազմակերպութեանը, վորը վոչ միայն ընդունակ ե (նկատի ունենալով անհրաժեշտ փորձի գոյութեանը) մշակելու այս ընդհա-

*) Սոսքը Ակսելրոդի, Մարտովի, Պոսարեսովի և մյուսների «կամպանիայի» մասին ե, վորոնք չեյին հնազանդվում Մ համագումարի վորոշումներին և մեղադրում եյին Լենինին «բյուրոկրատիզմի» մեջ: Բ. ՍՏ.

նուր գիծը, այլ և հնարավորութիւն ունենալով դրա համար բավականաչափ հեղինակութեան գոյութիւնը) դրդելու այդ բոլոր կազմակերպութեաններին կիրարկել կյանքի մեջ այս գիծը՝ ստեղծելու համար զեկավարութեան միասնականութիւն և խափանելու հնարավոր անկանոնութիւնները:

Այսպիսի կազմակերպութիւն հանդիսանում է պրոլետարիատի կուսակցութիւնը:

Կուսակցութիւնը դրա համար ունի բոլոր սովյալները. առաջին՝ փորձնեալ կուսակցութիւնը դասակարգի լավագոյն տարրերի հավաքավայրն է, փորձնապէս կապեր ունեն պրոլետարիատի անկուսակցական կազմակերպութիւնների հետ և շատ հաճախ զեկավարում են նրանց. յերկրորդ՝ փորձնեալ կուսակցութիւնը, փորձնաբանփոր դասակարգի լավագոյն մարդկանց հավաքավայր, ներկայացնում է ամենալավ զպրօցը բանփոր դասակարգին զեկավարներ սալու համար, փոր ընդունակ են զեկավարելու իրենց դասակարգի բոլոր տեսակի կազմակերպութիւնները. յերրորդ՝ փորձնեալ կուսակցութիւնը, փորձնա լավագոյն զպրօցը բանփոր դասակարգին զեկավարներ սալու համար՝ հանդիսանում է իր ունեցած փորձառութեան և հեղինակութեան շնորհիվ միակ կազմակերպութիւնը, փորը ընդունակ է կենտրոնացնելու պրոլետարիատի պայքարի զեկավարութիւնը և այսպիսով դարձնելու բանփոր դասակարգի բոլոր և ամեն տեսակի անկուսակցական կազմակերպութիւնները դասակարգին իր հետ միացնող սփանդակ մարմիններ և շարժիչ ուժներ: Կուսակցութիւնը պրոլետարիատի դասակարգային կազմակերպութեան բարձր ձևն է:

Սա չի նշանակում, ի հարկե, թե անկուսակցական կազմակերպութիւնները, արհեստակցական միութիւնները, կոոպերատիվները և այլն պետք է ձեռնարկեն յենթարկվեն կուսակցութեան զեկավարութեան: Պոսքս միայն

այն մասին է, փոր կուսակցութեան անդամները, փորձնաբանում են այդ կազմակերպութիւնների մեջ, փորձնաանկապած ազդեցիկ մարդիկ, ձեռք առնեն բոլոր միջոցները համոզելու անկուսակցական կազմակերպութիւններին իրենց աշխատանքների շրջանում ժառանգելու պրոլետարիատի կուսակցութեան և կամովին ընդունելու նրա քաղաքական զեկավարութիւնը:

Ահա ինչու յե կենինն ասում, թե՛ «Կուսակցութիւնը պրոլետարիատի դասակարգային միութիւնների բարձր ձևն է», փորի քաղաքական զեկավարութիւնը պետք է տարածել պրոլետարիատի մնացած բոլոր տեսակի կազմակերպութիւնների վրա (տես. «Մանկ. հիվ.»):

Ահա ինչու անկուսակցական կազմակերպութիւնների «անկախութեան» և «չեզոքութեան» սպորայունիստական տեսութիւնը, փոր ծնում է անկախ պարլամենտականներ և կուսակցութիւնից կարված մամուլի գործիչներ, նեղձակատ արհեստակցականներ և քաղքենիայած կոոպերատորներ, — միանգամայն հակառակ է լինինիզմի տեսականին և գործնականին:

4. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎՈՐՊԵՍ ԳՈՐԾԻՔ ՊՐՈԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ԴԻԿՏԱՏՈՒՐԱՅԻ. — Կուսակցութիւնը պրոլետարիատի կազմակերպութեան բարձր ձևն է: Կուսակցութիւնը հանդիսանում է պրոլետարական դասակարգի և նրա կազմակերպութիւնների ներքին հիմնական զեկավարող սկզբունքը: Բայց սա ամենին չի նշանակում, թե կուսակցութիւնը կարելի յե զիտել փորպես ինքնանպատակ, փորպես ինքնամփոփ ուժ: Կուսակցութիւնը պրոլետարիատի դասակարգային միութեան վոչ միայն բարձր ձևն է, — նա միաժամանակ պրոլետարիատի ձեռքում գործիք է զիկատաուրա հաստատելու համար, յերբ նա սակավին չի հաստատված, զիկատաուրան ամբողջնադելու և ընդարձակելու համար, յերբ նա արդեն հաստատված է: Կուսակցութիւնը իր նշանակութեան մեջ չեր կարող այնքան բարձրանալ և չեր կարող ծածկել ի-

րենով պրոլետարիատի կազմակերպութեան մնացած բոլոր ձևերը, յեթե պրոլետարիատը չկանգնեք իշխանութեան խնդրի առաջ, յեթե իմպերիալիզմի պայմանները, պատերազմների անխուսափելիութիւնը, տազնապի գոյութիւնը չպահանջէին կենտրոնացնել պրոլետարիատի բովանդակ ուժերը մի կետի վրա, կենտրոնացնել հեղափոխական շարժման բոլոր թելերը մի տեղում՝ բուրժուազիան տապալելու և պրոլետարիատի գիկտատուրան հաստատելու համար: Կուսակցութիւնը պրոլետարիատին պետք է նախ և առաջ վորպես նրա ռազմական շտաբը, վոր անհրաժեշտ է իշխանութիւնը հաշտութեամբ գրավելու համար:

Հարկ չկա ապացուցելու, վոր առանց մի այնպիսի կուսակցութեան, վոր ընդունակ լինեք ժողովելու իր շուրջը պրոլետարիատի մասսայական կազմակերպութիւններն ու կովի ընթացքում կարողանար կենտրոնացնել ամբողջ շարժման ղեկավարութիւնը՝ պրոլետարիատը մուստատանում չէր կարողանա իրականացնել իր հեղափոխական գիկտատուրան:

Բայց կուսակցութիւնը պրոլետարիատին պետք է վոչ միայն իր գիկտատուրան հաստատելու համար, այլ և պահելու, ամրապնդելու և ընդարձակելու այդ գիկտատուրան սոցիալիզմի լրակատար հաղթանակի համար:

«Այժմ, հավանորեն, ամենքնեք տեսնում են, —ասում է Լենինը, —վոր բոլշևիկները չէյին կարող պահել իրենց ձեռքում իշխանութիւնը վոչ միայն յերկու և կես տարի, այլ և յերկու և կես ամիս, յեթե մեր կուսակցութեան մեջ գոյութիւն չունենար խստագույն, կատարյալ յերկաթյա կարգապահութիւն, յեթե բանվորական մասսան (այսինքն այն ամենը, ինչ կանրա մեջ խոհուն, ազնիվ, անձնագոհ, ազդեցիկ, ընդունակ տանելու կամ քաշելու իր յետևից հետամնաց խավերին) ցույց չտար նրան ամենաանձնվեր և լրակատար պաշտպանութիւն» (տես՝ «Մանկ. հիվ.»):

Բայց ինչ կընշանակե «պահել» և «ընդարձակել» գիկ-

տատուրան: Սա կընշանակե ներշնչել պրոլետարների միլիոնավոր մասսաներին կարգապահութեան և կազմակերպութեան վոզի. սա կընշանակե ստեղծել պրոլետարական մասսաների մեջ ամբողջուն, պատվար՝ մանր բուրժուական տարրերի և սովորութիւնների քայքայիչ ազդեցութեան դեմ. սա կընշանակե՝ ուժեղացնել պրոլետարների կազմակերպչական աշխատանքները մանր բուրժուական խավերը վերակրթելու և վերակազմելու համար. սա կընշանակե՝ ողնել պրոլետարական մասսաներին կրթվելու վորպես մի ուժ, վոր ընդունակ է վոչնչացնել դասակարգերը և նախապատրաստել սոցիալիստական արտադրութեան կազմակերպութեան պայմանները: Բայց այս ամենը իրագործել անկարելի չէ, առանց իր միութեամբ և կարգապահութեամբ ուժեղ կուսակցութեան:

«Պրոլետարիատի գիկտատուրան, —ասում է Լենինը, —մի համառ կռիվ է՝ անարյուն և արյունոտ, բռնի և խաղաղ, ռազմական և անտեսական, մանկավարժական և վարչական ուղղված հին հասարակութեան ուժերի և արագիցիաների դեմ: Միլիոնավորների և տասնյակ միլիոնավորների սովորութի ուժը — ամենասուղալի ուժն է: Ավորների սովորութի ուժը — ամենակուսակցութեան, առանց յերկաթյա և կովի մեջ բովված կուսակցութեան, առանց մի կուսակցութեան, վոր կարողանա ողավել տըվառանց մի կուսակցութեան, վոր կարողանա ողավել տըվառանց մի կուսակցութեան ունեցող այն ամենի վատահութեամբ, ինչ աղնիվ է, առանց մասսաների արտադրութեանը հետևել կարեցող և նրա վրա ազդող կուսակցութեան՝ անհնար է մղել այդպիսի հաշտ կոնվ» (տես՝ «Մանկ. հիվ.»):

Կուսակցութիւնը պետք է պրոլետարիատին նրա համար, վորպեսզի կարողանա նվաճել և պահել իր ձեռքում գիկտատուրան: Կուսակցութիւնը պրոլետարիատի գիկտատուրայի գործիքն է:

Բայց ասածներիցս պետք է հետևցնել, վոր դասակարգերի անհետացմամբ, պրոլետարիատի գիկտատուրայի մահով պետք է մեռնի նաև կուսակցութիւնը:

5. ԿՈՒՍՍԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎՈՐՊԵՍ ՄԻՍՍՆԱԿԱՆ ԿԱՄՔ՝ ՀԱԿԱՌԱԿ Ե ՅՐԱԿՅԻՍՆԵՐԻ ԳՈՅՈՒԹՅԱՆ.— Առանց իր միութեամբ և յերկաթյա կարգապահութեամբ ուժեղ կուսակցութեան անկարելի յե հաստատել պրոլետարիատի զիկտատուրան և պահել ձեռքում: Բայց կուսակցութեան յերկաթյա կարգապահութեանը անյերեակայելի յե առանց միասնական կամքի, առանց կուսակցութեան բոլոր անդամների գործողութեանների լիակատար և անպայման միասնականութեան: Սա չի նշանակում, ի հարկե, թե այդպիսով կուսակցութեան ներսում կարծիքների բախման հնարավորութեանը վերացվում ե: Ընդհակառակը, յերկաթյա կարգապահութեանը չի բացասում, այլ ընդունում ե քննադատութեանը և կարծիքների պայքարը կուսակցութեան ներքին կյանքում: Սա առավել ևս չի նշանակում, թե կարգապահութեանը պետք ե լինի «կույր»: Ընդհակառակը, յերկաթյա կարգապահութեանը չի բացասում, այլ ընդունում ե յենթարկվելու գիտակցականութեանն ու կամովինութեանը, վերալինեալ միայն զիտակից կարգապահութեանը կարող ե լինել իսկական յերկաթյա կարգապահութեան: Բայց յերբ կարծիքների պայքարը արդեն վերջացել ե, քննադատութեանը փակված ե և վճիռն արձակված՝ այդ ժամանակ կուսակցութեան բոլոր անդամների կամքի և գործողութեանների միասնականութեանը հանդիսանում ե այն անհրաժեշտ պայմանը, առանց վերի չի կարելի յերեակայել վոչ միացյալ կուսակցութեան և վոչ ել կուսակցական յերկաթյա կարգապահութեան:

Ներկայիս քաղաքացիական սրված պատերազմի դարաշրջանում, — ասում ե Լենինը, — կոմունիստական կուսակցութեանը կրկնորդանա կատարել իր պարտականութեանը միմիայն այն դեպքում, յեթե նա կազմակերպված ե կենտրոնացման յեզանակով, յեթե նրա մեջ իշխում ե զինվորական կարգապահութեան պես յերկաթյա կարգապահութեան և յեթե նրա կուսակցական կենտրոնը ար-

րականորեն հեղինակավոր որդան ե, ոգավում ե կուսակցութեան բոլոր անդամների ընդհանուր վտարմանը (տես՝ «Կոմինտերն ընդունվելու պայմանները»):

Այսպես ե դրված կարգապահութեան խնդիրը կուսակցութեան մեջ, պրոլետարիատի զիկտատուրան հաստատվելուց առաջ տեղի ունեցող կովի պայմաններում: Նույնը պետք ե ասել, բայց ավելի մեծ չափով, կուսակցութեան ներքին կարգապահութեան մասին զիկտատուրան հաստատվելուց հետո:

«Ով վորե ե չափով թուլացնում ե, — ասում ե Լենինը, — պրոլետարիատի կուսակցութեան ներքին յերկաթյա կարգապահութեանը (առանձնապես պրոլետարիատի զիկտատուրայի ժամանակ), այդպիսին փաստորեն ոգնում ե բուրժուազիային պրոլետարիատի դեմ» (տես. «Մանկհիվ.»):

Բայց ասածներիցս պետք ե հետևցնել, վոր Ֆրակցիաների գոյութեանը հակառակ ե թե կուսակցութեան միութեան և թե նրա յերկաթյա կարգապահութեան: Ավելորդ ե ասել, վոր Ֆրակցիաների գոյութեանը առաջ ե բերում մի քանի կենտրոններ, իսկ մի բանի կենտրոններ զոյութեանը նշանակում ե ընդհանուր կենտրոնի բացակայութեան կուսակցութեան մեջ, միասնական կամքի բաժանում, կարգապահութեան և զիկտատուրայի թուլացում և քայքայում: Ի հարկե, ի Լենինի քաղաքացիական պայքարում և քայքայում են պրոլետարիատի զիկտատուրայի դեմ ե չեն կամենում պրոլետարների զիկտատուրայի իշխանութեանն, կարող են իրենց թույլ տալ այնպիսի լիբերալիզմ, ինչպես Ֆրակցիաների ազատութեանն ե, վորովհետե նոքա ամենին կարիք չեն զգում յերկաթյա կարգապահութեան: Բայց կոմունիստական Ինտերնացիոնալի կուսակցութեանները, վորոնք իրենց աշխատանքները կազմակերպում են պրոլետարիատի զիկտատուրայի նվաճման և ամրապնդման խնդիրնե-

րը հիմք ընդունելով՝ չեն կարող ընդունել վոչ «լիբերալիզմ» և վոչ ել ֆրակցիաների ազատութիւն: Կուսակցութիւնը կամքի միասնականութիւն ե, վոր բացատում ե ամեն տեսակի ֆրակցիոնականութիւն և իշխանութիւն բաժանումն կուսակցութիւն սահմաններում: Սրանից ե բղխում Լենինի բացատրութիւնը «ֆրակցիոնականութիւն վտանգավորութիւն» մասին «կուսակցութիւն միութիւն և պրոլետարիատի առաջապահի կամքի միասնականութիւն իրագործման տեսակետից, վորպես հիմնական պայմանը պրոլետարիատի գիկտատորիայի հաշոգութիւն», վորը վավերացված ե մեր կուսակցութիւն X համագումարում կուսակցութիւն միասնականութիւն վերաբերյալ հատուկ բանաձևով:

Սրանից ե բղխում Լենինի պահանջը՝ «լիովին վոչընչացնել ամեն տեսակի ֆրակցիոնականութիւնը» և «անհապաղ, առանց վորե ե բացատրութիւն, արձակել այս կամ այն պլատֆորմայի վրա կազմակերպված խմբակցութիւնը, անպայման և անհապաղ կերպով կուսակցութիւնից դուրս վտարելու» սպառնալիքի տակ (տես՝ բանաձ: «Կուսակց. միասնականութիւն մասին»):

6. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՄՐԱՊԵՂՎՈՒՄ Ե ՆՐԱՆՈՎ, ՎՈՐ ՄԱՔՐՈՒՄ Ե ԻՐԵՆ ՈՊՈՐՏՅՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ՏԱՐԲԵՐԻՅ.— Ֆրակցիոնականութիւն աղբյուրը կուսակցութիւն մեջ կազմում են սպորտյունիստական տարրերը: Պրոլետարիատը վակված դասակարգ չե: Նրա մեջ անընդհատ մուտք են գործում գյուղացիութիւնից, քաղքենիներից, մտավորականութիւնից դուրս յելած տարրերը, յենթարկված լինելով պրոլետարիզացիայի կապիտալի գարգացման հետևանքով: Միաժամանակ տեղի յե ունենում պրոլետարիատի վերին շերտերի քայքայում, գլխավորապես պրոֆեսիոնալիստներից և պարլամենտականներից, վորոնց մնում ե բուրժուազիան ի հաշիվ իր գաղութային հավելյալ արգյունքի: «Բուրժուացած բանվորների այս լսավը, ասում և Լենինը — կամ «բանվորական սգնվակա-

նութիւնը», միանգամայն քաղքենիացած իր ապրելակերպով, իր աշխատավարձի չափերով, իր ամբողջ աշխարհահայացքով — հանդիսանում ե II Ինտերնացիոնալի գլխավոր նեցուկը, իսկ մեր որերում բուրժուազիայի գլխավոր սոցիալական (վոչ ռազմական) նեցուկը: Վորովհետեւ դոքա բանվորական շարժման մեջ բուրժուազիայի իսկական գործակալներն են, կապիտալիստական դասակարգի բանվոր-գործակատարները, ռեֆորմիզմի և շովինիզմի իսկական առաջնորդները» (տես՝ «Իմպերիալիզմ»):

Բոլոր այս մանր բուրժուական խմբակները մուտք են գործում այս կամ այն ձևով կուսակցութիւնն ու մտցնում նրա մեջ անհաստատամտութիւն, սպորտյունիզմ, քայքայում և անվստահութիւն: Նոքա յեն հանդիսանում գլխավորապես ֆրակցիոնականութիւն և բաժանման աղբյուրը, աղբյուրը կազմալուծման և կուսակցութիւն ներքին պայթման: Պատերազմել իմպերիալիզմի դեմ՝ ունենալով թիկունքում այգպիսի «գաշնակիցներ», սա նշանակում ե ընկնել այն մարդկանց դրութիւն մեջ, վորոնք գնդակակոծվում են յերկու կողմից — թե ճակատից և թե թիկունքից: Ուստի անողորմ պայքարը այսպիսի տարրերի դեմ, նրանց վտարումը կուսակցութիւնից՝ իմպերիալիզմի դեմ մղվող կռիւ հաշոգութիւն նախապայմանն և հանդիսանում:

Ոսպորտյունիստական տարրերը կուսակցութիւն ներքին գաղափարական պայքարի միջոցով «չեզոքացնելու», մեկ կուսակցութիւն շրջանակների մեջ այս տարրերից «ազատվելու» տեսութիւնը վտած և վտանգավոր մի տեսութիւն ե, վոր սպառնում ե կուսակցութիւնը մասնել անդամալուծութիւն և պարբերական տկարացման, սպառնում ե յենթարկել նրան սպորտյունիստների կամայականութիւնը, բաժանել պրոլետարիատին իր հեղափոխական կուսակցութիւնից և այգպիսով գրկել նրան գլխավոր գենքից իմպերիալիզմի դեմ մղվող կռվում: Մեր կուսակ-

ցությունը չէր կարող դուրս գալ ազատ ճանապարհ, նա չէր կարող վերցնել իշխանությունը և կազմակերպել պրոլետարիատի գիկտատուրան, չէր կարող քաղաքացիական պատերազմից դուրս գալ հաղթական, յեթե նա իր շարքերում ունենար Մարտիսերին և Դաներին, Պոտրետովներին և Ակսելրոզներին: Յեթե մեր կուսակցությանը հաջողվեց ստեղծել ներքին միասնականություն և աննախնայեց միախմբվածություն, ապա այդ նախ և առաջ այն պատճառով, վոր նա կարողացավ իր ժամանակին զավել ուժորտյունիզմի ազանդությունից և վտարել կուսակցությունից լիկվիդատորներին և մենշևիկներին: Պրոլետարական կուսակցությունները զարգանում են և ամրապնդվում, ազատելով իրենց շարքերը սպորտյունիստներից և ռեֆորմիստներից, սոցիալ իմպերիալիստներից և սոցիալ-շովինիստներից, սոցիալ-պատրիստներից և սոցիալ-պացիֆիստներից: Կուսակցությունն ամրապնդվում է նրանով, վոր դատում է իրեն սպորտյունիստական տարրերից:

Վնենալով սեփական շարքերում ռեֆորմիստների, մենշևիկներին, — առում է Լենինը, — չի կարելի հաղթանակել պրոլետարական հեղափոխության ժամանակ, չի կարելի պաշտպանել այդ հեղափոխությունը: Սա սկզբունքային հարց է: Սա հաստատված է թե Ռուսաստանի և թե Վենզրիայի հանրահայտ փորձով... Ռուսաստանում շատ անգամ էլինում ծանր դրություններ, յերբ հաստատապես կարող եր ստպարվել խորհրդային ռեժիմը, յեթե մենշևիկները, ռեֆորմիստները, մանր բուրժուական դեմոկրատները մնային մեր կուսակցության մեջ... Բտալիստ, ամենքի խոստովանությամբ, հատուանում է բուրժուազիայի և պրոլետարիատի վճռական կռիվը իշխանությունը ձեռք ձգելու համար: Այդպիսի մոմենտին վոչ միայն անհրաժեշտ է անպայման հեռացնել մենշևիկներին, ռեֆորմիստներին և սուբստիականներին կուսակցության շարքերից, այլև անողուտ չի լինի հեռացնել պա-

տասխանատու պրոստերից այն լավագույն կոմունիստներին, վորոնք ընդունակ են տատանվելու և արտահայտում են ռեֆորմիստների հետ «միանալու» հակում... Հեղափոխության նախորդակին և հեղափոխական կռիվի ամենակատարի վայրկյաններին ամենաչնչին տատանումները կուսակցության ներսում՝ ընդունակ են խորտակելու ամենինչ, փչացնելու հեղափոխության գործը, խլելու իշխանությունը պրոլետարիատի ձեռքից, վորովհետև այդ իշխանությունը տակավին ամուր չէ, վորովհետև գրոհը ներառում տակավին չափազանց ուժեղ է: Յեթե տատանվող դեկավրները այդպիսի ժամանակ մի կողմ են քաշվում՝ դա չի թուլացնում, այլ ուժեղացնում է և կուսակցությունը, և բանվորական շարժումը, և հեղափոխությունը» (տես՝ «Ազատության կեղծ ճառերը»):

IX. ՎՈՃԸ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԵՋ.

Սուրբս գրական վոճի մասին չե: Այստեղ յես նկատի ունեմ աշխատանքի վոճը, այն առանձնահատուկը և ուրույնը լենինիզմի պրակտիկայի մեջ, վորն և ստեղծում է լենինական գործչի հատուկ տիպը: Լենինիզմը տեսական և պրակտիկ մի գպրոց է, վոր կերտում է կուսակցական և պետական գործչի ուրույն տիպ, վոր ստեղծում է աշխատանքի հատուկ լենինյան վոճ: Վորոնք են այդ վոճի բնորոշ գծերը, նրա առանձնահատուկ կողմերը:

Այդ առանձնահատուկ կողմերը յերկուս են՝ ա) սուսական հեղափոխական թափը և բ) ամերիկյան գործնականութունները: Լենինիզմի վոճը այդ յերկու առանձնահատուկութունները կուսակցական և պետական աշխատանքների բնագավառում իրար հետ միացնելու մեջ է կայանում:

Ռուսական հեղափոխական թափը մի հակաթույն է անշարժության, հնամուլության, պահպանողականության, մտքի ճահճացման և պապենական տրադիցիաներին ոտըրկորեն հնազանդվելու դեմ: Ռուսական հեղափոխական թափը այն փրկարար ուժն է, վորը զարթեցնում է միաքը, մզում առաջ, ջախջախում է անցյալը և տալիս ապագայի վառ հեռանկարներ: Առանց նրան անկարելի յե վորևե շարժում գեպի առաջ: Բայց նա կարող է այլասերվել պրակտիկայում և զառնալ «հեղափոխական» դատարկ մանիլովականութուն, յեթե աշխատանքի մեջ նրան ամերիկյան գործնականության հետ չմիացնենք: Այդպիսի այլասերման որինակներ — ինչքան ուզեք: Ամենքին հայտնի յեն «հեղափոխական» պարտպ շարահարումների ու ծրագրերը

թխելու այն հիվանդութունը, վորի աղբյուրն է հավատը գեպի գեկրեաների ուժը, թե նոքա կարող են ամեն ինչ շինել և փոփոխել: Ռուս գրողներից մեկը, Ի. Երենբուրգը, դուրս է բերել իր «Ուսկոմչեկ» (կատարելագործված կոմունիստական մարդը) պատմվածքում այդ հիվանդությամբ վարակված «բոլշևիկի» տիպը, վորն իրեն նպատակ էր դրել ուրվագծել իդեալականապես կատարելագործված մարդու սխեման, և... «խեղդվեց» այդ «աշխատանքի» մեջ: Պատմվածքում չափազանցութուններ շատ կան, բայց վոր հեղինակը հիվանդութունը ճիշտ է րմբոնել՝ գրանում կասկած չկա: Մակայն վոչ վոք, ինձ թվում է, այնպես կծու և անողոք կերպով չի հեզնել նման հիվանդաներին, ինչպես այդ արել է Լենինը: «Կոմունիստական ամբարտավանութուն» անվանեց նա այդ հիվանդոտ հավատը գեպի անիմատ շարահարումների ու գեկրեաներ թխելու ուժը:

«Կոմունիստական ամբարտավանութուն այն կընրշանակե, ասում է Լենինը, վոր մարդը լինելով կոմունիստական կուսակցության մեջ և տակավին այնտեղից գտված չլինելով, յերևակայում է, թե իր բոլոր խնդիրները նա կարող է լուծել կոմունիստական հրամանագրություններով» (տես՝ «Լենինի ճառը քաղ. լուս. աշխ. համագումարում»):

«Հեղափոխական» շողակրատություններին Լենինը սովորաբար հակադրում էր սովորական և առոյրյա գործերը, գրանով իսկ ընդգծելով, վոր «հեղափոխական» պարտպ շարահարումները դեմ են իսկական լենինիզմի թե վոզուն և թե տառին:

«Քիչ փքուն խոսքեր, — ասում է Լենինը, — շատ առոյրյա, սովորական գործ... քիչ քաղաքական աղմուկ, մեծ ուշադրութուն գեպի կոմունիստական, շինարարության սովորական, բայց կենդանի փաստերը...» (տես՝ «Մեծ սկզբնավորություն»):

Ամերիկյան գործնականությունը, ընդհակառակը, մի հակաթույն և «հեղափոխական» մանիլովականության և մտացածին շարահարումների դեմ: Ամերիկյան գործնականությունն այն անգուսպ ուժն է, վորը չզիտե և չի ճանաչում արգելքներ, վորը խափանում է իր գործնական հաստատակամությամբ ամեն տեսակի խոչընդոտները, վորը չի կարող չհասցնել իր վախճանին միանգամ սկսած գործը, յեթե դա անգամ աննշան գործ է, և առանց վորի անյերեվակայելի յե լուրջ շինարարական աշխատանքը: Բայց ամերիկյան գործնականությունը կարող է այլասերվել և վերածվել նեղ և անսկզբունք գործնական ցավադարության, յեթևերան չմիացնենք ռուսական հեղափոխական թափը: Ում հայտնի չէ նեղ պրակտիկականության և անսկզբունք գործնականության հիվանդությունը, վոր մի քանի «բուլշևիկների» հաճախ կերպարանափոխում եր և շեղում հեղափոխության գործից: Այս ինքնահատուկ հիվանդությունն իր արտահայտությունն է գտել Բ. Պրինյակի «Մերկ տարին» պատմվածքի մեջ, ուր նկարագրված են ռուս «բուլշևիկների» այնպիսի տիպեր, վորոնք լցված կամքով և պրակտիկ վճռականությամբ «գործում են» չափազանց «յեռանդուն», բայց գուրկ են հեռանկարներից, չզիտեն «վոր բանը ինչի համար է» և դրա հետևանքով շեղվում են հեղափոխական աշխատանքի ճանապարհից: Վոչ վոք դեռ այնպես կծու չի հեզնել նման գործնականության հիվանդությունը, ինչպես այդ անում եր Լենինը: «Նեղճակատ պրակտիկականություն» և «անգլուխ գործնականություն» եր անվանում նա այդ հիվանդությունը: Նա հակադրում եր նրան սովորաբար կենդանի հեղափոխական գործը և հեղափոխական հեռանկարները անհրաժեշտությունը մեր առորյա ամեն տեսակի աշխատանքների մեջ, ընդգծելով այդպիսով, թե անսկզբունք գործնականությունը նույնչափ հակառակ է իսկական լենինիզմին, վորչափ «հեղափոխական» պարսպ շարահարումները:

Ռուսական հեղափոխական թափը ամերիկյան գործնականության հետ միացնելու մեջ է կայանում լենինիզմի վոզ էյությունը, թե կուսակցական և թե պետական աշխատանքների շրջանում:
 Միմիայն այսպիսի միացումը կլտա մեզ լենինական գործչի ամբողջացած տիպ և աշխատանքի լենինյան վոճ:

Handwritten signature or initials in Armenian script.

ԲՈՎԱՆ ԴԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Լենինի մասին ✓	3	յեր.
Լենինի գմի հիմունքների մասին ✓ .	17—157	»
I. Լենինի գմի սլամական արձանները ✓	21	»
II. Մեթոզը ✓	30	»
III. Տեսութունը ✓	40	»
IV. Պրոլետարիատի դիկտատուրան .	63	»
V. Գյուղացիական խնդիր	80	»
VI. Ազգային խնդիր	98	»
VII. Սարտեղիա և տակախա	111	»
VIII. Կուսակցութիւն	133	»
IX. Վոճը աշխատանքի մեջ	154	»

ԳԵՂ

154
98
56 98

35

գրիչի պատկերը 38 հարկաբանական
հարկաբանական

հարկաբանական
2024 թվականի
հարկաբանական

35

« Ազգային գրադարան

NL0185632

